Rudolf Steiner

ÎNCERCAREA SUFLETULUI

BIOGRAFII SCENARIZATE
CONTINUARE LA *POARTA INIŢIERII*
PRIN
RUDOLF STEINER

GA 14

cu
Comentarii de Hugo Reimann,
pe baza notelor Mathildei Scholl

Traducerea din limba germană a dramei *Încercarea sufletului*:
Adriana Onofrei, Adriana Iliescu şi Gheorghe Paxino
Traducerea din limba franceză a *Comentariilor*:
Domniţa Popa Necşa
Confruntarea cu ediţia germană a *Comentariilor*:
Adriana Iliescu, Adriana Onofrei şi Petre Papacostea

Titlul original:
DIE PRÜFUNG DER SEELE
GA 14

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
București 2000

COLECȚIA INIȚIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecției: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactor: LILIANA KIPPER
Concepţia grafică a copertei: VENIAMIN & VENIAMIN

Societatea antroposofică din România
Strada Vișinilor nr. 17, sector II, București

ISBN 973-9436-77-3

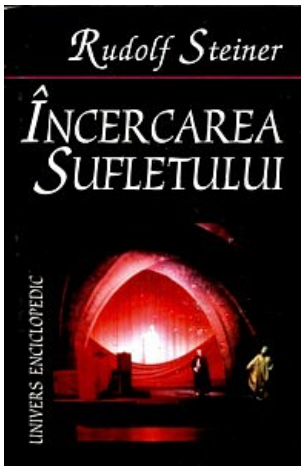

COPERTA IV

A DOUA DRAMĂ-MISTERIU

Pecetea desenată de Rudolf Steiner pentru a doua dramă-misteriu

> Acolo unde în prima pecete, stătea scris SSR, spaţiul s-a lărgit luând forma pentagramei, figura geometrică a formei umane: metamorfoze au loc şi în periferia desenului, forme spiralate fac trecerea de la formele concave din prima pecete la cele convexe. Dacă prima pecete se aduna către centru şi se deschidea generos spre periferie, pecetea a doua respiră în sine în mod echilibrat.

Pământul, locul jertfei de pe Golgota, este acel loc din Univers pe care trebuie să se desfăşoare Misteriul omului modern. Împlinită în afara sanctuarelor sacre, fără ritualuri, axată în esenţă pe dezvoltarea directă a capacităţilor sufleteşti, iniţierea modernă comportă drumuri diferite, corespunzător destinelor individuale. „Ar trebui ❙ spune Rudolf Steiner ❙ ca, in legătură cu cazuri de destin care intervin în existenţa omului în asa fel încât determinările lor nu pot fi găsite în prezenta viaţă pământească, să se arate cum, faţă de astfel de cazuri de destin, deja examinarea pur raţională a vieţii îndrumă spre o viaţă pământească precedentă... Ceea ce rezidă în plăsmuirea destinului omului pătrunde numai în mică măsură în conştienţa obişnuită iar cea mai mare parte domină în inconştient. Dar tocmai prin dezvăluirea legităţilor destinului se vădeşte cum inconştientul poate fi adus în conştienţă... Cu fiecare fragment ce se dezvăluie omului despre destinul său, el ridică în domeniul conştientului ceva ce înainte era inconştient.“

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Introducere (Adriana Onofrei şi Gheorghe Paxino)

ÎNCERCAREA SUFLETULUI (Biografii scenarizate. Continuare la ***Poarta Iniţierii***)

Comentarii pe baza notelor Mathildei Scholl (Hugo Reimann)

- **Tablourile I, II, III**
- **Tablourile IV, V, VI**
- **Tablourile VII, VIII, IX**
- **Tablourile X, XI, XII, XIII**

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia“.

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială“. Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei

„secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Rudolf Steiner

ÎNCERCAREA SUFLETULUI

GA 14

INTRODUCERE

În prefaţa la ediţia în limba română a ***Porţii iniţierii*** menţionam că cele patru drame-misterii au o acţiune comună, şi deci, pentru o înţelegere profundă a conţinutului fiecăreia este nevoie să le cunoaştem şi pe celelalte trei; abia astfel vom avea un tablou mai complet privind acţiunile şi evoluţia personajelor. Dacă am rămâne la prima dramă, am putea crede că Johannes Thomasius este deja un iniţiat; dar aşa cum însăşi punerea în scenă o sugerează şi cum ne arată şi drama a doua, cum însuşi Rudolf Steiner o spune în ***Tainele Pragului***, aici avem de-a face de fapt cu imaginaţiuni subiective ale lui Johannes Thomasius. Abia în drama a doua pătrunde el în lumea spirituală obiectivă, parcurgând astfel prima treaptă a iniţierii.

Şi în drama de faţă sufletul uman este scena pe care se confruntă forţele Universului. Ştim că Misteriile antice evocaseră acţiunea acestor forţe universale în om. La Eleusis era adorată Demeter, zeiţa fertilităţii şi mama Persefonei, cea răpită o parte a anului în adâncimile Pământului; în Egipt, faraonul prezenta în fiecare an drama lui Osiris, cel ucis şi înviat, precum grăuntele care se jertfeşte pentru a germina din pământ. Mai târziu, în Evul Mediu, se evocau elementele legate de Misteriul de pe Golgota. În timpurile moderne, în centrul acţiunii cosmic-terestre este plasată fapta individualităţii umane, cu determinările ei şi cu consecinţele ei. Recunoscând legităţile karmei, eroul modern va învăţa să o privească în faţă pentru a o compensa. Această compensare va acţiona nu numai asupra celor implicaţi karmic, ci şi asupra evoluţiei cosmice. În acest sens, Rudolf Steiner caracteriza scopul urmărit de Benedictus – Îndrumătorul spiritual prezent în dramele-misterii – şi discipolii săi, spunând că acţiunea umană pe care iubirea o străbate cu căldură iar înţelepciunea cu lumină, această acţiune dă întregul sens Universului. Pământul, locul jertfei de pe Golgota, este acel loc din Univers pe care trebuie să se desfăşoare Misteriul omului modern.

În situaţii de viaţă încărcate de forţă dramatică, dramele-misterii ne aduc pe scenă – sub numele de Lucifer şi Ahriman – şi cele două ipostaze ale forţelor răului. Asupra omului care se lasă dus de viaţa cotidiană, ele acţionează din straturi ale inconştientului, insuflându-i trufia, egoismul, fantazarea, misticismul nebulos (Lucifer) şi limitarea la gândirea materialistă, teama, fanatismul de orice fel, intelectualismul dogmatic ş.a. (Ahriman). Cel ce se angajează însă în mod conştient şi cu seriozitate pe calea cunoaşterii – şi însuşi spiritul timpului, la acest prag de mileniu, cu încărcătura lui de evenimente obligă la acest pas – este chemat să le deceleze tot mai limpede. El trebuie să găsească şi să menţină continuu echilibrul între aceste două forţe polare. Poate ajunge la aceasta numai dacă se uneşte cu un al treilea principiu: *Impulsul lui Hristos**.

* A se vedea, în acest sens, şi Rudolf Steiner, ***Misiunea lui Mihail***, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000.

Nici unul din discipolii prezentaţi în dramele-misterii nu este scutit de confruntările, de atacurile directe sau camuflate ale forţelor luciferice şi ahrimanice. Apelând însă la forţa lui Hristos şi conturându-şi ţeluri spirituale comune cu cei cu care este legat prin destin, omul poate face faţă acestor confruntări, asistat şi susţinut de puterile benefice. O dată biruite, astfel de confruntări îi cresc forţele lăuntrice şi îi grăbesc evoluţia. Fiecare pas este cântărit cu grijă, fiind încărcat de răspunderi faţă de ceilalţi; de aici şi spiritul de jertfă. Desigur, nu este uşor. Dar dacă vrei să fii demn de numele de om, de menirea acestuia, şi să slujeşti conştient şi liber ţelurilor evoluţiei universale – afirmaţia nu trebuie să pară trufaşă ci gravă – atunci nu eziţi să porneşti la drum. Discipolii prezentaţi în dramele-misterii – trecând prin frământări sufleteşti, ezitări, uneori descurajări – ştiu că nu trebuie să-ţi slăbească niciodată speranta că sufletul omenesc – aşa cum spunea Rudolf Steiner – rămâne destinat să ridice ceea ce este divin în el până la revelaţiile spirituale.

A dezvălui capcanele răului care dă târcoale, cere cunoaştere şi cunoaştere de sine. De aceea întrebările raportate la cunoaştere, puse în primele tablouri ale acestei drame de către discipoli, devin ulterior întrebări de destin, aşa cum cunoaşterea dobândită în alte vieţi pământeşti creează destin în cea prezentă. Durerile suportate în învingerea erorilor şi slăbiciunii lăuntrice sunt asumate. Forţa biruitoare a spiritului de jertfă care străbate soarele sufletesc al personalităţii şi soarele spiritual al fiinţei veşnice a omului apare limpede pentru cel care urmăreşte, tablou după tablou, evoluţia dramelor. Încercarea prin care trece – cu destulă suferinţă, dar biruitoare – Maria în tabloul doi din *Încercarea sufletului* îşi aduce rodul în finalul acestei drame – şi în următoarele – când dejoacă atacul abil construit de Ahriman şi apoi de Lucifer. Pentru asta a fost însă necesar să-şi afle datoriile karmice, să înţeleagă clipa prezentă ca înflorind din germeni puşi de ea în vieţi trecute. Oricât de grea faptă presupune, ea defineşte această compensare karmică drept „datoria cea mai sfântă" a ei, menită să dea la o parte obstacole grele în evoluţia celorlalţi. Maria nu se pleacă în faţa destinului, ci îl înţelege în rădăcinile şi urmările lui, „conlucrează" cu el, evocându-ne acea concluzie care se desprinde din cunoaşterea spirituală, şi anume că omul care recunoaşte că adevăratul său Eu este o fiinţă ce trăieşte din voinţa de sacrificiu nu mai este disperat de karma sa.

Şi iată că atunci când a fost biruită încercarea are loc o metamorfozare a forţelor: ceea ce a fost tărie a obstacolului se transformă în impuls, în forţă de evoluţie; primejdia dejucată varsă vigoare şi limpezime şi conturarea ţelurilor şi a drumului, aduce revelaţii spirituale, ceea ce ne va fi arătat în dramele următoare.

ADRIANA ONOFREI şi GHEORGHE PAXINO
Paşti, 2000

Rudolf Steiner

ÎNCERCAREA SUFLETULUI

BIOGRAFII SCENARIZATE
CONTINUARE LA *POARTA INIŢIERII*

GA 14

CUPRINS

Tabloul întâi. O bibliotecă în tonalitate maronie

Tabloul doi. O cameră de meditaţie în tonalitate violet

Tabloul trei. Cameră în tonalitate roz-roşu, atmosferă prietenoasă

Tabloul patru. Aceeaşi cameră ca în primul tablou

Tabloul cinci. Un peisaj în care se află casa singuratică a soţilor Balde

Tabloul şase. Un luminiş în pădure

Tabloul şapte. O sală a castelului ornată cu simboluri ale unei Confrerii mistice

Tabloul opt. Aceeaşi sală ca în tabloul precedent

Tabloul nouă. Luminişul din pădure, ca în tabloul şase

Tabloul zece. Acelaşi peisaj ca în tabloul cinci

Tabloul unsprezece. Aceeaşi cameră de meditaţie ca în tabloul doi

Tabloul doisprezece. Aceeaşi cameră ca în tabloul precedent

Tabloul treisprezece. Templul Soarelui; lăcaşul tainic de Misterii al hierofanţilor

---

PERSONAJE, FĂPTURI ŞI EVENIMENTE

Experienţele spirituale şi sufleteşti prezentate în *Încercarea sufletului* sunt continuarea celor înfăţişate de mine anterior, în ***Poarta iniţierii***.

Profesorul Capesius
Benedictus, hierofante al Templului Soarelui.
Philia
Astrid
Luna
} entităţi spirituale care stabilesc legătura între forţele sufletului omenesc şi Cosmos
Cealaltă Philia, entitate spirituală care împiedică unirea forţelor sufletului cu Cosmosul. Aceste entităţi spirituale nu sunt alegorii, ci realităţi, aşa cum sunt ele pentru cunoaşterea spirituală
Vocea conştiinţei, nu alegorică, ci aşa cum este ea reală pentru cunoaşterea spirituală
Maria
Johannes Thomasius
Doctorul Strader
Felix Balde
Doamna Balde
Dublul lui Johannes Thomasius
Lucifer
Ahriman
Şase ţărani şi şase ţărănci
Simon evreul, încarnarea anterioară a doctorului Stradet
Thomas, încarnarea anterioară a lui Johannes Thomasius
Un călugăr, încarnarea anterioară a Mariei
Marele Maestru, superiorul unei ramuri a unei Confrerii mistice
Primul preceptor al acestei Confrerii, încarnarea anterioară a profesorului Capesius
Al doilea preceptor al Confreriei
Primul maestru de ceremonii al Confreriei
Al doilea maestru de ceremonii al Confreriei

Spiritul lui Bendictus
Joseph Kühne, încarnarea anterioară a lui Felix Balde
Doamna Kühne, încarnarea anterioară a dnei Balde
Berta, fiica lor, încarnarea anterioară a Celeilalte Marii din Poarta iniţierii
Cecilia, numită Cilli, fiica adoptivă a soţilor Kühne, încarnarea anterioară a Theodorei din Poarta iniţierii
Theodosius, **Romanus** } Hierofanţi ai Templului Soarelui

Evenimentele tablourilor VI, VII, VIII, IX sunt conţinutul viziunii spirituale pe care o are Capesius, viziunea vieţii sale trecute. Aşa cum reiese din acţiune, Maria şi Johannes au aceeaşi viziune, nu însă şi Strader, a cărui încarnare anterioară este contemplată numai de către Capesius, Maria şi Johannes. Tablourile viziunii tetrospective din secolul XIV sunt concepute ca rezultate ale cunoaşterii imaginative şi trebuie deci să ni le imaginăm, în ce priveşte istoria, ca o reprezentare idealizată a condiţiilor de viaţă care pot fi recunoscute în lumea sensibilă doar prin efectele lor. Modul de repetare a vieţilor prezentat pe baza evenimentelor din secolul XIV şi din prezent nu trebuie considerat ca general valabil, ci ca ceva ce se poate întâmpla numai într-un moment crucial al dezvoltării istorice. De aceea conflictele care sunt prezentate aici drept consecinţe ale unei vieţi anterioare sunt posibile *numai* pentru o astfel de perioadă de timp.

Rudolf Steiner

POARTA INIŢIERII

UN MISTERIU ROSICRUCIAN PRIN RUDOLF STEINER

GA 14

Comentarii de Hugo Reimann,
pe baza notelor Mathildei Scholl

Traducerea din limba germană a *Porţii iniţierii*:
Adriana Onofrei şi Gheorghe Paxino
Traducerea din limba franceză a *Comentariilor*:
Domniţa Popa Necşa
Confruntarea cu ediţia germană a *Comentariilor*:
Adriana Iliescu, Adriana Onofrei şi Petre Papacostea

Titlurile originale:
DIE PFORTE DER EINWEIHUNG
(Initiation) GA 14
BETRACHTUNGEN ZU RUDOLF STEINER MYSTERIENDRAMA
„DIE PFORTE DER EINWEIHUNG"

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii UNIVERS ENCICLOPEDIC
Bucureşti 2000

COLECŢIA INIŢIERI
Seria Biblioteca antroposofică

Coordonatorul colecţiei: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA
Redactor: MARIA STANCIU
Tehnoredactor: LILIANA KIPPER
Concepţia grafică a copertei: VENIAMIN & VENIAMIN

Societatea antroposofică din România
Strada Vişinilor nr. 17, sector II, Bucureşti

ISBN 973-9436-48-6

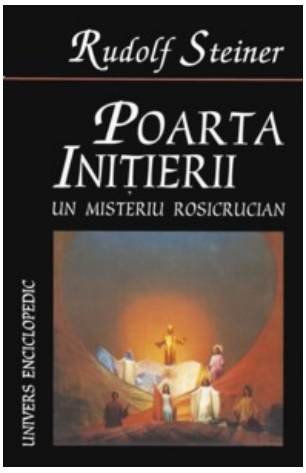

COPERTA IV

PRIMA DRAMĂ-MISTERIU

Pecetea desenată de Rudolf Steiner pentru prima dramă-misteriu

Mergând de la stânga la dreapta, de sus în jos, şi oprindu-te în centru, citeşti literele: EDN, ICM, PSSR; este deviza rosicruciană de limbă latină care apare aici prin iniţiale şi care se completează astfel:
Ex Deo Nascimur. In Christo Morimur. Per Spiritum Sanctum Reviviscimus.

Dacă vechea iniţiere avea loc în centre de Misterii, iniţierea modernă nu se mai desfăşoară în sanctuare sacre, centrul de Misterii este însăşi viaţa omului, neizolat de societate, adaptată la cerinţele căii de cunoaştere. Am putea descrie începutul acestei căi de cunoaştere, indicată în cele patru drame-misterii, prin chiar cuvintele autorului acestora: „Există oameni care cred că o dată cu limitele percepţiei senzoriale ar fi date şi limitele oricărei cunoaşteri. Dacă aceştia ar da atenţie modului cum devin conştienţi de aceste limite, ei ar descoperi chiar în această conştienţă şi facultăţile de a trece limitele. Peştele înoată până la limita apei; el trebuie să se întoarcă pentru că îi lipsesc organele fizice ca să trăiască afară din apă. Omul ajunge la limita percepţiei senzoriale; el poate recunoaşte că pe drumul până acolo i s-au dezvoltat forţe ale sufletului ca să trăiască în mod sufletesc în elementul care nu este cuprins de percepţia senzorială".

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Introducere (Adriana Onofrei şi Gheorghe Paxino)

POARTA INIŢIERII (Un misteriu rosicrucian prin Rudolf Steiner)

Comentarii pe baza notelor Mathildei Scholl (Hugo Reimann)

- **Tablourile I, II**
- **Tablourile III, IV, V**
- **Tablourile VI, VII, VIII**
- **Tablourile IX, X, XI**

Activitatea antroposofică a Mathildei Scholl

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent şi interactiv atât mistica înaltă bazată pe experienţe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât şi gândirea riguros ştiinţifică despre spirit, prin opoziţie cu tendinţele materialismului dominant în secolul al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaştere prin contestarea existenţei acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptăţit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înţelege ce este materia".

Pentru a sintetiza conţinutul de idei al antroposofiei sau ştiinţei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realităţi materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual şi orice realitate spirituală din Univers primeşte la un moment dat expresie în lumea materială". Întreaga evoluţie, mai întâi biologică şi apoi social-istorică, a umanităţii este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoaşterea directă a resorturilor spirituale ale umanităţii, ca şi cunoaşterea exterioară a materiei, se obţine numai prin eforturi susţinute de perfecţionare a structurilor noastre sufleteşti şi spirituale, pentru a deveni apţi şi demni de dezvoltarea conştientă şi responsabilă a relaţiei omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoaşterii de sine, fapt necesar pentru evoluţia viitoare a omenirii. Atât cunoaşterea de sine cât şi înţelegerea coerentă a lumii interioare şi a ambianţei telurice şi cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar şi în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o fiinţă dublă, cu problematică cosmică şi problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecinţă, antroposofia este ştiinţa despre spirit care ne dă posibilitatea înţelegerii *raţiunii de a fi* a structurilor şi evenimentelor aparţinând lumii sensibile, precum şi a înlănţuirii acestora în timp şi spaţiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase", cum încearcă să denigreze unele scrieri mişcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a

„Școala religioasă", cum înțelegea să denumească direcția sa de mișcarea antroposofică, a reprezentat calea spirituală de valorificare corectă a forţelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relaţiile individuale şi de grup. Există, în prezent, antroposofi aparţinând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârşit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înţelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluţie cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaştere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele şi a elaborat soluţii valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecinţele tuturor situaţiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoaşterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii şi urmaşii săi au elaborat principiile şi metodele terapeutice ale medicinii antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartiţiei sociale, au dat naştere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale de cunoaştere obiectivă, o cale de autocunoaştere şi o cale de viaţă. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activităţii lui Hristos, a Logosului care a acţionat de la începutul existenţei Universului.

Mişcarea antroposofică, care s-a separat din mişcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, şi numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente şi organizaţii actuale. Ea deschide perspective luminoase educaţiei pentru libertate, iubirii dintre oameni şi colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creştină şi cu o largă deschidere spre înţelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea şi dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINŢELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza ştiinţei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise şi publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ţinut, între 1900–1924, numeroase conferinţe şi cursuri, atât în faţa unui public larg, cât şi pentru membrii Societăţii teosofice, mai târziu ai Societăţii antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuşi a dorit iniţial ca aceste conferinţe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului". După ce însă s-au finalizat şi răspândit tot mai numeroase variante incomplete şi eronate după stenogramele şi notiţele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Şi a încredinţat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferinţele, de a asigura administrarea stenogramelor şi revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuşi textele, decât în cazuri foarte rare, în privinţa tuturor conferinţelor publicate trebuie să se ţină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greşeli".

În legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, şi cărţile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner îşi exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viaţa mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce priveşte cursurile ţinute, care se adresau unui cerc restrâns de participanţi, familiarizat cu bazele ştiinţei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicaţiilor sale, la tipărirea unei ediţii a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (Rudolf Steiner – Gesamtausgabe, GA). Volumul de faţă constituie o parte a acestei ediţii.

Rudolf Steiner

ÎNCERCAREA SUFLETULUI

GA 14

Comentarii ale lui Hugo Reimann pe baza notelor Mathildei Scholl

(Tablourile I, II, III)

TABLOUL ÎNTÂI

În conferinţa ***Simbolică şi fantezie*** din 19 decembrie 1911*, Rudolf Steiner arată că în a doua dramă a urmărit în special să înfăţişeze în mod real ideea reîntrupării şi influenţa ei în viaţa sufletească a omului. Capesius, Maria şi Johannes Thomasius trăiesc aici conştient viziunea unei vieţi pământeşti anterioare, în timp ce Strader nu are o viziune retrospectivă deplin conştientă. Ceea ce vedem în această dramă este o continuare a ceea ce se petrece în prima dramă. De aceea, în genere, aici apar aceleaşi personaje. Trebuie remarcat că Retardus este îndepărtat din comunitatea hierofanţilor şi că acum apare o altă fiinţă care frânează evoluţia, Cealaltă Philia. Ea reprezintă „entitatea spirituală care împiedică unirea forţelor sufletului cu Cosmosul". În primele tablouri, Capesius, Maria, Johannes Thomasius sunt conduşi spre încercarea sufletului. Strader arată, prin propriile sale strădanii, că şi el se îndreaptă spre un fel de încercare a sufletului.

* Conferinţă cuprinsa in ***Die Mission der neuen Geistesoffenbarung*** (*Misiunea noii revelaţii spirituale*), GA 127.

Aşa cum în prima dramă este arătată cu precădere calea de iniţiere urmată de Johannes Thomasius, în cea de a doua dramă este prezentată îndeosebi cea a lui Capesius. Multe din cele trăite în sufletul său sunt impulsionate de trăirile din prima dramă, care continuă să acţioneze în sufletul său. Conferinţa lui Benedictus îl umpluse deja de uimire, fiindcă în ea a putut recunoaşte puterea cuvintelor, aceea de a trezi adevărate forţe de viaţă. Pare că el a fost mai puţin şocat decât Strader de viziunea Theodorei. Este de presupus însă că aceasta a continuat să acţioneze şi în el. Transfonnarea interioară a lui Johannes este cea care îl impulsionează cel mai puternic. El a putut să o vieţuiască foarte de aproape fiindcă pe atunci Johannes era elevul său. Portretul pe care i-l făcuse Johannes l-a răscolit puternic, dat fiind că a recunoscut în el trăsături ascunse ale fiinţei proprii, care se explicau doar prin vieţi pământeşti anterioare.

Acum, Capesius citeşte într-o carte scrisă de Benedictus şi găseşte în ea o caracterizare a gândirii obişnuite, ca umbră. El însuşi, la începutul primei drame simţise deja caracterul de umbră al propriei sale gândiri şi deja acolo aflase cu uimire că există şi o altă gândire, puternică. Dar dacă atunci acceptase acest lucru cu o anumită indiferentă, ca pe rezultatul obiectiv al unei cercetări, acum începe să-l frământe ideea „că... gândurile nu sunt decât palide umbre", că propriile *sale* gânduri nu au fost până acum decât umbre. Toate acestea sunt exprimate în cuvintele:

„Şi dacă-n ceasul ăsta, un zeu,
Din a furtunii sălbatice tărie,
Ar vrea să mă atingă în mânia lui,
Puterea sa de groază n-ar fi-n stare
Mai crunt să mă chinuie
Decât forţa acestui cuvânt al destinului
Într-o lungă viaţă de om,
Eu am ţesut în imagini ce ca umbre
Se desenează-n visul sufletului, care,
Stăpânit de iluzii, oglindeşte
Natura şi fapte ale spiritului –
Şi, din ţesătura lui de vis,
Vrea să dezlege enigmele lumii".

Capesius a văzut prin Johannes că fiinţa omenească se poate transforma, că din adâncul sufletului se pot ridica forţe care creează izvoare de viaţă. De când a dobândit această convingere, el se simte obligat să admită că ar fi cea mai mare vină să laşi să piară comoara interioară a spiritului care face posibilă o astfel de metamorfoză, fiindcă asta ar însemna distrugerea unei opere divine. El recunoaşte că propria sa gândire este prea slabă pentru a cuprinde izvorul vieţii în lumina adevăntlui. Ce fel de gândire este necesară pentru aceasta este indicat de către Rudolf Steiner în conferinţa a III-a din ciclul 22*, cu următoarele cuvinte:

„Căci tot ceea ce poate fi dobândit prin ştiinţa obişnuită în legătură cu obiectele exterioare, tot ceea ce poate fi cercetat şi gândit de ştiinţă, toate acestea nu sunt decât umbră şi oarecum fără viaţă în comparaţie cu imaginile elaborate de sufletul nostru când ne-am desprins de creierul nostru fizic. Pentru antroposofi, putem rezuma că un astfel de om, care a reuşit să se elibereze de instrumentul său fizic-corporal, se slujeşte, pentru a putea lucra în interior în sufletul său, doar de instrumentele ce i-au fost date în organismul său eteric, în organismul său astral şi în Eul său. Deci el se slujeşte de ceea ce am cunoscut despre om prin antroposofie, cu excepţia corpului fizic. Ceea ce pătrunde atunci în suflet are o forţă interioară mult mai mare, o vigoare interioară mult mai puternică decât gândurile care se formează în mod obişnuit datorită obiectelor exterioare – şi, în plus, aceasta arată ca un fel de substanţialitate care ne învăluie în întregime. Eşti obligat să recunoşti că aici ai de-a face cu o revărsare de lumină; nu este însă vorba de lumina transmisă prin ochiul uman, deci printr-un instrument corporal exterior, ci trebuie să îţi imaginezi că această substanţialitate care se revarsă, în care te afli la început ca într-o mare tălăzuindă, este resimţită interior cu mult mai mult decât orice ar putea să apară interior sub formă de strălucire luminoasă sau ceva asemănător. Simţi deci lăuntric şi simţi în aşa fel încât omului care simte asta într-adevăr îi dispare reprezentarea, ca şi când aici ar fi într-un neant. Dar cel care se află într-adevăr în acest element nu va mai afirma că se află într-un neant, fiindcă, înainte de toate, orice ai şti, acest element are un efect surprinzător. Este ca şi când ne-ar sfâşia şi ne-ar împrăştia în tot spaţiul, ca şi când am fi dizolvaţi în el, ca şi când am fi descompuşi,

iar pământul ne-ar fugi de sub picioare, am pierde orice punct de sprijin pe care îl aveam în lumea materială exterioară".

* ***Der Mensch im Lichte von Okkultismus, Theosophie und Philosophie*** (*Omul în lumina ocultismului. Teosofie şi Filosofie*), GA 137

Capesius resimte aceste lucruri şi, la început, sufletul său se umple de teamă şi groază. Dar datorită acestei stări este condus la viziunea fiinţelor spirituale. Aici, de cea mai mare importanţă a fost disciplina sa de gânditor. Rudolf Steiner continuă în aceeaşi conferinţă:

„Acum, în cazul în care disciplolul ocultist a făcut această experienţă fără să fi fost obişnuit să gândească mult în viaţa zilnică, el se află aici deja în faţa unui obstacol, nu va putea să treacă mai departe cu uşurinţă dacă nu a învăţat să gândească mult. Este necesară aici această pregătire despre care am vorbit ieri, o îndelungă exersare a unei gândiri subtile, a unei forţe de judecată subtile. Când, ca discipoli ocultişti, pătrundem în acest element fluid, de folos nu ne este ceea ce ne însuşim exterior prin această forţă subtilă de judecată, prin această înţelegere subtilă, ci disciplina pe care ne-o însuşim pe măsură ce învăţăm să gândim într-un mod mai riguros. Atunci nu gândurile sunt cele care acţionează, ci forţele de educare ale Sinei noastre, care ne-au fost date prin intermediul gândurilor; ele continuă să acţioneze, iar în jurul nostru nu este doar o lumină curgătoare ascunsă, ci avem şi posibilitatea ca în acest element curgător să apară imagini despre care ştim că nu provin din vreo percepţie a unui obiect exterior, ci că ele apar în elementul în care noi înşine suntem cufundaţi. Dacă am ajuns la o astfel de situaţie de viaţă, nu ne pierdem în această lumină curgătoare, ci întâlnim în ea chipuri mult mai vii decât tot ceea ce pot să ne ofere visele şi viziunile. Dar, în acelaşi timp, trăim aceste imagini astfel încât lor le lipseşte tot ceea ce evidenţiază percepţiile exterioare. Însuşirile pe care le percepem prin simţuri sunt de negăsit aici; găsim însă într-o mai mare măsură ceea ce vieţuim de obicei când ne formăm gânduri. Dar aceste gânduri nu sunt, de fapt, simple gânduri care ne cuprind, ele sunt într-un fel plăsmuiri consolidate în sine, plăsmuiri ce par fiinţiale în ele înseşi".

Dar pentru ca vieţuirea în acest element curgător să poată trece la o percepere a imaginilor spirituale, nu se impune numai o educare a gândirii, ci şi o întărire a memoriei. În legătură cu aceasta, Rudolf Steiner spune în aceeaşi conferinţă, la pagina 5:

„Clarvăzătorului care a ajuns la această stare, imaginile care îi apar mai întâi, şi despre care v-am vorbit acum, nu îi apar ca gânduri pe care el le gândeşte acum, ci ca gânduri păstrate în memorie, ca gânduri de care ne putem aminti. Vom şti acum şi de ce trebuie să ignorăm intelectul şi să trecem la o ascuţire a memoriei; pentru că trebuie să ne însuşim sentimentul că ceea ce se află înlăuntrul acestei întinse mări de lumină spirituală răspândeşte, ca să spunem aşa, imagini pe care le putem percepe doar ca imagini ale amintirii. Dacă forţa amintirii nu ar fi fost întărită, ele ne-ar scăpa şi nu ar fi perceptibile pentru clarvăzător. Ar fi ca şi când am vedea întinzându-se o mare interioară de lumină curgătoare. Deci posibilitatea ca aceste imagini-gânduri să poată fi percepute înotând în această mare de lumină interioară devine realitate numai dacă ne-am întărit suficient memoria, încât ceea ce apare să fie perceput nu prin intelect, ci prin capacitatea de amintire, de memorie; acestea trebuie să fie percepute prin memorie".

Rudolf Steiner vorbeşte apoi de un al treilea exerciţiu preliminar, care îţi permite să înţelegi ceea ce ai perceput spiritual. El spune:

„Şi se pune acum întrebarea: Ce remarcă ocultistul care percepe astfel de imagini deosebite înotând în această mare, imagini pe care acum le poate cuprinde cu intelectul, pentru care nu foloseşte doar memoria, pentru că ele au devenit atât de puternice încât intelectul poate să le înţeleagă? Ce remarcă deci ocultistul din aceste imagini? Ocultistul nu remarcă aici ceva decât dacă mai înainte a învăţat ceva, şi anume dacă înainte s-a familiarizat cu diferite gânduri ale filosofilor, dacă s-a ocupat puţin de filosofie. Atunci ochiului spiritual îi apare cunoaşterea că gândurile reale ale filosofilor sunt imagini-umbre, reflectări a ceea ce se percepe în lumina mişcătoare ca ceva viu. Atunci a sosit momentul în care puteţi înţelege ce este de fapt toată filosofia. Toată filosofia lumii nu este nimic altceva decât o sumă de plăsmuiri de gânduri, de idei, care sunt proiectate ca imagini în viaţa noastră fizică, originea lor propriu-zisă aflându-se în viaţa suprafizică, în ceea ce clarvăzătorul poate percepe în modul indicat. Filosoful nu percepe ceea ce se află în spatele imaginilor sale, şi ceea ce el proiectează în aceste imagini în conştienţa fizică. Dar el primeşte imaginile. Ocultistul poate întotdeauna să indice originea tuturor ideilor mari şi importante ale filosofilor, idei care au jucat un rol în lume. Filosoful vede întotdeauna numai imaginea de umbră a gândurilor, ocultistul vede elementul de lumină real şi viu, care se află îndărătul acestora".

Capesius a înfăptuit cele trei exerciţii preliminare; şi-a educat gândirea, şi-a întărit memoria şi a ajuns să cunoască diferitele idei ale filosofilor. De aceea el este pregătit să abordeze calea iniţierii arătată aici. Totuşi lui i se cere şi mai mult pentru a reuşi să treacă prin încercările sufleteşti pe care le va întâlni în drumul său. În conferinţa a VIII-a din ciclul 18*, Rudolf Steiner arată că tăria sufletească necesară o putem dezvolta din încrederea ce ia naştere prin adâncirea în ştiinţa spiritului. Printre lucrurile pe care omul le cunoaşte pe calea iniţierii, multe sunt greu de suportat, de pildă descoperirea că în întrupările precedente te-ai încărcat cu mai multe datorii decât poţi să îndrepţi în întruparea actuală. Aici, Rudolf Steiner spune:

„Fireşte, în mulţi oameni se naşte dorinţa profundă de a repara cât mai mult; asta provine însă din egoism. Pentru majoritatea oamenilor şi egoismul lor, este de nesuportat să ducă dincolo de moarte mult din acest cont al datoriilor, să ştie că tu trebuie să mori, iar în viitoarea viaţă vei aduce cu tine partea asta sau cealaltă din datoriile înscrise în contul tău. Dar curajul de a-ţi spune liber şi cinstit că sufletul tău este încărcat cu multe rele necesită lipsa totală a egoismului, în timp ce omul este în genere mai curând dispus să dorească a fi atât de bun cât este în stare să-şi închipuie el că poate fi un om bun. Cel care a făcut cu adevărat experienţe de acest gen trebuie să-şi mărturisească fără rezerve josnicia sa şi chiar să-şi poată spune că este imposibil să repari totul în această viaţă" (Conferinţa VIII).

* ***Minunile lumii, încercările sufletului, manifestările spiritului***, GA 129

Aceasta este o încercare a sufletului pe care o parcurge Capesius în scenele finale ale dramei. Aici el trece mai întâi prin încercări care apar ca urmare a caracterului de umbră a gândirii sale. Rudolf Steiner arată aceasta prin următoarele cuvinte:

„Şi dacă sufletul simte că prin conştienţa normală actuală poţi crea doar idei care, în raport cu realitatea plină de sevă, sunt maya... el se simte ca şi cum ar fi gol faţă de realitatea cosmică, simte că el cu ideile sale poate ajunge până la capătul lumii, până în depărtările cosmice, dar nu ţine cont de sintagma din drama a doua: «Să nu te pierzi în depărtările cosmice». Cel care ar voi cu adevărat să se piardă în depărtările cosmice ar fi cuprins imediat de sentimentul că trebuie să se dilate cu ideile – care sunt slabe în ele însele – la dimensiunea unui spaţiu de o mărime infinită. Acolo ele devin şi mai diluate şi, pe măsură ce înaintează în depărtările cosmice, devin tot mai diluate, iar noi ne vom afla cu ideile noastre în faţa unui abis infinit, gol. Este încercarea sufletească prin care trebuie să treci. Cel care însetează după realitate, cel care vrea să-şi clarifice enigmele şi minunile lumii în sensul ştiinţei abstracte se află în cele din urmă cu ideile sale, care se dizolvă complet în ceaţa spirituală, în faţa golului cosmic; iar în faţa acestui gol, sufletul trebuie să resimtă o teamă fără margini. Cel care nu poate simţi o astfel de teamă în faţa golului dovedeşte pur şi simplu că nu este destul de avansat pentru a simţi adevărul cu privire la conştienţa actuală. Deci, dacă vrem să dilatăm conştienţa actuală până în depărtările cosmice, apare în faţa noastră, ca o imagine cumplită, teama de golul cosmic, de care nu poate scăpa nimeni din cei care iau în serios ceea ce este conştienţa normală actuală. Sufletul trebuie să treacă prin această probă dacă vrea să cunoască sensul şi spiritul epocii noastre" (Conferinţa X).

Calea iniţierii lui Capesius este atât de importantă pentru epoca noastră tocmai pentru că conştienţa sa are trăsăturile caracteristice ale

conştienţei normale actuale. O altă încercare au de străbătut oamenii care au o astfel de conştienţă, dacă ei încearcă să pătrundă în interiorul propriului lor suflet. Acest lucru îl descrie Rudolf Steiner în următoarele cuvinte:

„Aşa cum simţim că substanţa conştienţei noastre se sfărâmă şi se distruge când mergem spre depărtările cosmice, tot astfel, atunci când ne adâncim în profunziunile sufletului nostru, simţim tot mai puternic că suntem respinşi, aşa cum ne respinge o minge de cauciuc când o apăsăm. Când vrem să coborâm în fiinţa noastră interioară ne simţim de fiecare dată respinşi de noi înşine. Acest lucru îl putem remarca foarte bine. Nu numai că instinctele, dorinţele şi pasiunile pe care le întâlnim mai întâi când coborâm în noi înşine ne apar oribile când ne aflăm în faţa lor, dar ele ne apar ca şi când ar vrea în fiecare clipă să pună stăpânire pe noi. Ele se intensifică, devin puternice, iar natura lor voluntară se afirmă tot mai evident. În timp ce în viaţa conştientă obişnuită ascultăm de cutare sau cutare înclinaţie, de îndată ce ne cufundăm cât de puţin în noi, tendinţele şi instinctele îşi arată imediat întreaga lor putere, iar noi nu putem face altceva decât să ne supunem lor. Ne stăpâneşte continuu o voinţă de natură inferioară care zace în noi şi ne simţim respinşi în noi înşine, mai răi decât eram înainte. Când coborâm în noi înşine, ne aflăm în faţa masei de porniri şi de instincte. Acesta este celălalt pericol" (Conferinţa X).

Dar Rudolf Steiner nu descrie numai pericolele; el arată şi cum pot fi depăşite. El spune:

„Există un lucru care ne deschide o perspectivă, la început pur teoretică. Trebuie însă să ne spunem: Oricât de slabe ar fi ideile, oricât de slab ar fi tot ceea ce ne dă egoitatea, egoismul, toate acestea vin totuşi din Cosmos. Şi dacă ne putem regăsi corect în această conştienţă a noastră, dacă o observăm în independenţa sa, în ceea ce este în sine, şi dacă ea devine apoi tot mai puternică, se poate întâmpla să pătrundem pe o cale sau alta, încât să putem suporta încercarea. Doar se va indica aici cum putem înainta în alt altfel decât cu conştienţa normală obişnuită. Să presupunem că ne-am pătrunde cu ceea ce am numit deja în diverse contexte impulsul lui Hristos; atunci învăţăm să înţelegem în semnificaţia lor cea mai profundă cuvintele Sfântului Pavel: Nu eu, Hristos în mine. Cu conştienţa noastră normală suntem acolo şi spunem: Nu vrem ca această conştienţă normală să acţioneze singură, nu vrem să rămânem numai în această personalitate a noastră, ci vrem să ne pătrundem cu substanţialitatea care, după Misteriul de pe Golgota, există în atmosfera Pământului, cu substanţa lui Hristos. Dacă ne lăsăm pătrunşi de aceasta, nu vom purta cu noi în depărtările cosmice numai slabele noastre idei, ci oricât de departe vom ajunge în depărtările spaţiului vom purta cu noi substanţa lui Hristos... Aşa cum devenim din ce în ce mai goi şi mai săraci, iar conştienţa noastră se împrăştie şi se pulverizează când pătrundem în neantul cosmic cu conştienţa noastră fără de Hristos, tot aşa de îndată ce am primit impulsul lui Hristos, cu cât vom ajunge mai departe în depărtările cosmice cu atât mai mult se va îmbogăţi conştienţa noastră, cu atât mai mult va ajunge la plenitudine. Şi dacă ajungem la clarvedere, avem din belşug substanţă sufletească prin sufletul umplut de Hristos, încât la sfârşit vor sta în faţa noastră puternice şi grandioase, ca realităţi suprasensibile, cauzele adevărate ale realităţii" (Conferinţa X).

Acelaşi impuls biruie şi pericolul pe care îl întâlnim când încercăm să pătrundem în noi înşine, numai că el acţionează în alt mod. În legătură cu acesta, Rudolf Steiner spune:

„Şi dacă parcurgem cealaltă cale, dacă ne umplem sufletul cu impulsul lui Hristos în sens paulian, şi apoi ne vom adânci în noi înşine, ce se va întâmpla? Impulsul lui Hristos are însuşirea de a acţiona dizolvant, distrugător asupra egoităţii, asupra egoismului nostru. Este remarcabil faptul că, cu cât coborâm mai adânc în noi înşine împreună cu impulsul lui Hristos, cu atât mai puţin ne afectează egoismul. Apoi pătrundem tot mai mult în noi înşine şi în timp ce pătrundem cu impulsul lui Hristos în pornirile şi pasiunile noastre egoiste cunoaştem entitatea umană, cunoaştem toate tainele minunii cosmice, care este omul." (Conferinţa X).

Atunci când în noi acţionează impulsul iubirii dezinteresate, a acelei iubiri care a pătruns în omenire prin Hristos, se formează în noi un centru spiritual de voinţă care nu poate fi biruit de focul mistuitor al naturii noastre instinctive; dimpotrivă, el stăpâneşte şi transformă această natură instinctivă. Când pătrundem astfel în fiinţa noastră interioară cu impulsul lui Hristos, găsim în noi un domeniu suprapersonal care pătrunde întreaga lume. Găsim în interior exteriorul şi recunoaştem că drumul spre interior şi cel spre exterior duc la aceeaşi realitate spirituală. Despre aceasta, Rudolf Steiner spune:

„Da, acest impuls al lui Hristos ne face să înaintăm mult mai departe; în timp ce fără de el am fi fost respinşi ca o minge elastică, neputând să coborâm în noi înşine, în propria noastră organizare umană, cu impulsul lui Hristos în noi pătrundem tot mai adânc şi ne străbatem pe noi înşine, ieşim – să zicem aşa – din nou afară din noi, pe cealaltă parte. Într-un caz ieşim deci în depărtările cosmice şi găsim răspândit în spaţiu principiul lui Hristos; în celălalt caz, dacă coborâm în domeniul lumilor subpământene, găsim, de asemenea, tot ce este impersonal, liber de noi. În ambele cazuri descoperim ceea ce ne depăşeşte. În depărtările cosmice nu ne pulverizăm, nu ne împrăştiem; găsim lumea zeilor de sus, iar în jos pătrundem în lumea zeilor adevăraţi. Iar ceea ce ne conduce în noi înşine şi ceea ce ne conduce în spaţiile cosmice am putea desena ca un cerc, iar în final noi înşine ne-am afla în afara noastră. Această natură volitivă, în care ne cufundăm ca într-un domeniu în care ardem, şi depărtările spaţiului în care ne pulverizăm ca într-un neant, toate acestea se întâlnesc, iar gândurile noastre despre Cosmos se unesc cu voinţa care vine spre noi din lume, atunci când coborâm. Gânduri umplute de voinţă, gânduri ale voinţei. Prin acest proces nu ne aflăm în faţa unor gânduri abstracte, ci în faţa gândurilor cosmice, care sunt creatoare prin ele însele, care pot să voiască. Gândurile care voiesc sunt însă fiinţe divine, entităţi spirituale, fiindcă gândurile umplute cu voinţă sunt entităţi spirituale. Astfel se închide cercul... Trebuie să parcurgem cele două căi, să simţim cele două împotriviri, atât cea a angoasei faţă de vid, cât şi cea a propriei egoităţi. Şi astfel, trecând prin noi către cealaltă parte a naturii volitive, apropiindu-ne de lume, suntem cuprinşi, îndată ce ieşim astfel din noi, de compasiunea infinită, de infinită împreună-simţire cu toate entităţile.

Această împreună-simţire, această compasiune este cea cu care se unesc gândurile lumii când cercul s-a închis, gânduri care altfel s-ar volatiliza, dar care primesc astfel un conţinut substanţial. Impulsul lui Hristos ne conduce pas cu pas spre închiderea cercului, ne conduce la a recunoaşte ceea ce trăieşte şi vieţuieşte în întinderile spaţiului ca gânduri umplute cu voinţă, gânduri fiinţe. Şi astfel, dacă încercările sufletului ne-au făcut să progresăm în acest mod, suntem purificaţi sufleteşte şi vom fi cu totul impregnaţi de procesul de purificare pe care l-am parcurs. În timp ce în jos trebuie să trecem prin tot ceea ce Păzitorul Pragului ne arată ca prilej de egoism, suntem expuşi şi la tot ce ne dă prilejul să ne pulverizăm în depărtările cosmice şi să resimţim teama în faţa vidului" (Conferinţa X)

Capesius este pregătit să pornească pe drumul care duce la acest ţel; el nu poate însă să înainteze fără ajutor. Prima viziune a spiritului îl cufundă deja într-o stare de confuzie din care trebuie să îl scoată Benedictus, explicându-i că omul poate pierde doar ceea ce-l desparte de fiinţa lumilor, fiindcă acel individual care se întemeiază pe separarea de fiinţa cosmică universală nu are trăinicie şi acest lucru trebuie pierdut pe calea ce o urmează acum Capesius. Ceea ce este aici necesar pentru a te menţine a fost arătat de Rudolf Steiner chiar în momentul reprezentaţiei primei drame, şi cu atâta precizie încât spectatorii au ştiut ce înseamnă recomandarea făcută de Benedictus lui Capesius, aceea de a se „menţine el însuşi" în această împărăţie. Ei au putut şti că acest „a te mentine tu însuţi" nu este posibil decât dacă iei cu tine impulsul lui Hristos şi că acest impuls al lui Hristos îi deschide omului porţile înţelepciunii, atunci când el porneşte pe calea iniţierii descrisă aici.

TABLOUL DOI

În tabloul doi, Maria trece printr-o grea încercare. Ea presimte că ar fi necesar să se despartă de Johannes pentru ca el să se poată dezvolta independent. Această presimţire i se pare sumbră şi în contradicţie cu ceea ce crede să fi înţeles clar prin contemplarea spirituală. Oricât de departe a putut contempla raporturile sale de destin cu Johannes, a rămas convinsă că viaţa ei este legată de a lui. Am putea crede că, în faţa certitudinii fondate pe clarvedere, această sumbră presimţire ar fi trebuit să amuţească; dar nu este aşa. Acest presentiment o atinge pe Maria în miezul profund al fiinţei ei şi nu poate fi respins.

Maria îi vorbeşte despre acest lucru lui Benedictus, sperând că el va putea să o scape de această presimţire înşelătoare. El îi explică însă că presimţirea ei nu o înşeală, pentru că, de fapt, voinţa destinului cere fapta liberă a lui Johannes în domeniul spiritului. Acest răspuns nu reuşeşte să îndepărteze cu totul îndoiala Mariei; ea are totuşi certitudinea că puterile spirituale au binecuvântat legătura cu Johannes. Benedictus îi arată că, în împărăţia lumii superioare, ea a văzut sub formă de imagine numai o parte din adevăr şi că atât ea cât şi Johannes mai trebuie să facă faţă la multe cerinţe şi să treacă prin multe încercări până ce, prin voinţa ei, va putea să transforme imaginea în realitate. Acest răspuns nu o mulţumeşte pe Maria, pentru că ea a perceput că într-o viaţă trecută a fost implantat germenele unei prietenii al cărei rod era copt pentru eternitate. Benedictus o întreabă dacă atunci când îşi îndreaptă ochiul spiritual asupra trecutului este convinsă că nici una din vieţile sale trecute nu îi este ascunsă. Întrebarea o face să se gândească mai profund; ea recunoaşte că multe lucruri îi sunt încă ascunse şi că este în pericol să cadă în vanitatea cunoaşterii. Recunoaşte că ceea ce i-a apărut la început ca un presentiment obscur şi ca o imagine înşelătoare era de fapt strigătul de avertisment al inimii sale.

În ciclul ***Macrocosmos şi microcosmos***, Rudolf Steiner vorbeşte mai detaliat despre vocea inimii, care se poate transforma în gândirea inimii. Este vorba de capacitatea de a deosebi direct imaginile adevărate de imaginile înşelătoare. La aceasta nu se poate ajunge prin logica obişnuită, deşi disciplinarea gândirii obişnuite poate fi o bună pregătire pentru percepţiile spirituale. Deosebirea realizată nemijlocit prin sentiment corespunde unei trepte de dezvoltare aflată sub cea a gândirii obişnuite; cea a gândirii inimii însă o depăşeşte. În cadrul gândirii logice se vieţuieşte un fel de conştiinţă logică, care poate fi formulată ca un sentiment de responsabilitate faţă de ceea ce este adevărat şi fals, iar acest sentiment este important pentru orientarea în lumea spirituală. Acest lucru este descris astfel de către Rudolf Steiner:

„Cel care vrea să ajungă la o dezvoltare superioară trebuie să practice un anumit timp o disciplinare în gândirea logică şi apoi să o lepede pentru a ajunge la gândirea inimii. Îi rămâne însă din această disciplinare o anumită obişnuintă de scrupulozitate faţă de ceea ce poate fi considerat ca adevărat în lumile superioare. Cel care a urmat această disciplinare nu va lua orice simbol drept o imaginaţiune reală, nu o va interpreta într-un mod sau altul, ci va avea puterea lăuntrică să pătrundă până la realitate pentru ca să o vadă corect şi să o interpreteze. Tocmai de asta este nevoie de o bună pregătire, pentru că acolo trebuie să ai un sentiment nemijlocit că ceva este adevărat sau fals. Iată, mai exact, ce se întâmplă: în timp ce în viaţa obişnuită gândeşti în lumile superioare, trebuie ca gândirea ta să fi fost destul de dezvoltată ca să poţi hotărî *imediat* dacă ceva este adevărat sau fals. O bună pregătire pentru dobândirea acestui discernământ este ceva ce trebuie câştigat, dar nu poate fi găsit decât în măsură foarte redusă în viaţa obişnuită. Cel care vrea să se pregătească pentru sentimentul nemijlocit, pentru experienţa imediată că asta este adevărat, asta este fals, trebuie să se antreneze până într-atât încât o eroare să îl doară iar un adevăr, care este şi el întâlnit în viaţa obişnuită, să-i facă plăcere şi bucurie... Suferinţă şi durere faţă de ceea ce este diform, fals, rău, chiar dacă acestea nu se referă la noi; bucurie faţă de adevăr, frumos, bine, chiar dacă acestea nu ne ating personal; ele fac parte din antrenamentul necesar celui ce vrea să dobândească gândirea inimii. Dar mai este şi altceva: când te înalţi în lumea imaginativă şi când primeşti în imagini ceea ce aparţine unei lumi superioare, trebuie să dobândeşti ceva care nu există în viaţa obişnuită. Trebuie să înveţi să gândeşti într-o manieră nouă despre ceea ce se numeşte o contradicţie sau o concordanţă".

Pe măsură ce se dezvoltă vederea spirituală, trebuie să se formeze şi gândirea inimii, fiindcă fără ea nu este posibilă orientarea în lumea spirituală. O capacitate de a disceme cu ajutorul inimii, care, pentru un grad de clarvedere redus, este suficientă, se poate dovedi insuficientă pentru o contemplare spirituală mai clară. În plus, capacitatea de discernământ a inimii serveşte la reglarea acţiunii şi a comportării exterioare a omului prin intermediul spiritului. Dar Maria nu a ajuns încă la deplina siguranţă. Ea aude foarte bine chemarea inimii, dar nu o poate pune de acord cu viziunea spirituală avută până acum şi de aceea nu vrea ca aceasta să-i dirijeze conduita. Ea nu a îndeplinit toate condiţiile necesare pentru o educare completă a capacităţii de discernământ a inimii. Pentru că încă nu este în stare „să gândească într-un mod nou asupra a ceea ce numim contradicţie", Benedictus este nevoit să îi spună:

„Drumurile adevărului suprem sunt încâlcite; –
Se regăseşte-n el doar cel ce cu răbdare
E-n stare să străbată labirintul.
În împărăţia luminii înalturilor,
Tu ai putut vedea doar o parte a realităţii,
Atunci când ochiului sufletului tău
I-a apărut un talbou al lumii spiritelor".

În următoarele rânduri, Rudolf Steiner ne spune cum poţi ajunge să te regăseşti în labirintul contradicţiilor aparente din lumea spirituală:

„Când vrei să pătrunzi în lumea imaginaţiei, dacă urmezi calea care porneşte de la gândirea inimii, trebuie să te aştepţi ca lucrurile să ia forma unei anumite imagini. Dacă ai dobândit destul de puternic sentimentul că poţi accepta adevărul acestei imagini, se poate întâmpla ca într-un alt moment, urmând o cale asemănătoare, să ajungi la o imaginaţiune care contrazice sentimentul: «asta este adevărat». Trebuie să ştii acest lucru; vei ajunge la adevărata înţelegere a acestui fapt dacă îţi vei căuta Eul propriu în această lume imaginativă. Am arătat cum, fiind în afara Eului propriu, poţi să îl priveşti. Când treci prin faţa Păzitorului Pragului îl ai obiectiv în faţa ta. Dar poţi căuta acest Eu o dată, de două, de trei ori, şi de fiecare dată să ai imagini diferite. Cu pretenţiile din lumea fizică ai putea spune: Acum am văzut ceea ce sunt în lumea superioară; iar a doua oară: Acum m-am găsit iar şi sunt altceva; a treia oară găsim din nou altceva. În clipa în care, prin această disciplină, pătrunzi în lumea imaginativă unde îţi vezi Eul propriu în imagine, trebuie să ştii cu certitudine că poţi vedea douăsprezece imagini diferite ale Eului tău. Pentru fiecare Eu există douăsprezece imagini diferite; şi numai după ce ţi-ai observat Eul din douăsprezece puncte de vedere diferite, fiind în afara lui, numai atunci l-ai înţeles complet. Această contemplare din afară a Eului se produce exact după relaţia care există între cele douăsprezece constelaţii ale zodiacului şi Soare... De aceea, trebuie să spunem: Când te înalţi în lumi spirituale, este necesar să nu te mulţumeşti cu un singur punct de vedere. Trebuie să te antrenezi în acest sens pentru a evita confuzia. Poţi să realizezi asta doar dacă în lumea fizică te-ai obişnuit să nu consideri salvatoare pentru om doar contemplarea dintr-o singură direcţie".

Atunci când Benedictus i-a atras atenţia Mariei că ea a contemplat în imagini doar o parte din adevăr şi că aceste imagini pot deveni realitate deplină abia prin voinţa ei, presentimentul obscur din inima Mariei începe să se limpezească. Cuvintele lui Benedictus aduc strigătului de avertizare din inima ei puterea de a recunoaşte cât de departe este încă de ţelul următor. Ea risca să folosească greşit bunul spiritual pe care-l primise spre oglindirea Sinei; acum devine conştientă că această cunoaştere a spiritului deţine o forţă formatoare sufletească şi nu doar indicaţii care te scutesc de efortul „de a distinge în viaţa însăşi ţelurile acţiunii". Această înţelegere îi dă certitudinea că Johannes trebuie, cu ajutorul cunoaşterii spirituale, să dezvolte în el forţa care să-i permită să-şi găsească singur propriul drum. Ea

recunoaşte că iubire şi datorie îi impun să înceteze a-i trasa calea lui Johannes şi astfel el va învăţa să caute singur drumul propriu. Maria suportă foarte greu acest lucru, are impresia că ea ar distruge ceea ce a devenit vizibil, în faptele prietenului ei, ca acţiune de iubire a propriei ei vieţi sufleteşti. Se teme că, făcând asta, trebuie să distrugă forţa pe care o îndreaptă spre Johannes iubirea ei.

Benedictus însă îi cere Mariei să verifice care este forţa inconştientă care acţionează în iubirea ei pentru Johannes; ea recunoaşte că, în cele din urmă, este egoismul. Maria spune:

„Ce mă-mpinge cu forţă puternică-n această iubire?
Văd viaţa propriului meu suflet acţionând
În fiinţa şi-n creaţia prietenului meu.
Eu caut deci satisfacţia
Pe care-o simt în propria mea Sine;
Trăiesc însă-n iluzia de-a fi altruistă.
Mi-a rămas însă ascuns că în prietenul meu
Mă oglindesc doar pe mine însămi.
Balaurul egoismului este cel care,
Înşelându-mă, mi-a ascuns ceea ce
De fapt mă mâna".

Înalta treaptă a voinţei de sacrificiu pe care Maria o dezvoltase şi o manifestase în ea nu o apără de egoismul care s-a instalat, metamorfozat, în ea şi care a putut să-i ascundă realitatea. De îndată ce l-a recunoscut, ea găseşte şi forţa de a-l învinge, chiar deghizat fiind. Ea se întoarce spre forţele sufletului care acţionează în adâncurile fiintei ei, ca ele să o ajute să se scruteze în altă existentă şi să găsească direcţia pe care voinţa sa va trebui să o ia în viitor. Transformarea lăuntrică a Mariei este exprimată în special în cuvintele Astridei. În prima dramă, în scena din Devachan, Maria o numeşte deja „oglindă iubită a fiinţei mele". De aceea, din cuvintele Astridei putem deduce ce se petrece în adâncurile fiinţei Mariei. Ea vorbeşte despre întreţeserea personalităţii care se simte pe sine cu o voinţă de iubire devotată. Când devotamentul dezinteresat se uneşte cu personalitatea care se simte pe sine, Eul are puterea să se înalţe de la existenţa sensibilă la existenţa spiritului. Devotamentul dezinteresat se poate uni cu forţa spirituală ce acţionează dezinteresat, încât voinţa spirituală începe să germineze şi să se dezvolte în Eu; astfel lanţurile dorinţei sunt rupte. Atunci când voinţa individuală ajunge dezinteresată, aviditatea paralizantă de cunoaştere se transformă într-un sentiment spiritual care află ceea ce trebuie făcut; căci, prin voinţa dezinteresată, omul nu mai depinde de dorinţele sale individuale şi priveşte cu calm succesele şi eşecurile celor dorite, ca pe indicatori ai propriului destin şi ai ţelurilor spirituale personale pe care le sondează, tatonând în cursul vieţii. În această sondare a destinului, ajutorul Philiei devine vizibil prin cuvintele:

„Ca tu, soră iubită,
În vechile cercuri de viaţă
Să poţi simţi lumina".

Luna reprezintă acea forţă a sufletului care scrutează sensul şi ţelul vieţii, indicând direcţia ţelurilor spirituale proprii.

Să găsească prin gândirea inimii direcţia pentru fapta şi conduita proprie, asta trebuie să realizeze mai întâi Maria pentru a reuşi în încercarea ce o întâmpină pe treapta actuală a dezvoltării sale. Încercarea sufletului poate să devină astfel un mijloc de progres, aşa cum spune Rudolf Steiner în ciclul 18:

„Tocmai pentru că avansăm, ne aflăm continuu în faţa unei lumi cu forme mereu înnoite. Putem duce forţele sufleteşti puternice în aceste forme noi. Sufletul nostru va depăşi astfel încercările şi va putea primi din ce în ce mai multe revelaţii ale spiritului din această lume. Fiecare nouă revelaţie a spiritului cere ca sufletul să fie supus unei probe. Din fiecare treaptă de dezvoltare apare o nouă încercare, iar în faptul că sufletul nostru nu se opreşte niciodată, ci se supune mereu unor încercări şi mai înalte, şi poate tot mai grele, trebuie să vedem însuşi impulsul pentru o dezvoltare superioară. Aceste revelaţii ale spiritului nu lipsesc niciodată când sufletul străbate încercările care, probabil, numai după un timp mai îndelungat îi dau acel lucru spre care el trebuie să se ridice prin însăşi aceste încercări. Vedem cum astfel de încercări sunt impulsuri spre înalturi, iar revelaţiile spirituale sunt ceea ce ne întâmpină mereu de sus ca recompensă. De aceea nu trebuie să ne grăbim, considerând prematur că ar fi încheiat ceea ce se poate atinge pe o treaptă, fapt care este de altminteri arătat în primul *Misteriu rosicrucian*. Omul poate înainta foarte departe în contemplarea tablourilor lumii superioare şi totuşi, într-o zi, să ajungă să-şi spună că a văzut doar imagini, nu realităţi. Apoi sufletul întâlneşte astfel de încercări încât el trebuie să se întrebe: Cum pot dezvolta în mine destule forţe încât să dau un conţinut real la ceea ce până în prezent nu este decât o imagine?" (Conferinţa IX).

Rudolf Steiner a arătat, din diverse puncte de vedere, că aceste forţe se dezvoltă în om când el se uneşte cu entitatea lui Hristos, care pătrunde în el prin poarta uimirii, compasiunii şi conştiinţei.

TABLOUL TREI

Studiind prima dramă, am putea avea impresia că Johannes a atins deja o treaptă foarte înaltă de dezvoltare. Totuşi, în conferinţa a VII-a din ciclul 29*, Rudolf Steiner spune că Johannes nu ar fi chiar atât de departe; că ar avea doar vieţuiri sufleteşti imaginative, cu tot ce comportă ele ca unilateralitate şi eroare. În acelaşi context, el spune în legătură cu a doua dramă:

„Lucrurile avansează în *Încercarea sufletului*, unde Johannes atinge o treaptă mai înaltă fiindcă ajunge la impresii din vieţi pământeşti anterioare, ceea ce nu înseamnă numai imaginaţiune, ci trecerea în lumea obiectivă în care ai de-a face cu fapte spirituale care există ca atare, desprinse de sufletul lui Johannes Thomasius. În *Încercarea sufletului* trecem de la lumea subiectivă a lui Johannes la lumea obiectivă. Putem astfel considera că în primele două drame Johannes iese treptat din interiorul său şi pătrunde în lumea spirituală exterioară. Tocmai pentru că Johannes trece prin prima etapă a iniţierii propriu-zise pe parcursul *Încercării sufletului*, de aceea a fost atât de uşor ca Lucifer să reuşească să-l seducă, aşa cum este arătat la sfârşit în *Încercarea sufletului*".

* ***Tainele pragului***, GA 147

Spre sfârşitul primei drame, Maria a arătat spre ce trebuie să se străduie Johannes în continuare, prin aceste cuvinte:

„Johannes, ţi-ai dobândit acum prin mine
Cunoaşterea-n împărăţia spiritului;
Cunoaşterii spiritului, tu îi vei adăuga viaţă sufletească,

Dacă îţi vei afla propriul suflet
Aşa cum l-ai aflat pe-al meu".

Se vede din monologul de la începutul tabloului trei că Johannes nu a ajuns încă la acest stadiu. El spune:

„Pe cât de puţin mă-ncred în mine
Să judec dacă arta mea-mplineşte
Ce cere curentul nostru spiritual,
Pe-atât de mult
Mă-ncred în ea".

Apoi Johannes spune că Maria i-a indicat o sarcină picturală şi că el nu o poate împlini decât dacă îşi dă deoparte fiinţa proprie şi se simte răpit. Atunci este în stare:

„Să simt cu năvalnica mare de lumină,
Şi să trăiesc cu văpaia culorilor în revărsare,
Presimţind puterile spirituale ce acţionează
În ţesătura de lumină sustrasă materiei,
În viaţa culorilor umplute de spirit".

Când îşi revine însă, descurajarea îl stăpâneşte din nou şi numai focul sufletesc şi lumina spirituală a nobilei sale prietene pot să-i reîncălzească bucuria creatoare şi să-i stimuleze încrederea.

Johannes îi mărturiseşte Mariei că fiecare dintre operele lui îşi are obârşia în ea. Creaţia lui nu este posibilă decât pentru că el iubeşte ceea ce trăieşte în sufletul Mariei şi poate să-i confere o formă picturală. Pe o anumită treaptă de dezvoltare, acest lucru este justificat. Prin iubirea pentru Sinea spirituală care trăieşte în sufletul Mariei, Johannes ar putea să pătrundă la propria-i Sine spirituală. Cuvintele lui au o valoare generală:

„Doar iubirea poate să nască-n artist forţele
Ce dăinuie în opere, fecund".

Dar un om nu trebuie să-şi extragă forţa creaţiei sale numai din iubirea faţă de o fiinţă dragă. Ceea ce caracterizează iubirea venită prin Hristos în omenire este tocmai faptul că ea izvorăşte din centrul fiinţial al omului individual, ca forţă spiritual-creatoare ce se îndreaptă spre ceilalţi oameni fără să fie dependentă de ei şi fără să-i facă dependenţi de ea. Acestui gen de iubire i se potrivesc cuvintele lui Johannes:

„Şi trebuie să pot sfărma lanţurile egoismului,
Ca să nu plăsmuiesc artistic, după bunul plac,
Forme iluzorii în loc de lumi ale spiritului".

Iubirea hristică este eliberată de orice egoism şi de orice arbitrar. Acest lucru încă nu se potriveşte cu iubirea pe care o are în vedere aici Johannes.

Maria îl îndreaptă pe Johannes spre posibilitatea de a găsi în propriul suflet arhetipul operelor sale. Dar Johannes nu are încă puterea de a descoperi în el însuşi nici arhetipul şi nici forţa originară a unei creaţii spirituale. El spune:

„Când sunt doar singur cu sufletul meu,
Ce pot atunci vieţui-n mine duce o existenţă
Ce nu mă-mpinge la creaţie".

Johannes ajunge la fortele originare prin Maria şi de aceea poate da tablourilor lui un fel de flacără spirituală magică, prin care şi alţi oameni sunt cuceriţi. Ceea ce, din tablourile sale, vorbeşte inimilor oamenilor izvorăşte din fiinţa sufletului Mariei. Johannes nu a găsit încă în el Sinea superioară. De aceea, Maria îi spune:

„Gândeşte-te, Johannes, că un suflet trebuie
Să se dezvolte pe sine, de la-nceputul lumii,
Ca o fiinţă individuală, despărţit de alţii.
Iubirea trebuie să lege fiinţe separate,
Dar să nu vrea să ucidă personalităţile".

La început Johannes nu poate înţelege cu conştienţa trează aceste cuvinte. Ele acţionează însă în sufletul său. Acest lucru devine vizibil prin intervenţia făpturilor forţelor sale sufleteşti. Cea care vorbeşte la început este Luna; ea îl face să devină conştient că rădăcinile fiinţei lui proprii trebuie să îşi atragă forţa din temeliile cosmice, dacă vrea să acţioneze într-un sens corect pe Pământ. La temelia lumilor acţionează Hristos, Cuvântul creator cosmic. Prin unirea cu El, omul poate să-şi menţină fiinţa proprie în lumea spirituală şi, prin aceasta, este în stare să dea sufletului o formă puternică, a cărei jertfă este plăcută puterilor cosmice. Astrid îi arată lui Johannes cum poate ajunge la iubirea cosmică prin iubire pământească. În legătură cu iubirea pământească naturală şi iubirea pentru lumea spirituală, Rudolf Steiner spune în conferinţa a II-a din ciclul 29:

„Legat de această iubire, luată în sensul cel mai larg, se poate spune: Atunci când această iubire apare în lumea fizică sensibilă şi acţionează în cercul vieţii umane, ea este în întregime apărată de orice intervenţie nejustificată a lui Lucifer, cât timp omul care-l iubeşte pe celălalt îl iubeşte pentru fiinţa sa şi nu se iubeşte pe sine însuşi. Dar dacă observaţi viaţa umană, vă daţi uşor seama că există şi un alt fel de iubire, acea iubire în care iubeşti fiindcă ai anumite însuşiri care se simt satisfăcute, încântate, fericite când poţi iubi o persoană sau alta. În acest caz, iubeşti pentru că te iubeşti pe tine, iubeşti pentru că eşti într-un fel sau altul şi pentru că acest fel de a fi îşi găseşte satisfacţia în iubirea pe care o porţi unei fiinţe. Vedeţi dumneavoastră, această iubire, care poate fi numită iubire egoistă, trebuie şi ea să existe. Nimic nu trebuie să lipsească omenirii. Tot ce putem iubi în lumea spirituală, faptele spirituale, tot ceea ce în noi devine impuls spre lumea spirituală, dorinţa arzătoare de a înţelege entităţi spirituale pentru a cunoaşte lumea spiritului, toate acestea provin firesc şi din iubire egoistă pentru lumea spirituală. Dar această iubire pentru spiritual trebuie – nu are dreptul, ci trebuie – să se producă obligatoriu în interesul nostru. Suntem fiinţe cu rădăcinile în lumea spirituală. Este de datoria noastră să ajungem cât mai desăvârşiţi posibil. În interesul nostru iubim lumea spirituală, pentru a putea lua în fiinţa noastră cât mai multe forţe din această lume. În iubirea spirituală, acest element personal, individual – s-ar putea spune: acest element egoist al iubirii – este în întregime justificat, el îl smulge pe om din lumea simţurilor, îl conduce, îl înalţă în lumea spirituală, îi dă posibilitatea să-şi împlinească datoria pe care o are, aceea de a deveni din ce în ce mai desăvârşit. – Dar Lucifer are tendinţa de a amesteca aceste două lumi şi oriunde, în lumea fizic-sensibilă, în iubirea umană, omul iubeşte

dintr-o pornire egoistă, de dragul său, asta se întâmplă pentru că Lucifer vrea să facă iubirea sensibilă asemeni iubirii spirituale. Atunci el o poate smulge lumii sensibile şi o poate transporta în împărăţia sa aparte".

Acest gen de tentaţie luciferică – de a face ca iubirea sensibilă să apară asemănătoare iubirii spirituale, îl remarcăm în cuvintele Celeilalte Philia, rostite la sfârsitul tabloului trei:

„O, nu da ascultare surorilor;
În depărtări cosmice ele te duc
Şi îţi răpesc Pământul;
Ele nu văd cum iubirea pământească
Înfăţişarea iubirii cosmice o poartă".

În legătură cu fiinţa Celeilalte Philia, Rudolf Steiner spune în conferinţa a VII-a din ciclul 29:

„Şi tocmai pentru că Johannes nu a ajuns încă la cealaltă Sine... vine spre el ceea ce este şi mai apropiat de subiectivitate. Este Cealaltă Philia. Într-un anumit sens, ea este şi cealaltă Sine, dar cealaltă Sine care sălăşluieşte încă în adâncurile sufletului şi care nu s-a eliberat total; ea este în legătură cu ceva care aici, în lumea fizică, se aseamănă cel mai mult cu lumea spirituală; este în legătură cu iubirea universală şi cu ceea ce îl poate conduce pe om în lumile superioare fiindcă este legată cu această iubire".

Rudolf Steiner

ÎNCERCAREA SUFLETULUI

GA 14

Comentarii ale lui Hugo Reimann pe baza notelor Mathildei Scholl

(Tablourile IV, V, VI)

TABLOUL PATRU

Cu totul altele sunt încercările sufletului prin care trece Strader în tabloul patru. Johannes, Maria şi Capesius, dezvoltându-şi conştient facultăţile lor suprasensibile, se împiedică de obstacole. Strader a renunţat însă la orice năzuinţă spirituală. Privit din afară, s-ar putea spune nu numai că dezvoltarea lui Strader a stagnat, ci că ar fi regresat. Dacă observăm însă situaţia lui dintr-un punct de vedere spiritual mai înalt, vom remarca faptul că el a dobândit deja mult din ceea ce alţii obţin cu greutate pe calea iniţierii.

În tabloul al doilea am văzut cât de greu îi este Mariei să dezvolte forţele renunţării, care îi sunt cerute pentru progresul ei. Strader a dezvoltat deja aceste forţe la un nivel înalt şi vrea să continue, ceea ce reiese din cuvintele sale:

„Voi reuşi s-ajung la resemnare.
Se poate ca forţa ce mi se pretinde acum
Să-mi dea capacitatea
De a parcurge altfel calea cercetării,
……..
Dacă acest curs al vieţii pe Pământ s-ar repeta".

Prin gândirea sa riguroasă, Strader a ajuns la certitudinea repetării vieţilor pământeşti, la care alţi oameni nu ajung decât după ce au păşit de mult timp pe calea iniţierii. Rudolf Steiner a arătat că acest mod de a accepta ideea reîncarnării şi a karmei este sarcina specială a epocii noastre. În conferinţa a II-a din ciclul 19*, el spune:

„În prezent, trebuie să vedem clar că prin progresele gândirii umane au apărut forme de gândire prin care, dacă gândim logic ceea ce exoteric, exterior poate deja să fie gândit astăzi uşor, ajungem în mod obligatoriu la ideea de reîncarnare, la ideea de karmă. Cuvintele rostite de Strader în a doua dramă rosicruciană – Încercarea sufletului – şi anume că gâditorul consecvent de astăzi, dacă nu vrea să se rupă de tot ceea ce au adus formele de gândire din ultimele secole, trebuie să ajungă în final la ideea de karmă şi de reîncarnare – aceste cuvinte izvorăsc din adâncurile vieţii spirituale actuale. Şi pentru că toate acestea au fost pregătite încet şi îşi au rădăcina în profunzimile vieţii noastre spirituale, necesitatea recunoaşterii vieţilor pământeşti repetate apare treptat şi independent şi în viaţa apuseană – desigur, doar la gânditori proeminenţi, izolaţi".

* ***De la Iisus la Christos***, GA 131

În aceeaşi conferinţă, Rudolf Steiner arată că în Occident, prin înţelegerea intelectuală, ideea vieţilor repetate a ajuns să fie susţinută într-un mod cu totul diferit decât o face budismul. El spune:

„În timp ce budismul se limitează la problemele sufletului individual, privirea occidentalului se simte legată de problemele întregii omeniri. Omul apusean se simte legat de toţi ceilalţi oameni ca într-un organism unitar. Ce l-a făcut deci pe occidental să nu se gândească numai la omul individual ci, în ce priveşte problemele importante, să aibă mereu în vedere că are de-a face cu problemele întregii omeniri? Această necesitate s-a născut în el pentru că a primit în sufletul lui, în simţirea lui, cuvintele lui Iisus Hristos privitoare la fraternitatea omenească, dincolo de orice naţionalitate, dincolo de orice caracter rasial, la întreaga omenire considerată ca un mare organism".

Rudolf Steiner continuă, arătînd cât este de util omului de azi să-şi creeze prin gândire certitudinea privind ideea reîncarnării. El spune:

„Aceasta este marea cotitură pe care a făcut-o evoluţia sufletului omensc din secolul XVIII până în secolul XX. Faptul că trebuie să ne spunem: Oricine începe astăzi cu studiul evoluţiei cosmice trebuie să asimileze înainte de toate acele forme de gândire care astăzi conduc în mod natural la acceptarea, la verosimilul reîncarnării şi karmei. Aşadar, între secolele XIII–XVIII, gândirea umană nu era destul de avansată pentru a ajunge prin ea însăşi la ideea reîncarnării. Dar întotdeauna trebuie să porneşti de la stadiul cel mai avansat al gândirii din timpul respectiv; trebuie deci ca astăzi să se pornească de la gândirea care în mod logic, adică ipotetic, pornind de la ştiinţele naturale, poate considera corectă ideea vieţilor pământeşti repetate. Numai astfel se progresează".

Cuvintele lui Strader arată că, în faţa ideii de karma, el adoptă o atitudine care corespunde din plin cu ceea ce Rudolf Steiner caracterizează ca fiind atitudine justă:

„Ne pătrundem practic de ideea karmei dacă realizăm în noi un anumit echilibru al moralei şi al forţelor sufleteşti de simţire. Un om care nu poate ajunge la o anumită intensitate a gândului: «În fond, eu sunt vinovat de tot ceea ce mă impulsionează» nu va înainta cu uşurintă. Este deci necesar la început un anumit sânge rece şi o anumită înţelegere – chiar dacă o înţelegere pur ipotetică – a ideii de karmă. Un om care nu se detaşează deloc de Eul său, care rămâne la modul său îngust de a simţi şi a trăi, care acuză totdeauna pe alţii, nu pe el însuşi, când ceva nu-i reuşeşte, un om care este în permanenţă pătruns de sentimentul: «Lumea sau o parte din anturajul meu îmi este potrivnic...», care nu poate trece peste ceea ce treci dacă înţelegi cu gândirea obişnuită ceea ce poţi învăţa din antroposofia exoterică –, unui astfel de om îi va fi foarte greu să facă progrese. De aceea este bine, când am ajuns să dezvoltăm calmul şi resemnarea în faţa unui eşec – în special pe calea ocultă –, să nu-i considerăm pe alţii responsabili, ci numai pe noi înşine. Asta contribuie cel mai mult la progresul tău. Cel mai rău ar fi ca mereu să căutăm greşeala în lumea exterioară, să voim mereu să schimbăm metodele ş.a.m.d. Acest lucru este mult

mai important decât pare. Când nu progresăm, este totdeauna mai bine să cercetăm în fiecare clipă cât de puţin ne-am preocupat să găsim în noi vina. Şi constituie deja un progres extrem de important faptul că într-o zi ne putem hotărî să nu mai căutăm greşeala decât în noi înşine" (Conferinţa II).

Cercetând cursul vieţii sale, Strader descoperă cum cauza singurătăţii sale de apatrid nu se explică prin această viaţă pământească Şi că deci ea trebuie căutată în viaţa precedentă. Să fii apatrid este o treaptă de dezvoltare spirituală, iar destinul îl conduce pe Strader spre încercări sufleteşti care corespund celor ale iniţierii. El încă nu a depăşit cu totul o anumită amărăciune care poate să apară pe parcursul acestui gen de încercări. În această privinţă, Rudolf Steiner spune în aceeaşi conferinţă:

„Ceea ce putem simţi la început – şi fiecare om poate să simtă când, pornind de la viaţa exterioară, se îndreaptă spre drumul cunoaşterii – este că ne simţim împinşi să ne spunem, într-o formă complet sentimentală: «Acest corp fizic, aşa cum este el, aşa cum îmi apare, nu l-am plăsmuit eu însumi; în adevăr, nu eu am format acest corp fizic prin care am fost împins să fiu ceea ce am devenit în lume. Dacă nu l-aş fi avut, Eul, pe care îl consider acum ca idealul meu cel mai înalt, nu s-ar fi ivit în mine. Nu am devenit ceea ce sunt decât pentru că am păstrat corpul meu fizic înlănţuit de mine». Din toate acestea rezultă la început un fel de mânie ascunsă, o amărăciune faţă de puterile cosmice, pentru ceea ce ai devenit. Este uşor să spui: «Nu vreau să am acest resentiment». Când descoperi întreaga şi tragica maiestate a ceea ce am devenit prin faptul că ne-am legat de corpul nostru fizic, asta are o forţă copleşitoare şi simţim un fel de ciudă, de ură, de amărăciune faţă de puterile cosmice pentru faptul că am ajuns aşa. Dar educaţia noastră ocultă trebuie să fi ajuns până acolo încât să putem învinge această amărăciune şi să ne putem spune – acum, pe o treaptă superioară – că totuşi noi, cu întreaga noastră fiinţă, cu întreaga noastră individualitate coborâtă deja în întrupări, noi suntem răspunzători de ceea ce a devenit corpul nostru fizic. Atunci când stăpânim această amărăciune, apare în noi un sentiment pe care l-am caracterizat adesea: «Ştiu acum, ceea ce îmi apare ca formă transformată a existenţei mele fizice sunt eu însumi. Eu însumi sunt! Numai că eu nu am ştiut nimic despre entitatea mea fizică pentru că ea m-a copleşit de durere»".

Cu toate că Strader mai resimte încă ceva din această amărăciune, el a ajuns totuşi la acea certitudine prin care nemulţumirea poate fi învinsă. El spune cu naturaleţe că, desigur, el este cel care şi-a voit destinul mai înainte să-l poată voi gândind. Un astfel de gând este cel care îl ajută să învingă ura ascunsă faţă de propriul destin. Prin aceasta ai trecut însă un examen sufletesc important, care trebuie parcurs şi în iniţierea conştientă. Acest lucru este legat de o imaginaţiune pe care Rudolf Steiner o descrie prin cuvintele:

„Aici suntem în momentul întâlnirii cu Păzitorul Pragului. Ajungem atunci, datorită rigurozităţii exerciţiilor noastre, pornind din natura general-umană, să ne recunoaştem în forma actuală ca rezultat al încarnării precedente. Dar recunoaştem, de asemenea, că prin aceasta putem resimţi cea mai profundă durere – şi că trebuie să o învingem pentru a stăpâini existenţa noastră actulă. Celui care a înaintat atît de departe şi a încercat acest sentiment în toată intensitatea sa, care l-a privit pe Păzitorul Pragului, îi apare obligatoriu un tablou imaginativ, un tablou pe care nu el şi-l zugrăveşte… , ci pe care îl vieţuieşte prin general-umanul pe care l-a simţit, îi apare deci ceea ce este el. Prin aceasta, el ia cunoştinţă de imaginea omului divin ideal, care trăieşte într-un corp fizic, asemănător nouă; dar, în acest corp fizic, el simte ca şi noi tot ceea ce poate determina un corp fizic. Ispitirile şi tabloul inspitirii lui Hristos pe munte, zugrăvit în Evangheliile sinoptice, promisiunea tuturor realităţilor exterioare, ispita de a rămâne legat de materie – pe scurt, ispita de a te opri în faţa Păzitorului Pragului şi a nu-l depăşi, asta ne apare în marele tablou care ne-ar întâmpina chiar dacă n-am fi auzit niciodată ceva despre Evanghelii: Iisus Hristos stând pe munte şi, alături de el, Ispititorul".

O altă încercare a sufletului lui Strader îşi găseşte expresia în cuvintele sale:

„Nu sunt cruţat de acele ore-n care,
În sufletul meu, neputinţa
Vrea doar cu neputinţa să se lupte".

În legătură cu acest gen de încercare, Rudolf Steiner spune următoarele:

„Apoi un alt sentiment se naşte în noi, este într-un fel treapta următoare a căii oculte... Apare sentimentul: Noi aparţinem spiritului care trăieşte în toate lucrurile şi de care trebuie să ţinem seama. Nu vom putea pătrunde niciodaată la spiritul din spatele lucrurilor dacă nu ne vom dărui spiritului. Atunci ne cuprinde spaima! Traversăm o spaimă pe care fiecare cunoscător adevărat trebuie să o parcurgă: sentimentul măreţiei Spiritului cosmic răspândit în lume! Ea stă în faţa noastră şi noi ne simţim propria noastră neputinţă dar şi, în acelaşi timp, ce am fi devenit în cursul evoluţiei pământeşti sau a lumii, şi simţim existenţa noastră neputincioasă care este atât de departe de existenţa divină. Atunci, în faţa idealului cu care trebuie să ne asemănăm şi a efortului enorm pe care trebuie să-l facem pentru a ajunge la acest ideal, ne cuprinde spaima! – Aşa cum esoterismul ne obligă să constatăm imensitatea acestui efort, tot astfel trebuie să resimţim această spaimă ca pe o luptă pe care o ducem, o luptă cu Spiritul lumii! Iar când ne simţim micimea şi nevoia de a lupta pentru a ne atinge ţelul, pentru a ne uni cu ceea ce lucrează şi ţese în lume, când spaima ne săgetează, atunci putem să ne debarasăm de ea şi să înaintăm pe calea, pe căile care ne conduc spre idealul nostru. Şi când suntem plini de această trăire, în faţa noastră apare iar o imaginaţiune semnificativă... Chiar dacă niciodată n-am citit o Evanghelie, chiar dacă n-am ţinut vreodată în mână o astfel de carte, în faţa ochilor noştri clarvăzători apare un tablou spiritual: suntem duşi afară, în singurătatea care apare clar în faţa ochiului interior, şi suntem duşi în faţa imaginii omului ideal care, într-un corp omenesc, a vieţuit într-o măsură infinită toate spaimele pe care noi înşine le simţim în această clipă. În faţa noastră stă imaginea lui Hristos în grădina Ghetsemani, cu teama vieţuită la dimensiuni infinite, teamă pe care noi înşine trebuie să o resimţim pe calea de cunoaştere – teamă care lui îi provoacă sudoare de sânge pe frunte! Acest tablou îl avem la un anumit punct al căii noastre exterioare, fără documente exterioare".

În neputinţa sa, Strader vieţuieşte un sentiment care îl poate duce la imaginaţiunea descrisă aici. El se află pe calea dezvoltării sale mult mai departe decât bănuie, fiindcă a trecut deja prin importante încercări; iar pentru altele, el deţine premisele de a le depăşi.

TABLOUL CINCI

Spre sfârşitul primului tablou al acestei drame, Benedictus rosteşte cuvinte care trebuie să îndrume sufletul lui Capesius de la gândirea de umbră la contemplarea realităţilor spirituale. Şi celelalte personaje ale dramei ajung la această contemplare, chiar dacă pe căi diferite, fiindcă şi punctul lor de plecare şi însuşirile lor sunt diferite. În conferinţa a VI-a din ciclul 23*, Rudolf Steiner vorbeşte despre varietatea acestor căi. El spune:

„Şi fiecare suflet... se află într-o anumită karma, are un anumit punct de plecare. Nici un suflet nu este în aceeaşi situaţie cu celălalt. De aceea, în mare, şi calea spre lumile suprasensibile este una individuală pentru fiecare suflet şi care, în punctul său de plecare, ţine de sufletul respectiv. Dacă vrem să vorbim în sensul adevărat, nu putem spune: În mod normal, orice suflet trebuie să parcurgă astfel înălţarea în lumile superioare, iniţierea. De aici şi necesitatea de a nu da pur şi simplu indicaţii în broşuri sau în mici scrieri explicând că sufletul trebuie

să procedeze într-un fel sau altul şi lăsând să se creadă că respectarea acestor reguli ar putea să te înalţe în lumile superioare în orice împrejurare şi în acelaşi fel ca pe oricare alt suflet. De aici şi insuficienţa unor astfel de lucruri. Din această cauză, în mica mea lucrare ***O cale spre cunoaşterea de sine a omului***, am dezvăluit ceva individual care poate totuşi să fie de folos fiecărui suflet care caută. Tot din acest motiv a apărut şi nevoia de a arăta diversitatea şi multitudinea căilor de iniţiere. Fără a voi să mă extind mai mult asupra a ceea ce s-a făcut, aş dori să vă prezint cum apare necesitatea de a introduce în cele trei încercări de drame-misterii: ***Poarta iniţierii***, ***Încercarea sufletului***, ***Păzitorul Pragului***, cele trei personaje care apar în faţa sufletului dumneavoastră ca Johannes Thomasius, Capesius şi Strader. Ele vă arată calea primilor paşi spre iniţiere în trei aspecte diferite. Nu se poate spune despre vreuna din aceste căi că ar fi mai bună sau mai rea decât celelalte; dar trebuie să spunem despre fiecare din ele că a fost determinată prin karma individualităţilor respective".

> * ***Von der Initiation. Von Ewigkeit und Augenblick. Von Geisteslicht und Lebensdunkel***. (*Despre iniţiere. Despre eternitate şi moment. Despre lumina spiritului şi întunericul vieţii*), GA 138

Aşa cum am văzut în tabloul cinci al dramei, legături karmice îl conduc pe Capesius în casa lui Felix Balde. Prin înţelepciunea care lucrează în karmă, paşii omului sunt îndreptaţi spre locul în care i se oferă posibilitatea de a birui obstacolele care se opun evoluţiei sale. În casa lui Felix Balde, Capesius poate găsi ajutorul de care are nevoie pentru a trece de la gândirea-umbră la contemplarea fiinţelor spirituale.

Felix Balde are o facultate de contemplare spirituală pentru care, la început, Capesius nu găseşte o cale de acces. E vorba de o capacitate imaginativă naturală, fără a fi legată în vreun fel de gândirea logică. Capesius însă se sprijină cu precădere pe această gândire şi de aceea el nu poate face nimic cu imaginaţiunile lui Felix Balde. Aşa s-au petrecut lucrurile la început cu majoritatea oamenilor. Ei au pierdut accesul la înţelegerea imaginaţiunilor naturale şi au fost obligaţi să-l considere pe Felix Balde drept un original care spune multe nebunii. Faptul caracterizează un anumit aspect din dezvoltarea omenirii. În acest tablou al dramei vedem că această situaţie din dezvoltarea omenirii s-a schimbat, aflăm că acum un mare număr de oameni sunt interesaţi de ceea ce le povesteşte Felix Balde. Pentru a răspunde acestei transformări a comportamentului lor, el însuşi şi-a schimbat comportamentul: în timp ce înainte trăia în singurătate, acum are o multime de relaţii.

Întocmai cum l-am văzut întâi pe Capesius ca reprezentant al unei anumite etape din dezvoltarea omenirii, tot astfel îl vedem acum ca reprezentant al acestei noi etape. Şi el simte interes pentru ceea ce are de spus Felix Balde şi ar dori să-l înţeleagă. Acest interes poate avea origini diferite la diferite persoane. În ceea ce îl priveşte pe Capesius, mai acţionează, desigur, şi cuvintele lui Benedictus, prin care este îndrumat pe calea contemplării spirituale. În spatele cuvintelor lui Felix Balde, el presimte o viziune spirituală şi de aceea ar dori să o înţeleagă. Pentru că nu este în stare să o facă fără de ajutor, se adresează indirect doamnei Felicia, spunându-i lui Felix Balde:

> „Şi azi, cum a făcut-o de atâtea ori,
> Iubita doamnă Felicia desigur mă va ajuta
> Să îmi întorc sufletul spre imagini care,
> Încălzindu-l, să-l facă în stare
> Să înţeleagă cum trebuie cuvintele voastre".

Doamna Felicia îi răspunde că tocmai cuvintele la care Capesius se gândeşte, şi pe care le-a auzit adeseori spuse de soţul ei, au trezit în ea un tablou foarte precis, pe care ea ar dori să-l îmbrace în forma unui basm. Îi povesteşte acest basm lui Capesius pentru a trezi în el înţelegerea imaginaţiunilor lui Felix Balde. Trebuia deci să existe o legătură între acest basm şi ceea ce tocmai a spus Felix Balde. El arată că omul este legat de fiinţele cosmice întreit (prin cap, cu cele ale Cerului; prin membre, cu Spiritele planetelor, iar prin piept – cu fiinţele Pământului) şi că demonii sferei lunare vor să zădărnicească ţelurile acestor entităţi.

Basmul descrie cum un copil ajunge să vadă trei fiinţe spirituale care îl ajută; vede apoi un balaur care îi răpeşte rezultatul acestui ajutor. După douăzeci şi unu de ani, când copilul devenise un om adult, această experienţă din copilărie reapare în faţa privirii lui; de această dată, balaurul nu mai este în stare să distrugă ceea ce i-au oferit cele trei fiinţe spirituale. În legătură cu sensul acestui basm, Rudolf Steiner a vorbit detaliat în conferinţa ***Simbolică şi fantezie***, din 19 decembrie 1911. Acolo, el spune:

„M-am întrebat adesea, după ce am terminat *Încercarea sufletului*, care poate fi pentru Capesius trecerea de la viaţa lui într-o lume în care a cunoscut – şi asta într-un mod foarte spiritual – doar ceea ce oferă contemplarea senzorială exterioară şi acea concepţie despre lume legată de instrumentul creierului, care poate fi pentru el trecerea dintr-o astfel de lume în lumea în care el se cufundă apoi, lumea pe care nu o poţi descoperi decât datorită organelor de simţ ocult? M-am întrebat adesea de ce basmul cu cele trei făpturi trebuie să constituie o astfel de trecere pentru Capesius. Căci, desigur, basmul nu a fost introdus în acest loc dintr-un alt motiv sau considerent decât pentru că fantezia a impus acest lucru. Ne putem totuşi întreba de ce a fost necesar un astfel de basm. Şi, legat de *Încercarea sufletului*, au apărut puncte de vedere care mi se par lămuritoare, în special în ce priveşte poezia basmului şi poezia ca atare raportată la concepţia antroposofică. – Când omul va introduce în propria-i viaţă în mod practic faptul care se exprimă prin împărţirea sufletului în sufletul senzaţiei, sufletul înţelegerii sau afectivităţii şi sufletul constienţei, el va simţi în mod elementar anumite enigme ale simţirii, privind poziţia sa, relaţia sa cu lumea, enigme care nu pot fi exprimate prin limbajul nostru obişnuit şi nici prin formele noţionale obişnuite, din simplul motiv că astăzi trăim într-o epocă prea intelectualistă pentru a putea exprima prin cuvânt, şi prin tot ce e posibil prin cuvânt, acele raporturi fine care există între cele trei mădulare ale sufletului. Mai curând putem obţine acest lucru dacă alegem o cale prin care relaţia sufletului cu lumea apare ea însăşi ca una foarte complexă şi, cu toate acestea, foarte precisă şi explicită. Ceea ce transpare de-a lungul *Încercării sufletului*, relaţia dintre tot ceea ce se petrece şi ceea ce este exprimat prin cele trei făpturi – Philia, Astrid, Luna – asta a necesitat o expresie în contururi mai puţin precise, dar care, datorită anumitor forţe sufleteşti, are ceva ce poate revela raportul omului faţă de lume. Şi toate acestea nu se puteau realiza altfel decât arătând că, prin povestirea acestui basm despre cele trei făpturi, în sufletul lui Capesius s-a iscat ceva foarte precis, care îl maturizează şi îl face în stare să coboare în acele lumi care abia acum încep să devină pentru oameni lumi reale".

Acest basm este de cea mai mare importanţă pentru dezvoltarea lui Capesius. Dar, privită şi numai în general, atmosfera basmelor poate sluji foarte bine imaginaţiunilor. Despre aceasta, Rudolf Steiner spune în aceeaşi conferinţă:

„Atmosfera basmelor este, mi se pare, ceva care, mai mult ca orice, se plasează – într-o formă perfect justificată – între ceea ce contempla omul în lumile spirituale în timpul clarvederii originare şi ceea ce poate vedea şi astăzi, atunci când se poate înălţa în lumea spirituală, fie prin predispoziţii particulare anormale, fie prin clarvederea educată ordonat. Între această lume şi lumea realităţii exterioare şi cea a intelectului şi a simţurilor, lumea basmului este poate mădularul intermediar cel mai justificat".

Într-un sens mai larg, un astfel de mădular intermediar este realizat prin orice creaţie a fanteziei artistice. Rudolf Steiner caracterizează adevărata fantezie artistică drept o umbră a imaginaţiunii. El spune:

„În această fantezie, care este o umbră a imaginaţiunii, lucrează ceva care nu are o anumită formă, care la început nu ştie ce forme exterioare să creeze sau să dea, ceva în care materia năzuieşte din interior spre creaţie; şi apoi, ca o întunecare a procesului de lumină, apare ceea ce tinde plin de dăruire spre realizare, ca artă plăsmuind plastic. Este exact procesul opus creaţiei artistice actuale, care poate fi

spare ceea ce tinde prin dorinţe spre realizare, ca viaţa plăsmuită plastic. Este chiar procesul după creaţia artistică detaliat, care poate fi observat atît de des. Totul porneşte spre această fantezie dintr-un centru care stă ca ceva spiritual în spatele realităţii noastre senzoriale – iniţial, al unei realităţi imaginative –, dar aceasta este de fapt ceea ce se poate exprima legitim din lumile spirituale în realitatea noastră. Şi dintre toate formele poetice basmul este clar cel mai puţin legat de realitatea exterioară".

Prim basmul doamnei Felicia, Capesius dobândeşte cunoaşterea imaginativă, care îi permite să contemple o viaţă anterioară. În acelaşi timp, cele trei făpturi feminine din basm îl ajută să înţeleagă cele trei forţe ale sufletului, cele care apar în dramă ca Philia, Astrid, Luna. Cu privire la aceasta, Rudolf Steiner spune în prima conferinţă din ciclul 18 următoarele:

„Ceea ce s-a intenţionat aici şi ceea ce se va simţi tot mai mult a fi adevărata intenţie cu privire la cele trei făpturi – Philia, Astrid, Luna – poate fi luminat doar dintr-o singură parte atunci când cele trei făpturi apar vii pe scenă. Adevărata intenţie care a condus la crearea lor va fi înţeleasă încetul cu încetul. Însă cu aceste trei făpturi, în care s-au avut în vedere importante impulsuri ale evoluţiei umanităţii, sunt relevate taine sufleteşti intime, de care nu te poţi apropia în mod corect decât dacă legi împreună ceea ce năvăleşte prin lumina supărătoare a rampei şi, pe de altă parte, ceea ce este arătat în cele trei făpturi feminine din basm prin intimitatea cuvântului. Aceste trei făpturi feminine care lucrează în lumina argintată a Lunii şi care plăsmuiesc din formele efemere ale fiinţei picăturilor de apă acel pocal care reprezintă ceea ce vor aceste făpturi în lumina mai revelatoare şi mai intimă, aceste făpturi care ne întâmpină în lumina de argint a Lunii din basm şi care ne arată cum însoţesc ele sufletele umane ca prieteni apropiaţi ai sufletului nostru, cum se plăsmuiesc ele în anii copilăriei şi cum se plăsmuiesc după ce s-au scurs de trei ori 360 de săptămâni, pot fi înţelese doar dacă ne aplecăm asupra lor din două direcţii: o direcţie care prinde simţul, prezentarea pe scenă în mod exterior vizibil, şi alta – cea a povestirii unui basm intim, care poate părea atât de plictisitor spectatorului modern, dar care este singura care poate oferi acea intimitate existentă în cele trei făpturi precum Philia, Astrid, Luna".

Din cuvintele pe care le rostesc, reiese că ele sunt în raport cu cele trei virtuţi: Credinţa, Iubirea, Speranţa. Una dintre ele vorbeşte despre „băutura Speranţei în viaţă", cealaltă despre „tăria Credinţei în viaţă", iar a treia vorbeşte despre „razele Iubirii vieţii". În conferinţele despre ***Morala antroposofică*** (28–30 mai 1912)*, Rudolf Steiner arată că impulsurile Credinţei, Iubirii şi Speranţei acţionează în Francisc din Assisi şi că ele sunt în relaţie cu înţelepciunea, curajul şi cumpătarea sau moderaţia, cele trei virtuţi principale ale filosofiei platonice. El spune:

„Aceste două impulsuri de bază sunt cele pe care se poate fonda iniţial o viaţă morală adevărată: mai întâi, credinţa în divinitatea care sălăşluieşte în fiecare suflet omenesc, apoi – al doilea, ţâşnind din această credinţă – o iubire nemăsurată pentru oameni. Un al treilea impuls care se mai poate adăuga, şi care se sprijină în mod necesar pe celelalte două de bază, este că un astfel de om care are credinţa în bunătatea sufletului uman şi iubirea pentru natura umană nu poate face altfel decât să-şi spună: Ceea ce vedem că rezultă din acţiunea comună a bunătăţii originare a sufletului uman şi a iubirii active justifică o perspectivă pentru viitor care se poate exprima prin faptul că fiecare suflet, oricât de jos ar fi căzut el din înălţimile vieţii spirituale, poate să se regăsească şi să se întoarcă la această viaţă spirituală. Acesta este cel de al treilea impuls, este speranţa, pentru fiecare suflet omenesc, de a putea găsi iar calea spre spiritul divin... Putem spune, de asemenea, că, în viaţa pe care a dus-o ca Francisc din Assisi, el a predicat puţin despre credinţă şi despre iubire, era el însuşi întruparea acestei credinţe şi a acestei iubiri. Aceste două virtuţi erau întrupate în el. Ele au devenit în el un simbol viu, aşezat în faţa lumii de atunci. În mijlocul acestora se află, firește, acel lucru care acţionase. Nu credinţa era cea care acţionase, nici speranţa. Aceste două virtuţi trebuie să le ai, dar activă este numai iubirea. Ea stă la mijloc, ea este cea care a condus adevărata dezvoltare spre divinitate a omenirii, în sensul moralităţii, în întruparea particulară a lui Francisc din Assisi. Cum s-a apropiat această iubire de el? Cum s-a dezvoltat? Am văzut că în el au pătruns virtuţile cavalereşti ale vechiului spirit european. A fost un tânăr cavaler. Bravura, curajul s-au transformat în individualitatea sa, impregnată de impulsul lui Hristos, în iubire activă şi eficientă. Vedem, am putea spune, cum vechea bravură, vechiul curaj învie în iubire, aşa cum ne apare la Francisc din Assisi. Iubirea este vechea bravură spiritualizată, curajul spiritualizat".

* Incluse în ***Christos şi sufletul uman***, GA 155.

În conferinţa ce a urmat, Rudolf Steiner arată că interesul pe care îl ai din iubire ţine de acest curaj spiritual, aşa cum sufletul înţelegerii sau afectivităţii ţine de sufletul sensibilităţii (*Gemütseele*). Cuvântul *Gemüt* indică curajul sufletului care, prin impulsul lui Hristos, s-a transformat în iubire. Interesul din iubire este atitudinea prevenitoare plină de *înţelegere* care apare în sufletul raţiunii pătruns de impulsul lui Hristos. Apoi Rudolf Steiner arată că acum în sufletul senzaţiei ar trebui să se exprime virtutea ca veracitate. Pentru Platon, virtutea acestui domeniu era înţelepciunea. Pentru că am devenit mai individuali, pentru că ne-am depărtat de divinitate şi pentru că trebuie să ne întoarcem la ea „am face bine să căutăm veracitatea acolo unde Platon căuta înţelepciunea. Prin cuvântul veracitate se exprimă activitatea interioară a omului care se străduie spre înţelepciune. Prin faptul că această activitate trece pe primul plan, înţelepciunea însăşi nu-şi pierde din valoare şi poate chiar şi astăzi să fie pusă în legătură cu sufletul senzaţiei. Trebuie să evităm a delimita un domeniu sufletesc precum cel al sufletului senzaţiei ca şi când în el ar acţiona doar o singură capacitate.

Într-un pasaj din aceeaşi conferinţă, Rudolf Steiner arată cum într-un domeniu sufletesc acţionează mai multe capacităţi, mai multe aptitudini şi cum aptitudinile din diversele domenii sufleteşti se întrepătrund:

„După cum am văzut, curajul s-a transformat în iubire, ca impuls moral. Am văzut, de asemenea, că înţelepciunea a devenit veracitate. Veracitatea este ceva care la început apare ca virtute, care-l plasează pe om în viaţa exterioară în mod corect şi demn. Dar cum putem proceda dacă vrem să ajungem la veracitate faţă de lucrurile exterioare? Ajungem la veracitate când sufletul senzaţiei poate fi, ca virtute, încins până la incandescenţă prin înţelegerea justă, interesul just, implicarea justă. Dar ce este acum această implicare faţă de lumea spirituală? Când vrem să ne plasăm în faţa lumii fizice, şi în primul rând a omului, trebuie să ne deschidem lui, trebuie să avem un ochi deschis pentru fiinţa lui. Cum putem avea însă un ochi deschis faţă de lumea spirituală? Vom reuşi dacă vom dezvolta un anumit simţământ care s-a ivit atunci când vechea înţelepciune, înţelepciunea instinctivă, a coborât în adâncurile vieţii sufleteşti. Este vorba de acel sentiment pe care grecii l-au descris deseori astfel: «Orice gândire filosofică începe cu mirarea, cu uimirea». În adevăr, mirarea şi uimirea, luate ca punct de plecare a atitudinii noastre faţă de lumea spirituală, sunt acte morale, pline de însemnătate. Omul sălbatic, incult, se miră puţin în faţa marilor fenomene ale lumii. Tocmai printr-o treptată spiritualizare, omul ajunge să descopere enigme în fenomenele zilnice şi să presimtă în spatele lor ceva spiritual. Uimirea este cea care conduce sufletul nostru în sferele spirituale, pentru a ajunge la cunoaşterea acestora; şi putem pătrunde în această cunoaştere doar dacă sufletul nostru este atras de lucrurile pe care vrem să le cunoaştem. Această atracţie este cea care declanşează mirarea, uimirea, credinţa. De fapt, această mirare, această uimire, în acelaşi timp şi ceea ce numim obişnuit credinţă, sunt cele care ne înalţă spre suprasensibil. Credinţă, mirare şi uimire sunt cele trei forţe ale sufletului care ne înalţă deasupra lumii obişnuite. Când, aflându-ne în faţa unui om, ne mirăm, căutăm să-l înţelegem; prin înţelegerea fiintei sale ajungem la virtutea fraternităţii, iar cel mai bun mijloc de a o realiza este acela de a trata omul cu veneraţie. Vom vedea astfel că veneraţia devine ceva ce trebuie să nutrim faţă de fiecare om. Dacă o vom face, vom deveni din ce în ce mai veridici. Adevărul devine atunci pentru noi ceva faţă de care ne simţim obligaţi".

Vedem aici că însuşirile sufletului raţiunii (înţelegere şi interes) influenţează sufletul senzaţiei şi acest lucru se exteriorizează în mirare,

uimire, credinţă, veneraţie şi veracitate. S-ar putea arăta că şi în sufletul înţelegerii şi al afectivităţii, precum şi în sufletul conştienţei, acţionează împreună diferite forţe. Dacă vrem însă să aflăm de care domenii ale sufletului leagă Rudolf Steiner credinţa, iubirea şi speranţa, vom descoperi că, după el, credinţa, care este legată de uimire, corespunde în special sufletului senzaţiei, iubirea acţionează îndeosebi în sufletul înţelegerii şi afectivităţii, iar speranţa, care prevede ţelurile viitorului, apartine cu precădere sufletului conştienţei. După ce a explicat că virtutea platoniciană a înţelepciunii devine în prezent veracitate, iar curajul devine iubire, Rudolf Steiner arată că virtutea platoniciană a moderaţiei, a cumpătării trebuie să se transforme într-o înţelepciune de viaţă condusă de conştiinţa morală. Dintre cele trei virtuţi, pe prima o pune în legătură cu sufletul senzaţiei, pe a doua cu sufletul înţelegerii şi afectivităţii, iar pe a treia cu sufletul conştienţei. Dat fiind că veracitatea este pătrunsă de uimire, iar înţelepciunea de viaţă este pătrunsă de conştiinţa morală, în colaborarea a ceea ce, din spirit, trăieşte creator în cele trei domenii sufleteşti putem recunoaşte o împreună-urzire a uimirii, iubirii şi conştiinţei morale. Rudolf Steiner a arătat în diferite moduri că învelişurile pentru impulsul lui Hristos sunt formate din uimire, iubire şi conştiinţă morală. Astfel, potirul pe care îl plăsmuiesc cele trei făpturi feminine ale basmului poate fi înţeles ca potir pentru impulsul lui Hristos, modelat în suflet din uimire, iubire şi conştiinţă morală. Acest potir corespunde Graalului, care primeşte în el sângele lui Hristos sau viaţa lui Hristos.

Rudolf Steiner pune înţelepciunea despre care vorbeşte Platon în legătură cu sufletul senzaţiei; în schimb, înţelepciunea de viaţă, care constituie fundamentul artei de a trăi, o prezintă ca pe virtutea proprie sufletului conştienţei din ziua de azi. Dacă el numeşte credinţa – care ca francheţe spirituală este înrudită cu uimirea – drept o însuşire a sufletului senzaţiei, prin aceasta nu s-a spus că tăria credinţei de viaţă, făurită cu ciocanul magic, despre care vorbeşte una din făpturile basmului, aparţine aceluiaşi domeniu sufletesc. Făptura din basm care făureşte tăria credinţei de viaţă poartă de fapt trăsăturile Lunii, iar cea care atrage privirea spre depărtările eterice şi în tărâi stelare şi întinde băutura speranţei de viaţă poartă trăsăturile Philiei. Urzirea şi ţeserea razelor iubirii de viaţă se desfăşoară cu precădere în sfera Astridei, care se revelează în sufletul înţelegerii şi afectivităţii. Cu ajutorul impulsului lui Hristos, ea transformă bravura sufletului afectivităţii în forţă activă de iubire, iar înţelegerea din sufletul înţelegerii în interes din iubire. Datorită revărsării impulsului lui Hristos în toate domeniile vieţii sufleteşti, puterea balaurului este învinsă.

Basmul acţionează vindecător în sufletul lui Capesius şi redă gândirii lui forţa pierdută. El este acum în stare să aibă mai multă simpatie pentru ceilalţi oameni. Îşi dă seama de acest lucru atunci când Johannes se apropie de el, venind pe poteca pădurii, purtând o discuţie cu el însuşi, în care apare grija izvorâtă din comunicarea Mariei, aceea de a se despărţi de el. Capesius resimte în sine spaima lui Johannes, o resimte ca pe un coşmar; această puternică împreună-vieţuire se intensifică într-atât încât el ajunge la contemplarea experienţelor unei vieţi pământeşti proprii anterioare prin care este legat karmic de Johannes. Între timp, acesta resimte prezenţa Dublului său, în legătură cu care Rudolf Steiner spune, în conferinţa a VII-a din ciclul 29:

„Omul are întotdeauna în sufletul său câte ceva ce nu stăpâneşte pe deplin şi faţă de care se simte ataşat. Ataşamentul lui cu totul aparte faţă de aceste lucruri îl face pe Ahriman să dezvolte o activitate deosebită. Există în sufletul omenesc părţi care oarecum se pot desprinde de întregul acestui suflet omenesc. Şi pentru că omul nu exercită o stăpânire deplină asupra acestor părţi, Ahriman se năpusteşte asupra lor; şi atunci, prin acţiunea lui Ahriman – care este neîndreptăţită, prin faptul că el îşi depăşeşte atribuţiile – apare tendinţa ca astfel de părţi din fiinţialitatea eterică omenească şi chiar din cea astrală, care au tendinta să se desprindă de restul vieţii sufleteşti şi să devină autonome, să se lase modelate de Ahriman, astfel încât el le dă forma umană. În fond, orice gând ce se află în noi poate primi forma omenească. Dacă omul se află în faţa acestor gânduri ca gânduri-fiinţe, dacă apoi Ahriman are prilejul să facă autonomă o astfel de parte a sufletului uman, să-i dea formă omenească, şi dacă te afli în lumea elementară, atunci, în faţa acestei părţi autonome din fiinţa sa, omul se află în faţa Dublului său. Întotdeauna Ahriman a dat unei părţi din sufletul uman formă umană. Trebuie doar să ştii că atunci când intri în lumea elementară şi eşti în afara corpului tău fizic totalitatea raporturilor se schimbă mereu. Când eşti închis în corpul fizic, nu te poţi afla în faţa ta însăţi. Când intri în lumea elementară în corp eteric, poţi să fii în el şi cu toate astea să te vezi din afară; aşa vezi Dublul. Asta se înţelege prin Dublul. În fond, referindu-ne la substanţă, el este o mare parte din însuşi corpul eteric. În timp ce o mare parte din el este reţinută, o altă parte se separă, devine obiectivă; o putem contempla, ea este o parte din propria noastră entitate, căreia Ahriman i-a dat forma pe care o avem noi înşine; căci Ahriman încearcă, aşa-zicând, să îngrămădească totul în legile lumii fizice. În lumea fizică domnesc Spiritele formei; ele îşi împart domnia cu Ahriman, astfel încât Ahriman poate face cu o parte a entităţii umane ceea ce poate fi desemnat ca plăsmuirea unei părţi a entităţii umane în „Dublul"... Şi este strânns legat de dezvoltarea aparte a lui Johannes faptul că el are întâlnirea cu Dublul în locurile arătate, fiindcă, prin trăirile particulare pe care le-a avut, Ahriman a plăsmuit o parte a sufletului lui într-o astfel de formă încât aceasta – ca substanţă, parte a corpului eteric – este umplută cu elemente sufleteşti egoiste. Acest lucru apare tocmai atunci când s-au creat condiţiile prealabile, cum este cazul cu Thomasius".

TABLOUL ŞASE

Pentru a înţelege tablourile următoare, care reprezintă o privire retrospectivă în vieţi pământeşti anterioare, este bine să ne îndreptăm privirea spre situaţia istorică din epoca în care se petrec evenimentele descrise aici. Acestea sunt strâns legate de Ordinul Templierilor, în timpul dizolvării lui. În legătură cu Ordinul Templierilor, cărţile de istorie ne dau date cu totul insuficiente. K. Ploetz scrie: „Cavalerii Templului sau templierii (numiţi astfel după sediul Ordinului la Ierusalim, în apropiere de locul unde se află Templul lui Solomon) au apărut dintr-o alianţă încheiată în 1118 între nouă cavaleri francezi (Hugues de Payen). Veşmântul lor: haină albă, cruce roşie. Ordinul a fost transferat în Cipru în 1291, iar în 1312, la Conciliul de la Viena, a fost dizolvat de către papa Clement al V-lea".

În opera istorică a lui G. Weber, dizolvarea Ordinului este arătată mai explicit. Citim: „Clement al V-lea s-a folosit de aviditatea şi de ambitia regelui Franţei, Filip al IV-lea cel Frumos, ca de un instrument împotriva Ordinului Templierilor. Printr-un proces judecătoresc ce a durat şase ani, sub conducerea lui Guillaume de Nogaret, şi prin oribile suplicii şi torturi, templierii întemniţaţi au fost împinşi la mărturisiri ce păreau să dovedească vinovăţia şi să îndreptăţească dizolvarea Ordinului; cu toate că 54 dintre ei au retractat totul, afirmând că torturile le smulseseră mărturii false, şi au respins prin protestele cele mai solemne acuzaţiile formulate împotriva lor, ei au fost totuşi condamnaţi, ca eretici, să moară cu încetul în flăcări. Astfel Clement al V-lea a putut dizolva Ordinul. Marele Maestru, Jaques de Molay, pe care papa l-a atras mai înainte în Franţa din Cipru, a protestat zadarnic împotriva unui astfel de procedeu şi a stat la dispoziţie pentru dezminţirea oricăror învinovăţiri. A murit şi el tot pe rug, după ce a chemat pe papă şi pe regele Franţei la un tribunal superior (1314). Poporul l-a venerat ca pe un martir şi a văzut în moartea rapidă a celor doi judecători pământeşti judecata lui Dumnezeu".

În cartea ***Conducerea spirituală a omului şi a omenirii***, Rudolf Steiner arată că la mijlocul secolului care a precedat aceste evenimente omenirea ajunsese la un punct important al evoluţiei sale, pe care el îl descrie astfel:

„Tocmai în jurul anului 1250 oamenii s-au simţit cel mai mult izolaţi de lumea spirituală. Iată ce putea vedea privirea clarvăzătoare; spiritele cele mai eminente ale timpului, care făceau efortul să ajungă la o anumită cunoaştere superioară, îşi puteau spune: «Ceea ce raţiunea noastră, intelectul nostru, ştiinţa noastră spirituală pot descoperi este limitat la lumea fizică, la lumea care ne înconjoară. Prin cercetările noastre omeneşti şi prin capacitatea noastră de cunoaştere, noi nu putem atinge o lume spirituală; ştim ceva despre această lume

spirituală numai dacă primim în noi învăţăturile pe care ni le-au lăsat despre ea oamenii care ne-au precedat». Aceasta a fost epoca de întunecare a privirii spirituale directe în lumile superioare. Faptul că aşa ceva se spunea în epoca în care înflorea scolastica îşi are temeiurile sale. – În jurul anului 1250, oamenii trebuiau să ajungă să tragă o linie între ceea ce se poate crede, pornind de la impresia pe care o făceau tradiţiile moştenite, şi ceea ce se poate cunoaşte. Ceea ce se poate cunoaşte rămâne limitat la lumea senzorială fizică. A venit apoi timpul în care a apărut posibilitatea de a redobândi vederea lumii spirituale. Dar această nouă clarvedere este diferită de cea veche care, în principal, s-a stins o dată cu anul 1250... Se vede deci că, începând din acea epocă, a devenit necesar ca un nou element să apară în conducerea spirituală a omenirii. A fost elementul adevăratului esoterism modern. Prin aceasta trebuie să înţelegem într-un sens real că în conducerea întregii omeniri şi a fiecărui om în parte, pentru orice activitate, poate să intervină ceea ce numim impulsul lui Hristos. Începând cu Misteriul de pe Golgota şi până la apariţia esoterismului modern, avem prima perioadă a prelucrării principiului lui Hristos în sufletele umane. În acea perioadă, oamenii – în ce priveşte forţele spirituale superioare – l-au primit pe Hristos într-un mod oarecum inconştient, în aşa fel încât, mai târziu, când au fost obligaţi să-l primească în mod conştient, au făcut toate erorile posibile, căzând într-un adevărat labirint legat de înţelegerea lui Hristos. Se poate urmări cum, în prima perioadă a creştinismului, principiul lui Hristos s-a adaptat forţelor sufleteşti. A urmat apoi o altă epocă, cea în care trăiesc oamenii de astăzi. Da, dintr-un anumit punct de vedere, ei nu sunt decât la începutul înţelegerii principiului lui Hristos pentru capacităţile sufleteşti... Esoterismul modern poate deci să fie înţeles ca o înălţare a impulsului lui Hristos, care devine elementul activ în conducerea acelor suflete care, potrivit condiţiilor de dezvoltare ale epocii noi, vor să răzbată la cunoaşterea lumilor superioare".

În tablourile dramei, care prezintă retrospectiva vieţilor anterioare, se vede că această treaptă a evoluţiei omenirii, caracterizată acum, se răsfrânge asupra fiinţelor particulare. Scolastica stabilise o graniţă fermă între ceea ce trebuie să crezi pe baza tradiţiei şi ceea ce se putea cunoaşte. Această cunoaştere era limitată la lumea simţurilor. În dramă, evreul Simon (mai târziu Strader) apare ca un om interesat de cunoaşterea lumii senzoriale, aşa cum a fost ea posibilă prin separarea strictă dintre credinţă şi cunoaştere. El spune:

„Constrâns să m-aplec doar asupra propriului suflet,
Domeniului ştiinţei m-am consacrat.
Şi am putut să recunosc din învăţăturile ei
Că timpul nostru-nclină spre noi ţeluri.
Trebuie dezvăluite omului legi naturale
Ce pân-acum i-au fost străine;
Va fi cucerită astfel lumea simţurilor
Şi forţe noi vor apărea din ea,
Pe care omul le va pune-n slujba sa".

Străduania spre esoterismul modern este evidenţiată în dramă prin Ordinul Cavalerilor. Marele Maestru caracterizează misiunea Ordinului ca pe o cercetare a ţelurilor viitoare ale omenirii, pentru a le introduce din domeniul spiritual în activitatea pământească. Poziţia lui Simon (Strader) faţă de Cavaleri arată că ştiinţa modernă şi esoterismul modern pot coopera rodnic.

În tabloul şase, în discuţia dintre cei şase ţărani şi cele şase ţărănci, vedem cum arată opinia curentă faţă de reprezentanţii curentului viitorului. Faptul că există douăsprezece păreri diferite se bazează pe dispoziţia fiinţei umane de a privi un obiect în douăsprezece moduri diferite. Acest lucru a fost prezentat de Rudolf Steiner în ciclul 33*. Fiindcă fiecare om nu reprezintă decât unul din modurile posibile de a privi lumea, se poate obţine o privire relativ completă şi atunci când douăsprezece persoane se exprimă pe rând. Astfel, cei care prefigurează viitorul sunt prezentaţi în diverse moduri, înainte ca ei înşişi să apară. Nu este vorba aici de aspecte precise, care ar da în totalitatea lor o vedere cuprinzătoare; este vorba de nişte imagini particulare, tulburate de simpatie sau de antipatie.

* ***Gând uman, gând cosmic***, GA 151

Mai întâi iese la iveală *micimea sufletească* faţă de oameni de altă rasă şi din alt popor – atunci când se vorbeşte despre „evreul cel rău" –, ca şi faptul de a nu suporta pe străini într-o patrie cumsecade. Această micime sufletească ia apoi un caracter pur personal, sub forma de *invidie*, pentru că nu putem suporta la un altul ceea ce nouă ne este refuzat. *Simpatia* celui de-al treilea ţăran se bazează pe faptul că ei, Cavalerii, îi facilitează foloase personale, iar simpatia celei de-a doua ţărănci pe faptul că evreul Simon a ajutat-o. Îndărătul *antipatiei* celei de-a treia ţărănci se ascunde *teama superstiţioasă*. Cel de-al patrulea ţăran constată numai ce fac şi ce spun Cavalerii despre evreul Simon. El manifestă o anumită *nehotărâre*. Pe al cincilea ţăran, *pre-vederea* vremurilor viitoare îl determină să se îndrepte către Cavaleri pentru că ei urmăresc să creeze timpurile bune pe care el le întrevede. Ţăranca a patra, dimpotrivă, *priveşte înapoi*, simţindu-se legată de Biserică. Ceea ce exprimă cea de-a cincea ţărancă este influenţat de *visul* ei. Cea de-a şasea ţărancă exprimă o teamă a conştiinţei morale. În cele spuse de al şaselea ţăran vorbeşte *impulsul* naiv de *independenţă*, care îl face să creadă că ar putea trăi după propria minte, îndată ce va scăpa de conducerea Cavalerilor.

După ce am aflat din discuţiile ţăranilor şi ţărăncilor care sunt părerile răspândite cu privire la evreul Simon, apare el însuşi şi dezvăluie printr-un monolog fiinţa sa intimă. El suferă din pricina urii şi batjocurii oamenilor şi nu poate înţelege de ce este astfel tratat. Cum gândirea lui îi spune că toate au un sens, nu poate face altceva decât să presupună că suferinţa oamenilor din rasa sa are o cauză. El vede în Cavaleri nişte oameni care au ales liber o cale de suferinţă asemănătoare cu cea pe care i-o impune lui natura. Se simte condus prin destin la o singurătate asemănătoare cu cea pe care Cavalerii o caută de bună voie, „făcând efortul de a dezvolta, în şi prin singurătate, fortele care îi pot conduce spre ţelurile lor". În singurătatea sa, el s-a consacrat ştiinţei, care îl face pe om în stare să cucerească lumea simţurilor; în acest sens, el încearcă să dezvolte arta vindecării. Efortul lui este sprijinit de Cavaleri, el lucrând în acord cu ei şi cu ţelurile lor. Presimţim prin aceasta că ştiinţa modernă îşi poate primi sensul şi ţelul din esoterismul modern. Dezvoltarea unei fructuoase colaborări a ştiinţei cu esoterismul aparţine celor mai importante sarcini actuale ale omenirii.

Monologul evreului Simon aruncă o lumină asupra karmei individuale a lui Strader, şi anume că raporturile sale cu oamenii de care este legat în prezent – ca Strader – nu pot fi cunoscute încă. Altfel apar lucrurile din discuţia ce urmează între Thomas şi călugăr, întrupările anterioare ale lui Johannes şi Mariei. Vedem cum, chiar în întruparea anterioară, între aceste două individualităţi a luat naştere o strânsă legătură, care a căpătat caracterul relaţiei discipol-maestru. Pentru că această dependenţă nu a putut fi învinsă în acea epocă, ea a trebuit să apară mai târziu, între Johannes şi Maria, într-o formă diferită. Pentru a o învinge era necesară o altă stare de spirit decât cea a călugărului şi a discipolului său.

Deosebit de important pentru Capesius, care îşi contemplă viaţa anterioară, este ceea ce spune Thomas despre el. El află astfel greşelile cu care s-a încărcat într-o viaţă anterioară, atunci când şi-a părăsit soţia şi copiii pentru a urma calea propriei evoluţii în cercul Cavalerilor. Trebuie astfel să afle că soţia sa a murit curând de supărare, copiii săi au fost crescuţi despărţiţi unul de altul, neştiind nimic unul de celălalt, fiul său a căzut sub influenta adversarului său spiritual, înstrăinându-se total de el sub raport spiritual. Vieţuirea greşelii ţine de evoluţia superioară a omului. În prima-dramă am văzut că Johannes, datorită viziunii sale spirituale, ajunge să vieţuiască greşeala cu care s-a încărcat în aceeasi viată. Capesius, la rândul său, vietuieste o greseală comisă într-o întrupare anterioară.

Rudolf Steiner

ÎNCERCAREA SUFLETULUI

GA 14

Comentarii ale lui Hugo Reimann pe baza notelor Mathildei Scholl

(Tablourile VII, VIII, IX)

TABLOUL ŞAPTE

Opoziţia dintre Ordinul Cavalerilor şi Biserică este caracterizată mai îndeaproape în tabloul şapte. Vedem la început pe Marele Maestru al Ordinului Cavalerilor discutând cu patru fraţi din Ordin. El vorbeşte despre regulamentul alianţei care îi uneşte şi conform căruia Cavalerii caută să descopere ţelurile viitoare ale omenirii pentru ca, din domeniul spiritului, să le introducă în activitatea pământească. Apoi el le arată că orice nouă străduanie pământească a Ordinului a ajuns fără de speranţă. Capul Ordinului a căzut jertfă puterilor întunecate şi un mare număr de cetăţi ale Alianţei au căzut deja în mâna duşmanului. În legătură cu aceasta, este arătată misiunea răului, a răului care, prin opoziţia sa, slujeşte în cele din urmă planurile înţelepciunii care face binele şi pornind de la rău. Cu cât este mai mare opoziţia faţă de bine, cu atât mai mult se poate desfăşura forţa iubirii care învinge răul. La o privire exterioară, s-ar părea că acest apus al Ordinului, care este înfăţişat aici, ar fi o distrugere a binelui de către rău. Dar Marele Maestru explică faptul că germenii viitorului care au fost implantaţi în sufletele oamenilor de către Ordinul Cavalerilor vor ajunge la maturitate atunci când aceste suflete vor reapărea pe Pământ, într-o întrupare viitoare.

Aici, prin primul maestru de ceremonii este pusă această întrebare importantă, şi anume: În ce fel este legat destinul unui om individual de cel al unei comunităţi umane? În a doua conferinţă a ciclului 19, ***De la Iisus la Hristos***, Rudolf Steiner spune că budistul înţelege karma numai în legătură cu omul luat ca individualitate, în timp ce occidentalul, când vrea să înţeleagă karma omului individual, îşi îndreaptă privirea spre interesele întregii omeniri, tocmai pentru că impulsul de fraternitate care emană de la Hristos acţionează în acest sens. Imaginile vieţilor anterioare sunt un exemplu al modului cum karma individuală poate fi înţeleasă în raport cu interesele întregii omeniri. Ordinul Cavalerilor, ştiinţa modernă şi Biserica apar aici în arierplanul unei anumite situaţii din evoluţia omenirii, iar karma individului se întreţese în evenimentele ce se nasc din această situaţie.

Primului maestru de ceremonii îi apare ca o nedreptate în faţa legilor lumii ca oameni care s-au unit într-o anumită comunitate să fie antrenaţi în ruina pe care destinul o rezervă acestei comunităţi. Marele Maestru îi răspunde că aceşti oameni sau îşi ispăşesc greşelile lor personale prin suferinţele îndurate în slujba întregii comunităţi sau obţin, prin durerea care le este impusă, forţa de a se ridica la o viaţă şi mai înaltă.

Aici primul maestru de ceremonii pune o întrebare care priveşte karma individuală a lui Capesius, care vieţuieşte retrospectiv toate acestea şi se regăseşte în cercul Cavalerilor sub trăsăturile primului preceptor. El întreabă:

„Aşadar, Confreria poate admite-n rândurile sale
Şi oameni care
Nu cu sufletul cel mai pur
Se consacră telurilor sale 'nalte?"

Iar Marele Maestru răspunde:

„La cel ce se dedică unei opere înalte,
Cântăreşte numai binele din suflet,
Şi lasă ca partea rea să-şi găsească ispăşire
În mersul justiţiei universale".

Cuvintele pe care le înlănţuie apoi de acest răspuns dau impresia că discuţia alunecă spre o altă temă şi, dintr-un anumit punct de vedere, pare justificat. Dar în asta este ceva ca o completare a răspunsului citat mai sus. El spune acolo că lipsa vinei nu este o condiţie a Confreriei şi arată condiţia fundamentală a Confreriei, spunând:

„Îmi sunteţi Fraţi în sensul drept
Dacă-n sufletul vostru, plin de curaj,
Răsună preceptul sacru-al Confreriei noastre:
«Trebuie să-şi jertfească viaţa şi existenţa personală,
Cel ce prin revelaţiile simţurilor
Vrea să vadă ţelurile spiritului,
Cel care vrea să se încumete,
Să toarne-n voinţa proprie
Voinţa spiritului»".

Pericolul care ameninţă Alianţa conferă acestor cuvinte o semnificaţie deosebită. Dar ele au şi o valoare generală pentru continuarea evoluţiei membrilor săi. Fiinţa personală şi viaţa personală trebuie să fie sacrificate, dar asta nu înseamnă că individualitatea ar trebui să se şteargă. Ea trebuie să se umple cu lumină spirituală şi cu voinţă spirituală, să fie îndreptată din cel mai intim imbold spre ţelurile spiritului. Cel care a parcurs această evoluţie nu se cramponează de existenţa sa pământească, ci o părăseşte de îndată ce ţelurile spiritului îi arată că asta ar fi corect. A formula cuvintele sacre în această situaţie critică poate constitui o încercare pentru Cavaleri, pentru a şti dacă şi-au

jertfit deja în acest sens fiinţa şi viaţa lor personală. Dacă au făcut-o, ei îşi vor accepta fără teamă destinul.

Acum ia cuvântul, pentru prima oară, acea individualitate care se va încarna mai târziu în Capesius şi care apare aici sub trăsăturile primului preceptor. Întreaga fiinţă a lui Capesius fiind percepută în această retrospectivă, el se aude aici pentru prima dată pe sine vorbind în această încarnare anterioară; ar dori să ştie cum poate fi înţeles faptul că duşmanii au răpit Cavalerilor nu numai bunurile şi viaţa, ci şi sufletele pe care ei le-au crescut cu iubire; aceşti duşmani au încercat să aprindă în ele ura faţă de Cavaleri. Marele Maestru răspunde că oamenii care au respirat în lumina spiritului Cavalerilor o vor mărturisi într-o viaţă viitoare. Oricât de liniştitor poate fi acest răspuns pentru înţelegerea generală, el nu-l poate consola pe primul preceptor în situaţia sa personală. Ura împotriva Alianţei a fost aprinsă în propriul său fiu mai înainte ca acesta să fi putut respira lumina spirituală a acesteia.

Când Marele Maestru se îndepărtează cu doi fraţi ai Ordinului, primul preceptor (Capesius) îi mărturiseşte celui de-al doilea maestru de ceremonii că el nu este în stare să înţeleagă ceea ce le comunică Marele Maestru cu atâta certitudine cu privire la spirit şi la lumile spiritului, ca şi cum ar vorbi despre oraşe şi sate. Al doilea maestru de ceremonii îi dă un răspuns care poate deveni cheia unei adevărate cunoaşteri de sine. El îi arată primului preceptor că situaţia s-ar putea datora nu incapacităţii sale de a înţelege revelaţia spiritului, ci mai curând faptului că pentru un motiv oarecare el nu s-ar simţi demn de a fi un membru al lumilor superioare. Şi încheie astfel:

„Sufletul trebuie să aibă pete-ascunse
Când nu vrea să se-ncline-n faţa ştiinţei spiritului,
Şi de aceea vrea să se-amăgească".

Aceste cuvinte ne pot face să înţelegem de ce Capesius, în primul tablou din prima dramă, după conferinţa lui Benedictus, trebuie să spună:

„Atât de ciudat îmi vorbesc toate astea;
E ca şi cum n-ar depinde de mine
Să resping cele vieţuite.
Îmi pare-aproape că acest «ceva»
Nu poate tolera în sine
Felul meu de-a fi".

Petele ascunse ale sufletului sunt cele care, chiar în această întrupare, îl împiedică la început să se apropie de cunoaşterea spirituală. Viziunea vieţii sale precedente îl face să cunoască adevăratele cauze.

Mai înainte ca el să ajungă, prin privirea retrospectivă, la conştienţa deplină a vinei sale, aceste raporturi umane în care se află îi sunt explicate mai pe larg prin apariţia, în casa Cavalerilor, a călugărului. Acesta începe printr-o aluzie la regula severă a Ordinului monastic, spunând că trebuie să considere drept prieteni ai săi pe toţi cei care poartă chip omenesc; reiese de aici că Ordinul monastic vrea să acţioneze după principii adevătat creştine. Şi totuşi, între acest Ordin monastic şi cel al Cavalerilor, care au acelaşi ţel de realizare a adevăratului creştinism, s-a dezvoltat o animozitate. Adevăratul motiv al duşmăniei trebuie văzut în faptul că Ordinul monastic se prevalează în apărarea creştinismului de tradiţii şi instituţii creştine ce provin din trecut, în timp ce Ordinul Cavalerilor, dimpotrivă, încearcă să cunoască şi să împlinească noile ţeluri arătate de spiritul viu al creştinismului. Diferenţa dintre cele două poziţii este marcată prin discuţia dintre călugăr şi al doilea preceptor. Călugărul se prevalează de un drept rezultând dintr-un vechi înscris; cel de al doilea preceptor, dimpotrivă, vorbeşte despre un drept superior, care provine dintr-o înţelegere sănătoasă a dreptului. În timpul discuţiei lor îţi dai seama că nu există nici o posibilitate de înţelegere.

Totuşi, călugărul ar vrea să vorbească şi cu căpetenia Ordinului. În timp ce îl aşteaptă, îi apare spiritul lui Benedictus, al Marelui instructor, podoaba Ordinului său monastic atunci când trăia într-un corp pământesc, şi pe care călugărul îl recunoaşte drept Maestrul său. Acesta îi apăruse deseori când implora limpezire în lucrurile importante. Aşadar, el ascultă plin de încredere ceea ce vrea să-i reveleze acest spirit; deseori, într-adevăr, graţie lui, a primit lumină şi forţă. Revelaţia pe care i-o face acum este totuşi extrem de greu de înţeles. Ea este foarte departe de tot ceea ce i se păruse just până în această zi. În combaterea Ordinului Cavalerilor, el s-a crezut în total acord cu Benedictus, pentru că se putea baza chiar pe cuvintele acestuia. Dar spiritul lui Benedictus îi spune că acum el vede Ordinul Cavalerilor într-o altă lumină şi că recunoaşte ţelurile înalte ale viitorului către care acest Ordin tinde, ţeluri justificate în timpurile mai noi. Se face aici aluzie la situaţia evoluţiei omenirii, caracterizată mai sus, care necesită dezvoltarea unei noi cunoaşteri a spiritului, cea veche fiind depăşită. Ceea ce elaborează Cavalerii a fost pregătit deja cu mult timp înainte; pentru ca omenirea să poată evolua într-un sens corect, este nevoie acum de dezvoltarea acestui curent spiritual. Acestei individualităţi – al cărui spirit i-a apărut călugărului – îi era încă ascuns acest lucru când, cu aproximativ 50 de ani în urmă, trecuse pragul morţii. În acea epocă muriseră două personalităţi care fuseseră podoaba Ordinului căruia îi aparţinea călugărul, şi anume: Toma d'Aquino (1274) şi Albertus Magnus (1280). În legătură cu nivelul lor de cunoaştere, Rudolf Steiner spune în conferinţele despre ***Filosofia lui Toma d'Aquino***:

„Şi întrebările pe care scolastica nu le poate rezolva: Cum pătrunde Hristos în gândirea umană? Cum va fi hristificată această gândire? Cum conduce Hristos gândirea umană proprie spre înălţimi, în sferele în care ea se poate dezvolta împreună cu ceea ce este doar conţinutul spiritual de credinţă? Aceste întrebări frământau încă sufletul scolasticilor. De aceea, în pofida perfectei tehnici a logicii scolastice, cel mai important lucru este să nu ne mulţumim numai cu rezultatele scolasticii, ci să ne întoarcem de la răspuns înapoi, la întrebările pe care ea şi le-a pus: să întoarcem privirea de la luptele impuse omului din secolele XII şi XIII şi să înţelegem marile probleme puse în acea epocă. Nu se ajunsese încă atât de departe în hristologie încât să se poată urmări până în gândirea umană ideea mântuirii omului de păcatul originar. De aceea Toma d'Aquino şi Albertus Magnus au fost obligaţi să refuze raţiunii dreptul de a sări peste treptele pe care, păşind, ar fi putut ei înşişi să intre în lumea spirituală. Şi din înalta scolastică a rămas această întrebare: Cum se poate ridica gândirea omului la o viziune a lumii spirituale? Cel mai importaut rezultat al înaltei scolastici nu este ceea ce constituie conţinutul gândirii scolastice, ci este de fapt o întrebare. Este întrebarea: Cum va putea deveni creştină gândirea? Această întrebare a rămas pusă istoric în faţa lumii în momentul în care Toma d'Aquino murea, în 1274. Până atunci nu s-a putut decât să se lupte împotriva acestei idei, aşa încât ea a rămas adâncită în intimitatea inimii, în cultura spirituală europeană".

După moartea lor, Toma d'Aquino şi Albertus Magnus au trebuit să recunoască unde anume pe Pământ s-a continuat să se lucreze într-un sens just la rezolvarea problemei pe care ei nu au putut să o rezolve; şi, prin aceasta, Ordinul Cavalerilor le-a apărut într-o nouă lumină.

De îndată ce călugărul a auzit comunicarea parvenită de la spiritul lui Benedictus, apar Lucifer şi Ahriman, pentru a trezi în el îndoiala faţă de ce auzise. Ahriman face apel la ceea ce ne învaţă raţiunea şi simţurile, vrând să acţioneze asupra călugărului în aşa fel încât această revelaţie a spiritului să nu îi influenţeze lucrarea, ci să ia această revelaţie ca pe o încurajare. Lucifer face apel la pietatea sa, pentru a aprinde în el fanatismul religios. Ceea ce spune Lucifer despre Alianţa spirituală a Cavalerilor se referă, de fapt, la el însuşi; el este cel care dă aici adevărului acea deviere prin care acesta devine atunci şi mai periculos decât eroarea. Ceea ce spune el despre Alianţa spirituală a Cavalerilor se poate într-adevăr întâlni şi se întâlneşte deseori în viaţa umană. Cuvintele sale sunt false numai pentru că ele nu se potrivesc

Ordinului Cavalerilor. În tulburarea în care l-au aruncat Ahriman şi Lucifer, călugărul se întoarce din nou spre Benedictus şi primeşte de la el sfatul să lase să pătrundă până în adâncul sufletului său cuvintele pe care le rostise odinioară pe Pământ. Cuvintele unor personalităţi ca Toma d'Aquino cuprind în ele germenii necesari continuării evoluţiei omeneşti. Cel care le primeşte în mod dogmatic nedreptăţeşte individualitatea care le-a rostit. Un thomism viu poate conduce la ştiinţa spiritului.

TABLOUL OPT

În tabloul opt al dramei, Capesius ajunge, datorită privirii sale retrospective, la trăirea deplină a datoriei cu care s-a încărcat într-o viaţă anterioară. Ea i-a apătut deja în discuţia dintre Thomas şi călugăr.

Apoi cel de-al doilea maestru de ceremonii l-a făcut atent că ar putea să aibă în suflet pete ascunse. Acum, datorită celor dezvăluite de Joseph Kühne, el devine deplin conştient de aceste pete. Recunoaşte că vanitatea l-a împins să-şi lase pe drumuri soţia şi copiii, pentru ca el să-şi poată urma nestânjenit ţeluri înalte. Angajamentul de a se dedica operei de iubire faţă de oameni, el l-a asociat cu o faptă care contrazice cu totul această iubire de oameni. Disciplina Alianţei îl condusese deja spre cunoaşterea de sine; până acum crezuse că îşi va putea plăti datoria în viaţa prezentă. Acum vede că nu este nici o şansă să ajungă la acest lucru. Cei doi copii ai săi au devenit atât de străini datorită duşmanilor Alianţei, încât nu se mai întrevede nici o perspectivă de a-i recuceri în această viaţă. Dat fiind că el nu şi-a început cercetarea spirituală într-un mod corect, această cercetare a devenit dăunătoare pentru el şi pentru familia sa; mai mult, el creează neplăceri Alianţei spirituale, întrucât prin viaţa sa oferă duşmanilor subiecte care aprind ura împotriva Alianţei. Conştienţa vinei şi cunoaşterea spirituală mijlocită de Ordinul Cavalerilor il ajută totuşi, chiar din această viaţă, să îşi suporte destinul cu umilinţă şi resemnare. Este ceea ce reiese din cuvintele:

„Nu-mi mai rămâne deci nimic de făcut
Decât să mă-ngrijesc ca ei, copiii mei,
Să afle-adevărata stare de fapt
Şi-apoi, în resemnare,
Să-astept ispăşirea de la acele puteri care
Ţin registrul datoriilor vieţii noastre".

În conferinţa a IV-a din ciclul 23, Rudolf Steiner arată că recunoaşterea unei greşeli personale ca cea pe care o constată primul preceptor influenţează evoluţia spirituală. El spune:

„Trebuie exersată cugetarea asupra ta însuţi, trebuie să cauţi fără menajamente, fără părtinire, marile greşeli pe care ştii că le-ai comis, să ţi le reprezinţi în aşa măsură încât sufletul să-şi dea seama cât de departe este de marele ideal al omenirii; şi, cufundându-te în această mare discrepanţă faţă de marele ideal al omenirii, să evoci în faţa sufletului tău, cu adevărat meditativ, printr-o gândire puternică, să evoci slăbiciunea ta morală sau de altă natură. Dacă faci acest lucru, sufletul se întăreşte şi ceea ce a început deja să se estompeze, ceea ce părea că dispare într-o neputinţă sufletească, devine din nou mai luminos… Dacă faci ceea ce am arătat, ajungi să cunoşti raţiunea pentru care lumea elementară dispare ca într-un leşin – ceea ce s-ar putea exprima sec astfel: «Ea nu te place, găseşte că nu îi eşti pe măsură». Şi această dispariţie, această stingere este pur şi simplu semnul că nu te lasă să intri în ea. Prin faptul însă că îţi reproşezi greşelile, te întăreşti şi tot ceea ce dispăruse la început acum se luminează din nou. – Şi trăieşti cu precizie acest sentiment: în jurul tău există o lume suprasensibilă elementară, tu nu poţi pătrunde în ea decât până la un punct; în măsura în care, moral, intelectual, devii din ce în ce mai puternic, ea te lasă să pătrunzi. Altfel, nu te lasă. Şi o arată prin aceea că dispare din faţa ta".

Recunoscându-şi greşeala, Capesius a început, chiar din această existenţă anterioară, să învingă dificultăţile aflate în calea evoluţiei sale. Discuţia care urmează apoi între Marele Maestru şi evreul Simon revelează arierplanurile destinului lui Strader. Simon îşi mărturiseşte durerea de a vedea cum oamenii se ridică împotriva ajutorului care le este totuşi atât de necesar. Cele spuse îi dau Marelui Maestru prilejul de a arăta că originea oricărei animozităţi exterioare şi a oricărui război se află în inima omului. Aceste cuvinte îl impresionează adânc pe Simon, fiindcă el însuşi a resimţit adesea şi foarte puternic o luptă interioară. Chiar această comportare a oamenilor, pe care el a resimţit-o atât de dureros, această respingere duşmănoasă a ajutorului, el a vieţuit-o în sine însuşi cu cea mai mare intensitate.

Aşa cum Capesius descoperă în sufletul lui pete întunecate, care îi frânează evoluţia, tot astfel vedem la Strader o rezistenţă interioară ca motiv de frânare. El are vieţuirea lăuntrică în care o fiinţă umană, care se manifestă ca fiind Hristos, vrea, plină de iubire, să-i întindă mâna, dar acest lucru este împiedicat prin faptul că din impulsul irezistibil se aprinde înlăuntrul său o mânie care-l sileşte să respingă această mână. El se simte atras de învăţătura Cavalerilor, care vorbesc despre fiinţa lui Hristos şi poate recunoaşte în ea imaginea originară a fiinţei umane; cu toate acestea, fiinţa sa proprie îl ţine, orgolioasă, la distanţă, îl împiedică să se dăruie cu credinţă acestei fiinţe a lui Hristos. Când trebuie să se recunoască astfel pe sine, atunci îndoiala acoperă credinţa de a putea găsi vreodată adevărata sa fiinţă şi deseori se simte stăpânit de teama şi de îngrijorarea că resturile acestei îndoieli se vor putea găsi până în vieţile viitoare. Faptul că această îngrijorare nu este lipsită de fond o vedem în întruparea ulterioară a lui Strader, în care el are încă mult de luptat cu îndoiala. În timp ce Simon îi descrie Marelui Maestru imaginea fiinţei lui Hristos, care îi apare adesea, Marele Maestru este în stare chiar să o contemple spiritual în plină lumină; această viziune se lărgeşte pentru el, în sensul că, prin ea el poate cunoaşte ceea ce leagă ţelul lumilor cu destinul oamenilor. În comentariile asupra primei drame s-a arătat adesea că viziunea formei de lumină a lui Hristos este în legătură cu conştiinţa morală. Deja în conştienţa obişnuită, conştiinţa morală poate să conducă la chipul idealului omenirii, care luminează drumul înainte al evoluţiei omenirii, ca ţel cosmic.

În convorbirea ce urmează apoi între cei doi maeştri de ceremonii este caracterizată poziţia Cavalerilor faţă de duşmanii lor. Blândeţea, bunătatea Marelui Maestru faţă de duşmanii Alianţei îi sunt de neînţeles primului maestru de ceremonii. Al doilea maestru de ceremonii arată că această atitudine rezultă din însăşi învăţăturile Alianţei. El aminteşte dificultăţile căii de evoluţie ce corespunde acestor învăţături şi arată că Fraţii ar trebui să fie foarte fericiţi dacă întâlnesc suflete ce pot primi inconştient germenele pentru dezvoltarea ţelurilor lor în vieţi viitoare. Acest germene poate fi implantat chiar în sufletele ostile, dacă urii lor i se răspunde cu iubire. Am ajuns aici la o misiune centrală a Alianţei: transformarea răului în bine. Numai o iubire cu totul dezinteresată este în stare să întâmpine astfel ura duşmanilor. Primul maestru de ceremonii arată că această misiune este foarte grea; el primeşte răspunsul: Nu îi este dat întregii omeniri să trăiască de mai înainte viitorul Pământului, dar este necesar să existe oameni pregătiţi pentru acest ţel.

Astfel, am văzut în acest tablou cum Confreria spirituală şi-a sădit germenii viitorului în ura duşmanului, în rezistenţa evreului Simon şi în viaţa mincinoasă a primului preceptor. Roadele se arată în încarnarea următoare în care, la Johannes şi Maria, ura este transformată în forţă de sacrificiu a iubirii, rezistenţa lui Strader în forţă activă a iubirii, iar viaţa mincinoasă a lui Capesius în efort de cunoaştere pornit din iubirea pentru adevăr. Tocmai acele individualităţi care au primit germeni spirituali în unele slăbiciuni ale fiinţei lor dobândesc mai târziu capacitatea de a face ca impulsurile spirituale să fie accesibile altor cercuri de oameni.

TABLOUL NOUĂ

În tabloul nouă al dramei aflăm de un mijloc important pe care îl folosesc Cavalerii pentru a implanta în sufletele oamenilor germenii viitorului. El este conţinut în basme, despre care Joseph Kühne spune aici că ceea ce dau ele spiritului se menţine după moarte şi poartă roadele într-o viaţă pământească viitoare. Dar basmele acţionează chiar şi în aceeaşi viaţă pământească. Joseph Kühne spune astfel:

„Ne fac să presimţim nelămurit adevărul
Şi, din această presimţire, sufletele noastre făuresc
Cunoaşterea de care avem nevoie-n viaţă".

Acest lucru este important în educarea copiilor. În broşura ***Educaţia copilului din punctul de vedere al ştinţei spiritului***, Rudolf Steiner face deseori aluzie la aceasta. El spune:

„Este necesar ca sufletul tânăr să primească în el tainele naturii şi legile vieţii nu în concepte seci şi abstracte, ci în simboluri. Pildele ce se referă la corelaţiile spirituale trebuie prezentate în aşa fel în faţa sufletului încât legitatea existenţei dindărătul acestor parabole să fie mai mult bănuită şi presimţită decât înţeleasă în noţiuni intelectuale... Printr-o asemenea parabolă nu vorbeşti numai inteligenţei, ci şi sentimentului, sensibilităţii, întregului suflet. Un tânăr care s-a pătruns de toate acestea se apropie de lucruri într-o stare cu totul diferită decât dacă i se expun mai târziu prin noţiuni intelectuale!"

Aici, în dramă, Berta, fata lui Kühne, o roagă pe mama sa să îi spună una din poveştile auzite de tatăl ei de la Cavaleri. Ea vrea să audă povestea în care este vorba despre bine şi rău. Doamna Kühne îi povesteşte deci despre cele ce s-au petrecut cu un om care a căutat să înţeleagă unde se află obârşia răului. După ce a căutat multă vreme zadarnic, el reuşeşte, datorită unei discuţii dintre un topor şi un arbore, să înţeleagă că acea coadă a toporului care loveşte arborele a fost luată chiar din lemnul acelui arbore. Pe această cale, în om germinează un gând pe care nu-l poate încă exprima, dar care este un răspuns la întrebarea: „Cum poate ieşi răul din bine?"

Aici, în povestea de faţă, ni se ilustrează ceea ce exprimase Rudolf Steiner în citatul de mai sus. Astfel de povestiri pot trezi facultatea de a te ridica de la observarea naturii la cunoaşterea spiritului. Arierplanul spiritual al poveştilor o face pe Berta să resimtă faţă de ele o adâncă pioşenie, legată de o bucurie din inimă.

În acelaşi tablou, urmează o discuţie între ţăranii şi ţărăncile pe care le-am întâlnit în tabloul şase. Din cuvintele lor reiese că cetatea întărită este ameninţată cu asediul şi că un trădător urmează să arate duşmanilor o cale secretă pentru a pătrunde în ea. Culpabilitatea care apare aici faţă de Cavaleri nu va putea fi compensată decât în vieţi pământeşti ulterioare şi ea va sluji atunci înfăptuirii ţelurilor Cavalerilor.

Monologul călugărului, care urmează în acelaşi tablou, ne arată că în Călugăr începe deja o transformare prin faptul că în sediul Cavalerilor i-au apărut spiritul lui Benedictus, şi chiar Lucifer şi Ahriman. El vede ca un semn al slăbiciunii sale faptul că în faţa sufletului său s-au putut ivi acele făpturi fantomatice. Prin învingerea propriei îngâmfări, el vrea să se pregătească pentru primirea luminii spirituale care, ţâşnind din izvoarele iubirii, vrea să se reveleze în cuvinte de înţelepciune. Speră că pe această cale va găsi forţa care îi va putea limpezi învăţăturile părintilor Bisericii. Înţelegerea profundă a acestor învăţături care stau mărturie despre creştinismul originar poate să îi aducă înţelegere pentru ceea ce cercetează Cavalerii.

După acest monolog, urmează o discuţie între Cecilia şi Thomas. Cecilia vorbeşte de o viziune spirituală pe care a avut-o deseori când ruga sa tăcută se îndrepta, din tot sufletul ei, spre izvorul lumii. Ea vedea atunci o imagine de lumină care lua forma unui chip uman şi o încuraja. Simţim aici cum se pregăteşte ceva care, în încarnarea ei viitoare – în care va apărea ca Theodora –, va conduce la viziunea formei eterice a lui Hristos. Chipul uman pe care îl contemplă Cecilia capătă trăsăturile fratelui său, ceea ce arată că în viziunea sa spirituală se amestecă o anumită subiectivitate. Mai înainte ca privirea spirituală a unui om să poată fi pe deplin obiectivă, deseori se poate întâmpla să-i apară entităţi spirituale sub înfăţişarea unor fiinţe cunoscute. Dorul Ceciliei pentru fratele său acţionează ca o forţă care colorează subiectiv viziunea spirituală.

Thomas exprimă rezerve serioase în privinţa unor bune relaţii faţă de părinţii adoptivi ai Ceciliei, tocmai pentru că ştie cât de legaţi sunt ei de Cavaleri, în timp ce el este total convins de ceea ce îl învaţă călugărul. Cecilia remarcă în cuvintele fratelui ei germenele ostilităţii. În ea se naşte, ca o contraacţiune, o imagine de pace datorită căreia ea învinge în sine însăşi germenele de ostilitate din fratele său, pregătind astfel biruinţa deplină. Imaginea de pace apare în ea ca o amintire a unei viziuni spirituale pe care a avut-o altădată. Cu ani în urmă, în ziua de Vinerea Mare, ea a contemplat imaginea unui bărbat care avea trăsăturile fratelui său şi care i-a spus:

„Din fiinţa lui Dumnezeu s-a născut sufletul omului;
Murind, el poate să se scufunde-n temeliile fiinţiale;
El va dezlega-ntr-o zi spiritul din legăturile morţii".

Mai târziu, Cecilia a aflat că acesta era preceptul Cavalerilor. Ea prevede deci spiritual că fratele său, care acum nutreşte o duşmănie faţă de Cavaleri, va ajunge mai târziu să ia cunoştinţă de învăţăturile lor.

În comportamentul Ceciliei putem recunoaşte un dar depus în germene în conştienţa umană. Rudolf Steiner, în conferinţa a VII-a din ciclul 17*, spune:

„Conştiinţa morală a apărut într-o anumită epocă; în trecut ea a fost cu totul alta şi mereu se va transforma atunci când sufletele omeneşti se vor dezvolta un anumit timp în lumina conştiinţei morale. Am arătat deja ce va ajunge această conştiinţă în viitor. În cursul secolului XX, paralel cu reapariţia Evenimentului de pe drumul Damascului, un mare număr de oameni va învăţa ca, atunci când au înfăptuit ceva, să privească la urmarea acestei fapte; oamenii vor cugeta mai mult la aceasta, vor avea o imagine interioară a faptei lor – la început asta se va petrece cu câţiva oameni, apoi numărul lor va deveni tot mai numeros pe parcursul viitoarelor două-trei milenii. Când oamenii vor fi comis ceva, imaginea va fi prezentă; la început nu vor întelege despre ce este vorba. Cei care au învăţat însă antroposofie îşi vor spune: «Aici am o imagine! Aceasta nu este un vis, cu siguranţă că nu este un vis; este imaginea care îmi arată împlinirea karmică a faptei pe care am săvârşit-o. Asta va avea loc într-o bună zi ca o împlinire, ca o compensare karmică a ceea ce am făcut!» Acest lucru va începe în secolul XX. Atunci va începe să se dezvolte în oameni facultatea de a vedea imaginea unei fapte foarte îndepărtate, care încă nu a avut loc. Ea va apărea ca o contraimagine a faptei săvârşite, ca împlinirea karmică ce va avea loc cândva. Atunci omul îşi va spune: «Am făcut acest lucru, acum mi se arată compensarea ce trebuie să o săvârşesc cât şi ceea ce mă va stânjeni în perfecţionarea mea dacă nu voi înfăptui această compensare». Karma nu va mai fi o simplă teorie, ci va căpăta imaginea acestui tablou interior caracterizat. Astfel de facultăţi vor apărea treptat din ce în ce mai mult. Se vor dezvolta facultăţi noi, dar cele vechi constituie germenii celor noi. Cum se va face însă că oamenilor li se

va arăta imaginea karmică? Acest lucru va deveni posibil prin faptul că sufletele au poposit un timp în lumina conştiinţei morale".

* ***Der Christus-Impuls und die Entwickelung des Ich-Bewußtseins*** (*Impulsul lui Christos şi dezvoltarea conştienţei eului*), GA 116

Dacă Thomas ar fi ajuns la această stare zugrăvită aici, atunci o anumită facultate dezvoltată din conştiinţa lui morală i-ar fi evocat în faţa sufletului, în ce priveşte duşmănia faţă de Cavaleri, un tablou asemănător cu cel de care vorbeşte Cecilia. Ea ilustrează o dezvoltare ulterioară a conştiinţei morale care duce la viziunea formei eterice a lui Hristos şi, în următoarea întrupare, în care ea apare ca Theodora, va deţine într-adevăr această facultate. Thomas află aici, din afară, ce urmează să ajungă vieţuirea sa interioară. Dar el se află încă sub puterea constrângătoare a gândurilor. Eliberarea gândirii individuale este un proces, care, în cursul epocii moderne, este pregătit în special prin curentul rosicrucian, iar prin ***Filosofia libertăţii***, scrisă de Rudolf Steiner, ajunge la o formă clară.

Rudolf Steiner

ÎNCERCAREA SUFLETULUI

GA 14

Comentarii ale lui Hugo Reimann pe baza notelor Mathildei Scholl

(Tablourile X, XI, XII, XIII)

TABLOUL ZECE

În tabloul zece îl întâlnim pe Capesius în acelaşi decor în care se afla în tabloul cinci, atunci când, datorită discuţiei cu Felix Balde şi în special a basmului spus de doamna Balde, s-a trezit la viziunea spirituală care, după aceea, prin întâlnirea cu Johannes, îl ajută să ajungă la viziunea unei vieţi pământeşti anterioare. Deja, în monologul final al acelui tablou, el exprimase ceva din vieţuirea acelei priviri retrospective. Acel monolog ca şi cel din tabloul zece sunt pentru Capesius foarte apropiate în timp. Viziunea unei vieţi anterioare care are loc între acestea două, expusă în tablourile VI-IX, se poate să se fi desfăşurat pentru Capesius într-un timp foarte scurt. În monologul din tabloul cinci, el vorbeşte despre o lume formată din imagini care i-au apărut ca în vis, iar la sfârşit îşi exprimă dorinţa de a contempla din nou acest vis, pentru că îl atrage foarte puternic. Tablourile următoare arată că această dorinţă îi este împlinită, şi anume viaţa pământească trecută nu-i mai apare sub forma visului, ci el se vieţuieşte ca fiind cu totul în ea. Totuşi nu revede numai acea viaţă pământească, ci vieţuieşte şi timpul dintre moartea care a încheiat-o şi existenţa sa actuală. Aceasta reiese din monologul său, în tabloul zece. Despre acestea, Rudolf Steiner spune, în ciclul 18:

„S-a urmărit să se prezinte puţin concret ce simte o conştientă eliberată de trup, şi care, să spunem aşa, îşi priveşte corpul fizic din exterior, aflându-se însă în lumea spirituală şi integrându-se în macrocosmos. Acest lucru vrea să-l exprime monologul din *Încercarea sufletului*, după ce Capesius se cufundase în modelarea lumii, în contextul istoriei din încarnarea sa anterioară şi din care acum revine. Aici îl vedem cum trece prin sufletul lui ceea ce a resimţit în timp ce a retrăit această încarnare anterioară. Nu ni se arată că el ar fi văzut o încarnare anterioară sau alta ci, dacă parcurgeţi exact cuvânt cu cuvânt, rând cu rând, acest monolog, veţi găsi zugrăvit conform adevărului ceea ce se trăieşte acolo; veţi găsi zugrăvit asta cu totul realist, iar din acest monolog puteţi obţine o reprezentare a modului în care se desfăşoară în realitate în *Cronica Akasha* privirea retrospectivă asupra epocilor anterioare de dezvoltare a Pământului, în care au fost parcurse încarnările anterioare. Şi vă veţi înşela cumplit dacă, în ceea ce priveşte acest monolog, veţi omite un singur cuvânt şi nu veţi admite că în acest monolog totul este absolut realist, că totul arată aici adevărate experienţe ale sufletului, până în cele mai mici detalii. Dar şi aici găsiţi menţionat că omul trebuie să se întrebe dacă tot ce i-a apărut astfel în spaţiul exterior nu este cumva ţesut din substanţa propriului său suflet. De fapt, Capesius resimte ca şi cum tot ce îi vine în întâmpinare din exterior ar fi plăsmuit din substanţa sa sufletească".

În lucrarea ***Teosofia***, Rudolf Steiner a caracterizat substanţa lumii sufleteşti drept impuls, dorinţă şi poftă. Ceea ce s-a petrecut cu puţin înaintea reîntrupării sale, Capesius retrăieşte acum în amintire. El spune:

„... toate acestea nu-s decât
Imagini ţesute din substanţă sufletească.
Ştiu cum s-au plăsmuit aceste imagini:
Din dorul şi din setea sufletului".

Prin aceasta este indicat ceea ce Rudolf Steiner descrie mai pe larg în ciclul 22, în care este vorba despre a doua jumătate a vieţii dintre moarte şi o nouă naştere. El spune:

„Şi atunci vine perioada în care sufletul resimte dorul după o forţă creatoare pozitivă, fiindcă, deşi purtăm în noi un infinit ca viaţă interioară, în noi se trezeşte dorul de a avea din nou o lume exterioară. Condiţiile lumii spirituale sunt atât de diferite de cele ale lumii fizice încât, în timp ce în lumea fizică dorul este forţa cea mai pasivă (dacă există ceva către care tindem, acest ceva este cel care ne determină), în lumea spirituală este invers. Dorul devine o forţă creatoare; el se transformă în ceva care, cu un nou fel de lumină sufletască, ne poate oferi o lume exterioară, o lume exterioară care este totuşi o lume interioară prin faptul că privirea se deschide asupra încarnărilor noastre pământeşti precedente. Ele se etalează acum în faţa noastră, luminate de lumina născută din dorul nostru" (Conferinţa X).

Ceea ce este necesar pentru ca toate acestea să fie resimţite corect este descris de Rudolf Steiner în conferinţa următoare astfel:

„În momentul în care dorul nostru după o lume exterioară ajunge la punctul său culminant, pentru că suntem cufundaţi în cea mai mare singurătate, întâlnim ceea ce domneşte, trăieşte şi freamătă numai în lumile spirituale; aici spiritul este cel care se apropie de noi şi transformă dorul nostru într-un fel de lumină a sufletului. Până în acest moment noi trebuie să păstrăm legătura cu Eul nostru. Trebuie oarecum să îi păstrăm o amintire: Pe Pământ tu ai fost acest Eu. Acest Eu trebuie să îţi rămână sub formă de amintire. Ca acest lucru să se poată petrece în epoca noastră, ţine de faptul că Hristos a adus în aura Pământului forţa pe care, obişnuit, acum nu o poţi lua cu tine din viaţa pământească pentru ca să poţi păstra amintirea până în ceasul Miezului de noapte al lumilor, când întâlnim iar acest Eu".

Ultima vieţuire de care îşi aminteşte Capesius, înainte de a reintra în existenţa pământească prezentă, este o spaimă de dor. Faptul că la el dorul este legat de această spaimă se explică pe de o parte prin aceea că el a recunoscut gravitatea destinului său pământesc viitor şi, pe de altă parte, prin faptul că nu a putut păstra în întregime, în ora Miezului de noapte al lumilor, amintirea Eului din ultima sa întrupare. Aceasta apare din cuvintele sale:

„Şi înainte de-a avea spaima acestui dor,
Aveam în faţă ce-mi crease-această spaimă

Mă simţeam dilatat cosmic
Şi jefuit de toată fiinţa proprie.
Dar nu, nu eu eram cel care simţea astfel,
Ci o altă fiinţă, ieşită din mine".

Dacă totuşi Capesius reuşeşte să-şi amintească atât de clar ce s-a petrecut cu el în lumea spirituală, acest lucru se poate explica prin iniţierea sa în Misteriile egiptene, într-o viaţă anterioară, aşa cum se arată în drama a patra. Rudolf Steiner descrie o astfel de iniţiere în ciclul 26*, care prezintă unele similitudini cu ceea ce îşi reaminteşte Capesius. Rudolf Steiner spune acolo:

„Cel care se iniţia în Misteriile lui Isis, atunci când se afla la ţărmul existenţei cosmice, după ce contemplase entităţile care, de pildă, construiesc corpul fizic şi eteric, când se afla în faţa tăcutei zeiţe din care se înalţa căldura şi lumina existenţei celei mai intime a sufletului omenesc, îşi spunea: «Este Isis! Este zeiţa mută, tăcută, a cărei faţă nu poate fi dezvăluită nici unui ochi muritor; numai cei care, prin munca asupra lor înşişi, au ajuns la ţărmurile descrise, o pot vedea cu aceşti ochi care trec dintr-o întrupare în alta şi care nu mai sunt muritori. Un văl de nepătruns acoperă, pentru ochii muritorilor, această făptură a lui Isis!» Dacă cel care urma să fie iniţiat o contemplase astfel pe Isis şi vieţuise sufleteşte sentimentele indicate, el percepea ceea ce am descris, ca o naştere. Ce era această «naştere»? Această naştere, el o percepea ca pe ceea ce s-ar putea desemna ca «răsunetul în toate spaţiile a *muzicii sferelor*» şi ca pe acordul dintre sunetul muzicii sferelor şi ceea ce se numeste *Cuvântul cosmic*. Cuvântul creator cosmic care străbate spaţiile revărsând în entităţi tot ceea ce trebuie revărsat acolo, tot aşa cum trebuie să se reverse în corpul fizic şi corpul eteric sufletul care a traversat viaţa dintre moarte şi o nouă naştere" (Conferinţa III).

* ***Misteriile orientului şi ale creştinismului***, GA 144

În dramă, prin cuvintele lui Capesius, ne este indicat ceva ca o amintire a acestei vieţuiri a Cuvântului cosmic creator:

„Din lumea de imagini răsunau cuvinte
Care mă asaltau, gândindu-se pe ele înseşi.
Din lipsa de viaţă, ele-au creat fiinţe
Şi le-au dat forţa scoasă din fapte bune".

În perioada decadentă a iniţierii egiptene şi a altor iniţieri, nu a mai fost cu putinţă să vieţuieşti Cuvântul cosmic creator în acest mod. Rudolf Steiner spune:

„Tot ceea ce s-a resimţit în trecut în lumile suprasensibile, tot ceea ce dădea sens acestor lumi suprasensibile prin faptul că erau străbătute de sonorităţile Cuvântului cosmic şi ale sunetului cosmic, toate acestea au dispărut... Astfel, aceste lumi suprasensibile, în care omul putuse să pătrundă în timpul vechii iniţieri, au ajuns pustiite şi părăsite de Cuvântul cosmic... Acum, în epocile târzii egiptene – dar şi în alte ţări, în cursul acestei epoci egiptene târzii –, când omul încerca să se înalţe şi să trăiască în lumile superioare, el simţea acelaşi lucru ca şi omul actual: Te înalţi în lumile superioare, înveţi să cunoşti toate entităţile care au lucrat împreună la corpul fizic şi la corpul eteric şi te simţi părăsit, singur, dacă nu intervine nimic altceva decât ceea ce s-a spus, fiindcă ai în tine ceva care aspiră la Cuvântul cosmic şi la armonia lumilor – şi pentru că Cuvântul cosmic şi armonia cosmică nu mai pot răsuna. Astăzi te simţi părăsit şi singur" (Conferinţa III).

Rudolf Steiner n-a încetat să arate cum prin impulsul lui Hristos omul actual poate să biruie singurătatea în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, fără a-şi pierde individualitatea. În ciclul 32*, el spune:

„Substanţialitatea lui Hristos, cu care ne pătrundem, este cea care ne dă posibilitatea, prin trecerea actuală de la viaţa fizică la moarte, să păstrăm amintirea Eului nostru până la Miezul de noapte al lumilor, în pofida oricăror expansiuni şi în pofida oricărei retrageri în singurătate. Forţa lui Hristos ajunge până acolo, astfel încât o nouă forţă spirituală – o forţă care nu există decât în spirit – trebuie să incite dorul nostru către o nouă lumină. Această forţă nu este prezentă decât în viaţa spirituală... Şi dacă impulsul lui Hristos ne-a condus până la Miezul de noapte al lumilor, şi dacă Miezul de noapte al lumilor este vieţuit de suflet într-o completă singurătate spirituală – pentru că lumina sufletului nu poate radia din noi acum –, dacă au intervent tenebrele cosmice şi dacă Hristos ne-a condus până acolo, acum, din Miezul nopţii lumilor şi din dorul nostru irumpe ceva spiritual, creând o nouă lumină cosmică, răspândind asupra propriei noastre entităţi o strălucire datorită căreia ne înţelegem pe noi înşine în existenţa cosmică într-un mod nou, datorită căreia ne trezim în existenţa cosmică într-un mod nou. Cunoaştem spiritul lumii spirituale care ne trezeşte prin faptul că din Miezul de noapte al lumilor luminează o nouă lumină, radiind peste omenirea care a trecut. Am murit în Hristos; prin spirit, prin spiritul fără de trup, numit cu un cuvânt tehnic Spiritul Sfânt, adică Cel ce trăieşte fără de trup – căci prin cuvântul „sfânt" asta se are în vedere –, fără slăbiciunile unui spirit care trăieşte în trup, prin acest spirit noi suntem reînviaţi în fiinţialitatea noastră dinlăuntrul Miezului de noapte al lumilor" (Conferinţa V).

* ***Inneres Wesen des Menschen und Leben zwischen Tod und neuer Geburt*** (*Natura interioară a omului şi viaţa dintre moarte şi o nouă naştere*), GA 153

Conform celor spuse, omul actual îl poate vieţui pe Hristos şi Spiritul Sfânt, în timp ce în iniţierea antică egipteană sau în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere omul vieţuia pe Isis şi pe Osiris. O comparaţie între aceste două genuri de experienţă arată clar că iniţierea actuală nu este o simplă reînnoire a vechilor Misterii, ci o completă metamorfozare a lor. În Misteriile egiptene, vieţuirea lui Isis conducea la experienţa Cuvântului cosmic creator. În prezent, legătura cu Cuvântul cosmic creator conduce, prin primirea impulsului lui Hristos, la vieţuirea spiritului. Dezvoltarea conştienţei Eului pământesc l-a adus pe om în stare să ajungă, prin propria lui legătură cu impulsul lui Hristos, la Spiritul Sfânt. Rudolf Steiner spune, în acelaşi ciclu 32:

„Atunci când, pe Pământ fiind, devenim tot mai conştienţi de Eul nostru, consumăm forţele de care avem nevoie după moarte pentru ca într-adevăr să nu ne uităm pe noi până la ora Miezului de noapte al existenţei. Pentru a putea păstra această amintire trebuie să murim în Hristos. De aceea a trebuit ca impulsul lui Hristos să fie acolo. El ne păstrează până în ora Miezului de noapte al existenţei posibilitatea de a nu uita Eul. Atunci, la ora Miezului de noapte al existenţei, spiritul se apropie de noi. Noi am păstrat deci amintirea Eului nostru. Dacă ducem această amintire până în mijlocul Miezului de noapte al existenţei, până în momentul în care Spiritul Sfânt se apropie de noi şi ne acordă privirea retrospectivă şi legătura cu propria noastră lume interioară ca pe o lume exterioară, dacă am păstrat această legătură, spiritul poate acum să ne conducă până la reîncarnarea noastră pe care noi o determinăm prin faptul că ne-am creat arhetipul în lumea spirituală" (Conferinţa VI).

Impulsul lui Hristos nu ne conduce numai la vieţuirea spiritului, ci el o şi întăreşte; şi acest lucru se întâmplă nu numai pentru a doua parte a vieţii dintre moarte şi o nouă naştere, ci şi pentru noua viaţă pământească. În legătură cu aceasta, Rudolf Steiner spune în aceeaşi conferinţă:

„Acum deja se impune necesitatea ca omul, în timpul vieţii sale pământeşti, să afle nu numai ceea ce este cel mai necesar în legătură cu Hristos, ci ca impulsul lui Hristos să se instaureze în sufletul său ca un impuls atât de puternic încât să-i permită să traverseze rapid ora

Miezului de noapte al existenţei. Numai aşa se fortifică impulsul spiritului prin impulsul lui Hristos, iar noi ducem cu noi impulsul spiritului în a doua jumătate a vieţii dintre moarte şi o nouă naştere mai puternic decât l-am fi putut duce dacă Hristos n-ar fi existat. Ceea ce ne rămâne fortifică impulsul spiritului. Altfel ar fi doar spirit pentru spirit şi el ar înceta să acţioneze după ce ne-am naşte. Pătrunzându-ne de impulsul lui Hristos, acest impuls fortifică impulsul Spiritului Sfânt. Şi un astfel de impuls al spiritului poate fi adus şi în sufletul nostru când pătrundem în întruparea pământească; este o forţă pe care în timpul întrupării pământeşti nu o consumăm în acelaşi mod cum consumăm forţele pe care le aducem prin naştere în încarnarea pământească. Am atras deja atenţia asupra faptului că forţele pe care le aducem din lumea spirituală noi le transformăm în organizarea noastră interioară, dar pe cele pe care le primim ca pe un surplus, prin faptul că impulsul lui Hristos fortifică impulsul Spiritului Sfânt, pe acestea le aducem la existenţă fără a fi necesar ca în viaţa pământească să le transformăm. Pe măsură ce înaintăm în viitor, pentru evoluţia Pământului va fi nevoie de tot mai mulţi oameni care să aducă în viaţa pământească, prin naşterea lor într-o nouă încarnare, ceva din această pătrundere cu impulsul lui Hristos şi impulsul spiritual... Dacă, în calitate de oameni, pe măsură ce ne vom dezvolta în viitor, nu vom aduce cu noi acest surplus de spirit care se naşte aşa cum am arătat, omenirea pământească va ajunge să nu mai presimtă că există un Dumnezeu. Căci atunci în această viaţă pământească nu va domni decât spiritul nespiritual, Ahriman, iar oamenii nu vor cunoaşte altceva decât lumea fizică sensibilă, perceptibilă simţurilor şi lumea inteligenţei legată de creier. Toate aceste lucruri vor cunoaşte într-un fel, în evoluţia viitoare a omenirii, o dezvoltare, o extindere, acum când omenirea se află în pericolul de a pierde Spiritul Sfânt – dar ea nu-l va pierde. Ştiinţa spiritului va veghea ca omenirea să nu piardă acest spirit, acest spirit care se apropie de suflet în ora Miezului de noapte al existenţei pentru a reînvia în el dorul de a se privi pe sine însuşi în trecutul său şi în întreaga sa valoare. Nu, ştiinţa spiritului va trebui să vorbească tot mai mult despre impulsul lui Hristos, într-o formă tot mai penetrantă, pentru ca tot mai mult spirit să pătrundă în tot mai mulţi oameni, prin naştere, şi în existenta fizică, iar în această existentă fizică să apară un număr tot mai mare de oameni care să simtă: Am, desigur, în mine forţele ce trebuie să fie transformate în forţe organizatoare; dar în sufletul meu luminează ceva care nu are nevoie să fie transformat. Am adus cu mine în lumea fizică, cu toate că trăiesc în corpul meu, am adus ceva din spiritul destinat doar lumilor spirituale. Acest spirit îi va ajuta pe oameni să vadă ceea ce spune Theodora în drama-misteriu: oamenii vor vedea forma eterică a lui Hristos. Forţa spiritului care va pătrunde astfel în trupuri le va conferi ochiul spiritual, pentru a vedea şi a înţelege lumile spirituale. La început ele vor trebui înţelese, apoi va începe contemplarea lor cu înţelegerea; această contemplare se va apropia prin faptul că spiritul va pune stăpânire pe suflete în aşa fel încât ele vor coborî acest spirit în trupuri, iar spiritul va lumina şi în încarnările lor pământeşti: la început în câţiva oameni, apoi la un număr din ce în ce mai mare".

Deşi Capesius nu este deplin conştient de toate acestea, din monologul său reiese că îşi aminteşte că a perceput Cuvântul cosmic şi gândurile cosmice, iar această amintire este în strânsă legătură cu acţiunea lui Hristos şi a Spiritului Sfânt în om în ora Miezului de noapte al lumilor.

După ce Capesius şi-a amintit de gândurile cosmice creatoare şi de Cuvântul cosmic creator, amintirea sa coboară până la tabloul pe care îl contemplase, încarnarea sa în Evul Mediu şi apoi în continuare, la situaţia în care se afla cu puţin înaintea viziunii sale spirituale actuale. El îşi aminteşte de pădurea şi de casa în care Felicia şi Felix l-au consolat atât de des în grijile vieţii.

Pomind din acest loc, dacă vom urmări în sens invers tablourile monologului, vom vedea în el adevărata desfăşurare a viziunii spirituale pe care tocmai a avut-o şi care, în amintirea sa, se desfăşoară în sens invers. Să pornim la această observare de la ceea ce Capesius numeşte „clipa lungă pe care am putut să o trăiesc înainte de a mă afla în faţa acestor imagini de viaţă". Acolo el se simte eliberat de barierele simţurilor şi extins până la marginile Universului. Beatitudinea îi umple fiinţa. El resimte ca şi când substanţa propriului său suflet s-ar transforma într-o imagine, şi anume imaginea încarnării sale din Evul Mediu. La început, această imagine îl lasă rece şi indiferent. De la contemplarea acestei imagini din viaţa sa el a trecut la viziunea forţelor active, care „se îmbulzeau încâlcit de la neant la existenţă şi de la existenţă la neant". În acest moment, el vede o fiinţă şi aude aceste cuvinte:

„Cât timp nu poţi gândi fiinţa asta
Ca-ntreţesută cu totul sferei vieţii tale,
Tu eşti doar un vis, visându-se pe sine".

Din aceste cuvinte reiese cu claritate faptul că el se află în faţa adevăratei sale fiinţe spirituale, care aici apare ca Păzitorul Pragului din faţa lumii spirituale. Urmează apoi cuvintele care au mai fost spuse în dramă: „O, omule, te cunoaşte pe tine în lumea ta." Capesius trebuie să cunoască situaţia sa karmică şi să resimtă forţele care împlinesc compensarea karmică. Sunt forţele Cuvântului creator cosmic în care domneşte armonia lumilor. În dramă, acest fapt este exprimat în rândurile:

„Din lumea de imagini răsunau cuvinte
Care mă asaltau, gândindu-se pe ele înseşi.
Din lipsa de viaţă, ele-au creat fiinţe
Şi le-au dat forţa scoasă din fapte bune".

Capesius se regăseşte aici în experienţa Miezului de noapte al lumilor, în legătură cu care spune:

„Mă simţeam dilatat cosmic
Şi jefuit de toată fiinţa proprie".

Fără impulsul lui Hristos, în acest loc conştienţa de sine ar trebui să se stingă acum şi, în genere, omului de astăzi prin aceasta îi este refuzată conştienţa, aşa încât nu este cu putinţă nici privirea retrospectivă a ceea ce se petrece acum. Capesius îşi păstrează conştienţa, după cum reiese din cuvintele:

„Am văzut omul şi opera oamenilor crescând
Din gândurile cosmice ce străbăteau spaţiul
Şi, fiintând, se îmbulzeau spre revelare.
Ele-arătau ochilor mei, în imagini,
O-ntreagă lume-a vieţii.
Din substanţa sufletului meu luau
Forţa de a crea din gânduri realităţi".

Capesius a vieţuit astfel conştient modul în care karma sa a fost formată din însăşi substanţa sufletului său. Acest lucru îi dă posibilitatea să contemple karma vieţii sale pământeşti viitoare. Cuvintele de mai jos o exprimă:

„O clipă, eternitate mi-a părut,
Vărsă în sufletu-mi furtuni de suferinţă,
Cum doar o viaţă plină e-n stare să aducă".

Ceea ce contemplă astfel de mai înainte îl înspăimântă, dar el resimte totuşi un dor, da, o sete tocmai de această existenţă a cărei previziune îl îngrozeşte:

„Cumplit de-nfiorător se-nalţă
Din temeliile sufletului amintirea acestui dor.
Dar cum ardea setea lui după sferele existenţei!
Dorinta de iluzie, provenită din lipsa ei,
Mi-a mistuit întreaga mea fiinţă.
Trebuia să aspir furtunos după existenţă
Şi toată existenţa voia să fugă de mine".

În cele din urmă, Capesius se regăseşte în această existenţă, a cărei viziune l-a îngrozit; şi aici ajungem la începutul monologului:

„O, acest loc straniu!
În faţa mea o bancă,
O căsuţă şi-adâncul unei păduri...
Oare le cunosc? Ele-mi pretind stăruitor
Să le cunosc. Mă-apasă.
Apasă asupra-mi cu grele poveri.
Par realitate. Dar nu, toate astea nu-s decât
Imagini ţesute din substanţă sufletească".

În această vieţuire din prezent licăreşte amintirea, a cărei descriere ocupă cea mai mare parte a monologului şi care abia spre sfârşit se varsă în descrierea de la începutul vieţuirii actuale. La început, Capesius spune că ceea ce vede în jur îl apasă; această trăire îşi găseşte continuarea către sfârşitul monologului, când spune:

„Iar ce-am putut de curând privi, indiferent,
Tabloul care m-a arătat pe mine mie însumi,
Se-aşază ca plăsmuiri de ceaţă ale sufletului
În faţa a tot ce simţurile mele simt acum.
Tabloul devine coşmar ce mă apasă".

Între aceste două vieţuiri se plasează amintirea viziunii spirituale care îl lasă „rece şi indiferent". Fiindcă această viziune spirituală nu l-a apăsat, Capesius a sperat la început că amintirea ei îl va putea ajuta poate să învingă apăsarea. Acest lucru reiese din cuvintele rostite la începutul monologului, în momentul când începe amintirea sa:

„Apasă asupra-mi ca grele poveri.
Par realitate. Dar nu, toate astea nu-s decât
Imagini ţesute din substanţă sufletească".

Dacă toate acestea ar fi fost doar imagine, ele nu ar fi apăsat atât de mult. De ce acest tablou devine coşmar chinuitor? Capesius vieţuieşte coşmarul ca pe ceva care se agită în adâncurile sufletului său, care se dezlănţuie în temeliile fiinţei sale şi pătrunde în el din depărtările cosmice, manifestându-se în cele din urmă ca fiind vocea conştiinţei. Porunca neîmplinită a conştiinţei, care este legată de această imagine, provoacă coşmarul apăsător. Vocea conştiinţei spiritului cere ca această viziune spirituală să nu îl lase rece. Ea spune:

„Resimte ce-ai văzut, Trăieşte ce-ai făcut!
Acum renaşti la existenţă. –
Ţi-ai visat viaţa.
Înfăptuieşte-ţi-o
Prin nobila lumină a spiritului;
Recunoaşte opera existenţei,
Cu forţa privirii sufleteşti.
De nu poţi face asta,
Legat pentru vecie eşti
De neantul fără de fiinţă".

TABLOUL UNSPREZECE

Tabloul unsprezece al dramei are o legătură interioară cu tabloul doi. Faptul se vede şi exterior, pentru că ambele scene se petrec în acelaşi loc, camera de meditaţie a Mariei. În tabloul doi, o vedem pe Maria într-o mare nesiguranţă fiindcă vocea inimii ei este în contradicţie cu cunoaşterea ei clară dată de spirit. În tabloul unsprezece, ea află că Ahriman are forţe puternice, şi anume acelea de a „releva contradicţiile vieţii şi, astfel, să-i răpească sufletului siguranţa". În tabloul doi are loc discuţia dintre Benedictus şi Maria, discuţie care devine pentru ea o încercare a sufletului, provocând viziunea retrospectivă a acelei vieţi pământeşti anterioare, prezentată în tablourile opt şi nouă, aşa cum apare şi în viziunea lui Capesius. Aici, în tabloul nouă, aflăm din gura lui Ahriman că, în afară de Capesius, şi Maria şi Johannes au avut viziunea aceleiaşi vieţi pământeşti şi că toţi trei cred că recunosc datoriile ce le au de împlinit în viaţa actuală, pe baza vieţii pământeşti anterioare.

Rudolf Steiner a indicat adesea, în legătură cu aceasta, cât este de important să recunoşti că datoriile pe care le ai în viaţa actuală sunt fondate pe karmă. Dacă un om are certitudinea interioară că situaţiile de destin în care se află au fost provocate de el însuşi, el nu se va mai plânge de destinul său, va fi recunoscător că acesta îi dă posibilitatea să repare greşelile pe care le-a făcut în trecut. Prin viziunea retrospectivă a vieţilor pământeşti anterioare, acest om trebuie, înainte de toate, să se gândească în ce mod va putea, în cadrul situaţiei sale actuale de destin, să-şi îndeplinească cât mai bine obligaţiile destinului său; el vede în achitarea acestor datorii condiţia prealabilă a libertăţii sale. În ultima conferinţă a ciclului 12*, Rudolf Steiner spune:

„În timp ce până acum karma nu era pentru oameni decât un impuls orb, o dorinţă obscură... , încetul cu încetul oamenii vor ajunge în stare să vadă conştient creaţiile lui Lucifer, aşa cum arată ele în efectele lor. Oamenii, în stare normală, vor avea tot mai des în faţa lor tablourile karmice ale acţiunilor lor. Asta îi va face să înainteze, fiindcă prin acestea ei vor şti ce datorii mai au încă faţă de lume, ce mai este înscris în contul datoriilor kannei lor. Pentru că omul nu ştie ce mai datorează încă lumii, el nu poate fi liber. Astfel, în ce priveşte karma, nu poţi vorbi

de la bun început despre o «voinţă liberă». Expresia «voinţă liberă» este deja falsă; trebuie să spui: Omul nu devine o fiinţă liberă decât prin cunoaşterea sa tot mai intensă şi prin faptul că el însuşi urcă tot mai sus şi creşte tot mai mult în lumea spirituală. Prin aceasta, el se umple mereu mai mult cu conţinutul lumii spirituale – devine tot mai mult o fiinţă care determină propria voinţă. Nu voinţa e cea care poate deveni liberă, ci omul însuşi, atunci când se pătrunde cu ceea ce poate recunoaşte pe tărâmul spiritualizat al existenţei cosmice".

* ***Manifestările karmei***, GA 120

Dar Ahriman încearcă să trezească în Maria îndoiala cu privire la autenticitatea celor pe care ea a crezut că le poate recunoaşte drept obligaţiile sale karmice. El o face atent că, în viziunea sa retrospectivă, ea a perceput lucruri care nu concordă cu legităţile reîncarnării. Dacă aceste legi pe care Maria le cunoştea foarte bine n-ar permite nici o excepţie, ei nu i-ar mai rămâne nimic decât să ia privirea retrospectivă drept o iluzie. Dar atunci şi datoriile karmice pe care ea credea să le fi recunoscut nu ar fi fost decât tot iluzii şi, dacă va voi să le împlinească, efectul lor va fi nefast.

Prin faptul că Ahriman îşi fondează aici obiecţiile după un „calcul iscusit", el se dovedeşte în concordanţă cu caracterizarea pe care Rudolf Steiner i-a făcut-o în cartea ***Misteriul lui Mihail***:

„Efortul lui Ahriman tinde să creeze o maşină cosmică din ceea ce el face să curgă din Pământ în spaţiul cosmic. Unicul şi singurul său ideal este «măsură, număr, greutate». El a fost primit în cosmosul care slujeşte evoluţiei omenirii pentru că «măsură, număr, greutate», domeniul său, a trebuit să fie extins".

Această descriere este făcută de Rudolf Steiner într-un context în care arată cum Lucifer, prin natura sa, nu poate aduna la un loc nimic calculabil, iar Mihail asigură echilibrul între incalculabil şi calculabil. El spune despre Mihail:

„Prin fiinţa sa, el aparţine incalculabilului", dar el ţine echilibrul între incalculabil şi calculabilul pe care-l poartă-n sine ca gând cosmic, primit de la zeii săi. Puterile ahrimanice au o poziţie cu totul diferită în lume. Ele sunt exact opusul fiinţelor spirituale divine, cu care omul este legat de la obârşii. Acestea sunt acum puteri pur spirituale care poartă în ele o inteligenţă perfect liberă şi o voinţă perfect liberă, care însă – în această inteligenţă şi în această voinţă – creează înţeleapta înţelegere a necesităţii calculabilului, a ne-libertăţii, sub forma unui gând cosmic din sânul căruia trebuie să se dezvolte omul ca fiinţă liberă. Şi ele sunt unite în Cosmos *în iubire* cu tot ce este calculabil, cu gândul cosmic. Această iubire se revarsă din ele în tot Universul.

În conferinţa din 1 aprilie 1921, tipărită în „Foaia de ştiri" nr. 18, anul 8 de apariţie, Rudolf Steiner vorbeşte despre o cale pe care omul poate ajunge să colaboreze la opera lui Mihail, zugrăvită aici. El spune:

„Cealaltă cale este faptul că ceea ce se oglindeşte în om ca putere de dorinţă, capacitate de voinţă, toate acestea se ridică treptat la gândirea pură şi se desfăşoară individual în libertate, astfel încât se revarsă apoi în viaţa socială sub formă de iubire. Este felul de vieţuire a voinţei şi a puterii de a dori descris de mine în ***Filosofia libertăţii***. Am arătat acolo că ordinea umană generală trebuie să se nască din fiecare individualitate umană. Am explicat acolo că atunci când ceea ce se naşte din individualitatea umană se înalţă până la gândirea pură, atunci, prin armonizarea faptelor oamenilor, se naşte ordinea socială... Dimpotrivă, ceea ce se petrece în om prin faptul că el nu şi-a dezvoltat voinţa până la individual, nu a ridicat-o la gândirea pură, asta nu are importanţă numai pentru om, ci pentru toate planetele şi, astfel, pentru întregul Cosmos. Ceea ce se petrece, atunci când voinţa omenească nu se poate dezvolta până la nivel individual, tocmai asta este aşteptat cu aviditate de spiritele ahrimanice. Spiritele ahrimanice îşi însuşesc acest lucru şi folosesc tot ceea ce trăieşte voliţional în om pe baza poftelor desfăşurate fără ţelul iubirii, transferând aceasta entităţilor demonice individuale".

Rudolf Steiner a precizat sub diferite forme că drumul pomenit aici şi descris explicit în ***Filosofia libertăţii*** duce la o gândire pătrunsă de forţele lui Hristos, prin faptul că dorinţa individuală este astfel purificată în activitatea dezinteresată a gândirii pure. O gândire de acest gen are puterea să acţioneze din domeniul incalculabil al forţei creatoare a iubirii spirituale până în domeniul unde domneşte Ahriman, cel al calculabilului. Această gândire poate transforma ştiinţa formată de forţele inteligenţei în înţelepciunea spiritului; fiindcă pe de o parte ea conduce la cunoaşterea arierplanurilor spirituale ale existenţei sensibile şi, pe de altă parte, ea mijloceşte ideile morale care pregătesc, în fantezia morală, o transformare a lumii senzoriale în sens spiritual.

Prin transformarea adecvată spiritului a lumii senzoriale, Ahriman nu numai că este învins, ci şi izbăvit. Rudolf Steiner spune într-o conferinţă din 23 octombrie 1921, referindu-se la acest fapt:

„Vedem cum se dezvoltă ştiinţa materialistă: omul este cel care o plăsmuieşte. Prin faptul că omul o cultivă în el, Ahriman se leagă în el cu ştiinţa sa. Şi aşa cum Lucifer intervine în tot ceea ce este artistic, el participă la crearea a tot ce este mecanic, tehnic, la tot ceea ce ar vrea să ţină raţiunea departe de om şi să-l aservească maşinii, fie ca instrument mecanic sau atras în maşinăria fiinţei statului... Singura posibilitate de salvare este aceea de a introduce concepţia despre Hristos în tot ceea ce s-a dezvoltat începând cu epoca Renaşterii. Ştiinţa materialistă şi tehnica industrială care s-au dezvoltat în timpurile moderne sunt cu precădere de natură ahrimanică, iar dacă vor fi răspândite fără concepţia despre Hristos, ele îl vor înlănţui pe om de Pământ. Omul nu s-ar mai putea urca până la existenţa jupiteriană. Dar dacă vom aduce adevărul despre Hristos, dacă vom aduce o nouă viaţă spirituală, dacă, de asemenea, vom face să pătrundă iar imaginaţia, inspiraţia, intuiţia în ceea ce este acum cunoaştere a lumii exterioare, atunci izbăvim fiinţa ahrimanică. Cum poate fi reprezentată în imagini această mântuire am prezentat, din cele mai diferite unghiuri, în dramele-misterii. Dar Ahriman îl va învinge pe om dacă adevărul despre Hristos nu s-ar putea dezvolta mai departe ca o concepţie cu adevărat spiritualizată, debarasată de orice teologie".

Totuşi, mai înainte ca Ahriman să poată fi astfel mântuit, este necesar să îl respingem acolo unde încearcă să răspândească eroarea şi minciuna. Aici, în dramă, este arătat cum chiar în studiul ştiinţei spiritului trebuie să fim prevăzători faţă de el. El ar vrea să îl amăgească pe om să folosească legităţile cercetabile după metodele ştiintei spiritului, ca şi când în lumea spiritului totul ar fi calculabil. Chiar după întâlnirea pe care Maria a avut-o în întruparea sa precedentă – pe atunci, călugăr – cu Ahriman, ea a putut să biruie iluzia pe care el voia să o nască în ea. Maria a spus atunci:

„Sufletul poate birui amăgirea
Când se arată demn de harul pe care,
Din izvoarele iubirii, lumina spiritului
Vrea să-i revele în cuvântu-nţelepciunii".

Amintindu-şi de această întâlnire, ea poate să spună acum:

„Gândeşte-te cum ne-am întâlnit noi
În casa acelei Confrerii spirituale.
Vorbeai cu cuvinte care trebuiau, măgulind,
Să-mi stârnească din adâncul sufletului simtul Sinei.

Acum, amintirea acelui timp
Îmi dă forţa să mă opun ţie".

Forţa de a se opune lui Ahriman decurge deci din faptul că „lumina spiritului, ţâşnind din izvoarele iubirii, vrea să se reveleze în cuvântu-nţelepciunii".

În ***Filosofia libertăţii***, Rudolf Steiner a caracterizat forţa gândirii pure ca forţă spirituală a iubirii. El scrie:

„Nu există nici o altă activitate a sufletului uman care să fie atât de uşor subapreciată ca gândirea. Voinţa, sentimentul încălzesc sufletul omenesc chiar şi la o retrăire a stării lor iniţiale. Gândirea ne lasă mult prea uşor reci în cazul acestei retrăiri; pare că usucă viaţa sufletului. Totuşi acest aspect nu este decât umbra foarte pronunţată a realităţii sale întreţesută de lumină, adâncită cald în fenomenele lumii. Această adâncire se face cu o forţă care se scurge în activitatea de gândire însăşi, care este forţă de iubire în sens spiritual".

Această forţă a gândirii poate fi dezvoltată acolo unde „sufletele oamenilor îşi formează cunoştinţele prin forţele înţelegerii", şi această gândire poate conduce la înţelepciunea spiritului dacă ea trece la genurile de cunoaştere superioară, pe care Rudolf Steiner le-a caracterizat ca imaginaţie, inspiraţie şi intuiţie. Calea care trece astfel printr-o gândire clar conştientă până în lumea spirituală asigură cea mai bună pavăză împotriva iluziilor ahrimanice. În conferinţa a VII-a din ciclul 12, Rudolf Steiner spune:

„Nimic nu ne apără mai bine împotriva lui Ahriman decât efortul pe care-l facem în timpul vieţii de a gândi sănătos, aşa cum ne învaţă viaţa dintre naştere şi moarte. Şi tocmai cei care se află pe tărâmul ştiinţei spiritului au prilejul să insiste cât pot de mult, să accentueze mereu asupra faptului că noi, ca oameni ai Pământului, nu ar trebui să trecem cu vederea ceea ce trebuie să ne fie dat chiar prin această viaţă pământească. Oamenii care refuză să îşi dezvolte o judecată sănătoasă şi un discernământ just, şi care, fără ele, vor să se înalţe cu uşurinţă în lumea spirituală, vor de fapt să se sustragă vieţii Pământului. Ei încearcă să plutească deasupra vieţii pământeşti; găsesc că pentru ei este prea meschin să se ocupe cu tot felul de lucruri care pot duce la înţelegerea vieţii pământeşti. Ei se păstrează pentru ceva mai bun. Dar tocmai un astfel de sentiment este o nouă sursă de trufie. De aceea vedem mereu că tocmai acele personalităţi care tind spre exaltare, care nu vor să fie atinse de lucrurile şi de viaţa pământească..., nu vor să aibă nimic de-a face cu un astfel de curent cum este cel al nostru".

Toate referirile de acest gen, făcute de Rudolf Steiner, pot arunca o lumină asupra modului în care Maria îl face pe Ahriman să cedeze.

TABLOUL DOISPREZECE

După victoria Mariei asupra lui Ahriman, vedem acum victoria lui Lucifer asupra lui Johannes. Situaţia în care se află acum Johannes a fost descrisă de Rudolf Steiner în ciclul ***Minunile lumii, încercările sufletului, revelaţii ale spiritului*** astfel:

„Cu tot ce a dobândit sufletul nostru ca reprezentări şi sentimente legate de minunile lumii, avem impresia, în timp ce înaintăm, că nu ne aflăm în faţa unei lumi care se schimbă. Dar prin faptul că privim tot mai mult în această lume, în faţa noastră stă mereu altceva, şi mereu trebuie să ne spunem: Ce am privit până acum este maya. – Atunci, înainte de toate, putem avea sentimentul: «Tu ai mers prea repede», aşa cum trebuie să recunoască Johannes în penultimul tablou al dramei rosicruciene *Încercarea sufletului*. Până acum, în funcţie de evoluţia sufletului său, el şi-a făcut o anumită imagine despre Lucifer. Dar nu este decât o imagine, o schemă... Omul poate să fi ajuns foarte departe în a vedea tablourile lumilor superioare şi totuşi, într-o zi, îşi poate spune că nu a văzut decât imagini, nu realităţi. Sufletul său se află atunci în faţa unei grele încercări, cea în care încă se află Johannes la sfârşitul acestei a doua drame rosicruciene. Apoi el îşi dă seama că era vorba de o imagine şi că el însuşi, pe planul fizic, n-a cunoscut îndeajuns realitatea pentru a umple această imagine a sa cu realitate. Încercări de acest gen pot asalta sufletul până când el ajunge să se întrebe: Cum pot dezvolta în mine forţe puternice pentru a da un conţinut la ceea ce, pentru început, nu este decât imagine?" (Conferinţa IX).

Gradul de dezvoltare în care se află Johannes este de aşa natură încât nu este de aşteptat din partea lui, din proprie voinţă spirituală, o respingere a lui Lucifer. Strădania sa spirituală s-a desfăşurat până acum, legat fiind de Maria. De aceea, voinţa spirituală proprie nu s-a putut dezvolta. În momentul în care Maria s-a despărţit de el, Johannes a rămas fără ajutor în năzuinţa sa spirituală. Dublul i-a revelat latura pasională a fiinţei sale, iar vocea conştiinţei îi spune că în adâncul fiinţei sale ar acţiona forţa pasiunii. Lucifer a putut deci să îi explice:

„Tu m-ai învins
În înălţimile sufletului tău;
Rămân legat de tine
În adâncurile fiintei tale".

Johannes îşi aminteşte acum de această experienţă pe care o exprimă astfel:

„Fiinţa care-a-mprumutat trăsăturile mele
M-a arătat mie însumi teribil de adevărat.
Visam numai iubirea sufletească pură,
În sângele meu clocotea însă patima".

Johannes a recunoscut că efortul său spiritual de până acum nu a transfonnat în el simţirea şi voinţa. El remarcă în voinţa sa porniri care se ridică din adâncuri inconştiente ale sufletului şi care – cu o forţă supraindividuală – aspiră la viaţă. Aceste porniri îi apar ca expresia voinţei cosmice căreia el vrea să i se consacre. Pentru că el presimte că pornirile izvorâte din inconştient sunt ucise prin strădania sa spirituală, el vrea să renunţe la această strădanie.

Lucifer declară că el acţionează în voinţa cosmică de unde provin pornirile şi că, prin acţiunea sa, el îi eliberează pe oameni de legătura lor cu entităţile superioare, ca ei să se poată integra ca Sine în Univers. Dar Lucifer nu spune de unde a primit omul capacitatea de a se integra Universului ca Sine.

Johannes devine conştient că nu-l va putea birui pe Lucifer decât atunci când îl va cunoaşte nu numai în viziune spirituală, ci şi în simţire şi voire. El are încredere că din cunoaşterea spiritului, înălţată pe temelia sufletului său, va creşte în el forţa de a-l învinge pe Lucifer. Actualmente, el nu se poate opune puterii lui Lucifer. În legătură cu forţele necesare pentru a te împotrivi lui Lucifer şi Ahriman, Rudolf Steiner a spus în ciclul ***Manifestările karmei***:

„Nu există decât o singură forţă în faţa căreia Lucifer să se retragă: este moralitatea. Moralitatea îl arde pe Lucifer ca focul cel mai cumplit. Şi nu este un alt mijloc de a actiona împotriva lui Ahriman decât forţa de judecată şi capacitatea de discernământ, cultivate prin studiul

ştiinţei spiritului" (Conferinţa VII).

TABLOUL TREISPREZECE

Tabloul treisprezece ne arată situaţia spirituală care a rezultat din evenimentele dramei. Este de cea mai mare însemnătate faptul că Lucifer este prezent ca învingător al lui Johannes, iar Ahriman ca învinsul Mariei. Pentru că este învins, Ahriman nu poate ajunge în Templu la o poziţie atât de solidă ca cea a lui Lucifer. El trebuie deja să se retragă din faţa sufletului lui Strader, cu toate că acesta încă nu a dobândit cunoaşterea clară a spiritului. Intrarea lui Strader în Templu poate fi considerată într-un fel ca fiind rezultatul victoriei Mariei asupra lui Ahriman. Din cuvintele lui Rudolf Steiner, citate în legătură cu tabloul unsprezece, reiese că tocmai introducerea cunoaşterii spirituale în ştiinţa al cărei reprezentant este Strader conduce la învingerea completă a lui Ahriman. Benedictus spune despre Strader:

„El este încă de somnul ştiinţei înfăşurat;
Dar strigătele spiritului deja au răsunat
În temeliile inconştiente ale fiinţei.
Ce ele rosteau 'n-adâncurile sufletului lui
Curând va ajunge şi la auzul spiritual".

Aceste chemări ale spiritului sunt prezentate în dramă prin cuvintele pe care Philia, Astrid şi Luna le rostesc în legătură cu Strader.

Theodosius face o caracterizare a sufletului lui Strader prin care privirea este îndreptată spre multe vieţi anterioare. Vedem astfel cum constituţia sufletesc-trupească a lui Strader este determinată prin destin într-un astfel de mod încât fiinţa sa personală nu poate găsi un acces spre fiinţa lumii şi a altor oameni. Cel care are o astfel de constituţie trebuie să se vieţuiască bazat în întregime pe el însuşi, dar poate, de asemenea, în singurătatea sa, să dezvolte puternice forţe-Eu. În izolarea sa de lume şi oameni, el se pierde în labirintul propriei sale gândiri şi se simte ameninţat de forţele morţii. Numai atunci când va învăţa „să resimtă existenţa altora ca şi cum ar fi a sa proprie", după cum spune Theodosius, numai atunci va putea obţine „puterea ce duce-afară din labirintul gândurilor şi-arată drumul spre izvoarele vieţii."

În timp ce la Strader constituţia modelată de destin este decisivă, în ce îl priveşte pe Capesius suntem orientaţi mai mult spre situaţia rezultată prin destin şi în care el a ajuns printr-o comportare greşită faţă de anumiţi oameni în vieţi pământeşti anterioare. El şi-a asumat obligaţii faţă de aceşti oameni pe care îi reîntâlneşte în viaţa actuală. Conştienţei obişnuite a oamenilor actuali îi sunt ascunse legăturile mai profunde din care se plăsmuiesc relaţiile lor de destin cu alţi oameni. Ansamblul obligaţiilor de destin cu care fiecare om s-a încărcat prin greşelile anterioare poate fi atât de mare încât achitarea acestor obligaţii de destin i-ar părea omului imposibilă dacă el le-ar putea contempla în totalitate. Capesius a recunoscut vinovăţiile dintr-o viaţă pământească anterioară şi obligaţiile ce rezultă din ele îi par atât de mari încât nu crede că va avea puterea să le achite. El va trebui să recunoască astfel că nu va putea împlini toate obligaţiile într-o singură viaţă pământească şi că are nevoie de multe vieţi pentru asta. Este o constatare dureroasă; totuşi, numai curajul de a lua asupra lui consecinţele dureroase ale greşelilor sale îl poate duce mai departe. Ceea ce se spune aici despre Capesius este, desigur, valabil pentru toţi oamenii, dacă ne referim la situaţia lor de destin. În esenţă, se poate recunoaşte că „această cunoaştere de sine trebuie să nască dureri, pentru care ea însăşi nu cunoaşte cuvânt de consolare", şi că „omul, într-o viaţă pământească, se-ncarcă cu multe datorii, pe care doar în multe peregrinări pe Pământ le poate împlini până la capăt".

Lucifer caută să împiedice recunoaşterea acestor fapte de către oameni, iar în cazul lui Johannes şi Capesius, el a reuşit. Consecinţele pot fi deosebit de grave, prin faptul că Johannes a primit deja consacrarea Templului şi astfel, datorită lui, Lucifer a putut pătrunde acolo. El stă pe locul pe care, în prima dramă, se aflase Retardus. Acesta se arătase atunci ca fiind fiinţa spirituală care stăpâneşte destinul inconştient al omului cu ajutorul influenţelor luciferice şi ahrimanice. Retardus a trebuit să-şi părăsească funcţia atunci când Johannes şi Maria au căpătat, prin dezvoltarea lor spirituală, facultatea de a-şi conduce singuri destinul. Acum însă Johannes a subordonat din nou puterea care determină destinul influenţelor luciferice.

Benedictus prevede că Lucifer nu va putea domni mult timp în locul pe care îl ocupă acum în Templu, fiindcă în Maria se dezvoltă deja forţele care îl vor birui. Lucifer scoate în evidenţă faptul că Benedictus şi Maria l-au ajutat la o dominare asupra lui Johannes prin aceea că Benedictus a despărţit în această viaţă sufletul lui Johannes de cel al Mariei, iar într-o viaţă anterioară Maria a îndepărtat sufletul lui Johannes de cel al tatălui său. Acestea sunt realmente condiţii prealabile pentru victoria de acum a lui Lucifer asupra lui Johannes; dar nu sunt singurele ei cauze. Sunt unele mult mai îndepărtate care se bazează pe „vechi greşeli ale vieţii cu care omul s-a-ncărcat inconştient". Aceasta ne aminteşte ceea ce a spus Rudolf Steiner în conferinţa ***Păcatul originar şi harul***, în care a arătat că ispitirea luciferică originară a omului a avut loc într-o epocă în care omul nu putea fi încă pe deplin responsabil de ceea ce a făcut. Astfel omenirea a devenit în mod nevinovat vinovată şi a trebuit să suporte urmările greşelilor de care nu e în întregime responsabilă. Prin Hristos, în omenire s-au revărsat iar forţe benefice, care nici ele nu îi pot fi atribuite acesteia, ci i-au fost dăruite prin har. Aceste forţe le aminteşte Maria, când spune:

„Există-n fiinţa omului izvoare de iubire
La care puterea ta nu poate să pătrundă.
Şi ele se deschid când vechi greşeli ale vieţii,
Cu care omul s-a-ncărcat inconştient,
Sunt contemplate-n spirit în alte vieţi pământeşti ulterioare,
Şi când, prin liberă voinţă de jertfă,
Ele sunt transformate-n fapte de viaţă
Ce-aduc ca rod salvarea-adevărat-a omului".

Aceste forţe îi dau Mariei posibilitatea să facă ceea ce Capesius nu poate încă face, adică să ia asupra ei, conştient şi curajos, destinul născător de suferinţe. Ea spune:

„'n-acele dureri ce a trebuit să le port
Când a trebuit să-l despart pe Johannes de mine,
Eu recunosc urmările de destin ale propriilor fapte".

Aceleaşi forţe îi permit Mariei să împlinească misiunea care îi este impusă lui Strader, adică „să resimtă existenţa altora ca pe a sa proprie". Această facultate va face să se nască în viitor acte libere, în timp ce a purta cu curaj destinul dureros îl eliberează pe om de legăturile trecutului.

Ceea ce poate face Maria pentru ca Johannes să poată regăsi calea spre lumina înălţimilor este rostit de Benedictus prin cuvintele:

„Şi dacă sufletul tău rămâne credincios luminii
Ce ţi-o dăruie puterile lumii spiritului,
Atunci sufletul lui Johannes va-nseta după al tău
Chiar şi-n sferele Stăpânului dorinţelor
Şi, prin iubirea ce-l leagă de tine,
Va regăsi drumul spre lumina înalturilor".

Aici, cultivarea legăturii cu lumea spirituală este prezentată ca principala misiune. Împlinirea ei deschide în om izvoarele iubirii, la care puterile lui Lucifer nu pot ajunge; din aceleaşi izvoare curg curajul şi devotamentul necesare împlinirii misiunilor la care sunt chemaţi Capesius şi Strader. Astfel nodurile de destin ce provin din trecut sunt dezlegate, iar activitatea liberă se poate desfăşura ca expresie neîngrădită a fiinţei spirituale omeneşti.